O płata pocztowa uiszczona ryczałtem.

הײנט 24 זײטן

NAJER FOLKSBLAT פרײז 30 גראשן

נײער פאלקסבלאט

№ 280	Łódź, Piątek 2 grudnia 1932 r.	צענטער יאהרגאנג	לאדז, פרײטאג, ג׳ כסלו תרצ״ג	№ 280

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אגודת „לומדי שעורי ערב ובוקר״ פל. וואלנאשטשי 3

נײער קאנצערט-זאל פיראמאוויטשא 3

תנו כבוד לתורה

זונטאג, פ׳ וישלח 11/12, 8 אווענד קומט פאר אין זאל פיראמאוויטשא 3

א פײערליכער

סיום מסכת בבא בתרא

פערבונדען מיט א

התחלת כתיבת ספר תורה

מיט א ליטערארישן-מוזיקאלישען פראגראם

מיט אנטײל פון אנגעזעהענע פערזענליכקײטען און טאלאנטירטע רעדנער.

א גוט אײנשטודירט כאר און פערגרעסערטער ארקעסטער

אונטער דער לײטונג פון י. טאובע.

5040

הערן-שנײדער-אטעליר

— פון די —

געברידער גראנאס

זגערזשער 36, אין הויף, 2-טער אײנגאנג, 2. שטאק

נעהמט אן אלער ארט ארבײט, ווי: אנציגער, פאלטענס, סמאקינגען און פעלצען פון אײגענע און אנפערטרויטע סחורה. די ארבײט ווערט אויסגעפיהרט לויט די נײעסטע פאריזער מאדעלען.

רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! צוגענגליכע פרייזען!

מיט אכטונג

געברידער גראנאס, זגערזשער 36

Spółdzielczy

BANK HANDLOWO-PRZEMYSŁOWY

sp. z o. o.

w Łodzi, Nowomiejska 4, tel. 246-95

Załatwia wszelkie czynności bankowe:

INKASO
DYSKONTO
R-KI BIEŻĄCE
WKŁADY OSZCZĘDNOŚCIOWE
KUPNO I SPRZEDAŻ PAPIERÓW PAŃSTWOWYCH

Udziela zaliczek na inkaso.

STAWKI INKASOWE NA WSZYSTKIE MIEJSCOWOŚCI ZOSTAŁY ZNACZNIE ZNIŻONE.

1932 X 1922

איבעראשענדע נײעס! א גרויסע פרעמיע פאר אלע עלעגאנטע הערען!

צוליב׳ן 10-יאריגן יובל פון ערשטקל. הערן-שנײדער-אטעליער פון

א. ח. קוטשינסקי, לאדז — פאמארסקא 3

האב איך בעשלאסען צו געבען א גרויסע פרעמיע פון זונטאג, דעם 6-טען נאוועמבער ביז׳ן 31-טען דעצעמבער 1932 פאר די יעניגע וואס וועלען זיך ביי מיר בעשטעלען אנ׳אנצוג, א פאלטען, א פעלץ אדער א סמאקינג א.א.וו. מיט

25 פראצענט ביליגער

די ארבײט ווערט אויסגעפיהרט לויט די נײעסטע אויסלענדישע מאדעלען. רעעלע בעהאנדלונג. פינקטליכע אויספיהרונג. מיט אכטונג

Mistrz krawiecki A. CH. KUCZYNSKI, Łódź, Pomorska 3.

אכטונג, מאגאזין-שטעפער!

זונטאג, דעם 4-טען דעצעמבער ד. י. 8.30 אווענד, קומט פאר אין לאקאל פון שטעפער-צעך, פאלודניאווא 4

א דרינגענדע פערזאמלונג

וועגען וויכטיגע ענינים, אלע מאגאזין-שטעפער ווערען געבעטען צו קומען.

סעקציע מאגאזין-שטעפער.

9809

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען שף ה׳

אברהם יצחק בלום און פרוי

צו די ת׳אים פון זײער ליבע טאכטער אונזער מיטארבײטערין

פרל. חוה בלום

מיט ה׳ מ. טיבערג

זאל זײער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זײן.

דאס פערסאנאל פון דער פירמע בלום און זוהן

דער פאמיליע בלום

צו דער פערלאבונג פון זײער ליבע טאכטער פרל. חוה

מיט ה׳ מ. טיבערג

ווינשט פיל גליק און צופרידענהײט.

עקיבה גאלדבלום און פאמיליע.

דאנקזאגונג

דערמיט דאנקען מיר דעם בעריהמטען חזן ר׳ הערש הארעוויטש פון נײעם קאנצערט-זאל, וועלכער האט געדאווענט שבת פרשת חי׳ שרה מברכים ראש חודש כסלו אין דער חברה „אהבת רעים״ בזשעזשינער 45 מיט גרויס ערפאלג און האט אונז פערשאפען גרויס פערגעניגען.

מיט אכטונג די גבאים.

4965

2000 מאן זענען אין ווארשע געווען אויף דער דאזיגער פארלעזונג!

אכטונג, לאדז!!!

דינסטאג, דעם 6 דעצעמבער, 9 אווענד אין זאל פון „פילהארמאניע״

בלויז אײן-און-אײנציגע פארלעזונג

פון בעריהמטען יודישען געלעהרטען און פסיכאלאג פראפ. ד״ר

פישל שניאורסאן

א. ד. ט.: „די בעדײטונג פון נאכט-חלומות און זײער ווירקונג אין אונזער לעבען״

טעזען פון רעפעראט:

1) די געהײמע כחות פון שלאף און זײער שײכות צו חלומות. — 2) פונקציאנירט זיך ח׳לומות? — 3) די דרײ-איצטיגע ענטפערס פון דער וויסענשאפט (יודישע און וועלטליכע). — 4) נײער ענטפער פון דער טעגש-וויסענשאפט. — 5) צי דריקען אויס חלומות געפיהלען אדער ווינשען? — 6) וואס איז די בעדײטונג פון אנגסט- און שרעק-חלומות? — 7) דער בעהאלטענער און אפענער אינהאלט פון חלומות. — 8) די ענטפלעקונג פון א׳נטימען לעבען אין חלומות. — 9) צי האבען ח׳לומות — און וועלכע — א נבואה׳ישע קראפט? — 10) די ווירקונג פון חלומות אין אונזער לעבען. — 11) ווי-אזוי דארף יעדער בעהאנדלען זײנע חלומות?

פראפ. שניאורסאן, וועלכער איז בעקאנט אלס אײנער פון די גרעסטע פארשער אויפ׳ן געביט פון פסיכאלאגיע און פסיכיאטריע, וועט בעהאנדלען דאס פראבלעם פון אינטימער, איבערווירקלעכער, מענשליכער פסיכאלאגיע, ער וועט ארײנדרינגען אין די טיפסטע פערבארגענסטע ווינקלען פון דער מענשליכסטער נשמה און אויפקלערען זײער בעדײטונג און ווירקונג אין אונזער לעבען. דאס איז דער לעצטער רעפעראט פון פראפ. שניאורסאן אין פוילען.

בילעטען פון 60 גראשען ביז 1.99 זל. צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע״ פון 11—2 מיטאג און פון 5—7 אווענד.

5967

צו אלע קירזשנער-מײסטער

אין לאדז

און צו דער עפענטליכקײט!!!

אין צוזאמענהאנג מיט די אנאנסען אין „נײעם פאלקסבלאט״ פון 25/XI און פון 1/XII ד. י. שטעלען מיר פעסט פאלגענדעס:

1) נישט אמת איז, אז די לוסטראציע-קאמיסיע פון קירזשנער-פאך האט מיסגעברויכט מיט זײערע לעגיטימאציעס פון די האנדווערקער-קאמער און נישט געהאט קײן רעכט צו לוסטרירען די שנײדער-ווערקשטעלען, וואו עס ווערט געארבײט פוטער.

2) אויך איז נישט אמת, אז די האנדווערקער-קאמער האט נאך פאר׳ן 25/XI ד. י. אפגעשטעלט די ווײטערדיגע לוסטראציעס פון די קירזשנער- און שנײדער-ווערקשטעלען.

דאגעגען איז אמת, אז די לוסטראציע-קאמיסיע פון די קירזשנער-מײסטערס האט בלישט מיסגעברויכט מיט זײערע לעגיטימאציעס און איז געווען בערעכטיגט צו לוסטרירען די ווערקשטעלען פון די שנײדער, וועלכע פיהרען אויס אונלעגאל קירזשנער-ארבײט, און איז אויך אויף ווײטער בערעכטיגט דערצו.

צוליב דעם איבענדערמאנטען, פאדערן מיר אויף דעם שנײדער-צעך אין לאדז, פיעטריקאווער 20 אפצורופען די איבענדערמאנטע אנאנסען, געגענפאלס וועלען מיר ציהען דערפון די געהעריגע קאנסעקווענצען.

די פערוואלטונג פון

פעראײניגטען קירזשנער-צעך

אין לאדז.

5042

Dr. med. J. SCHORR

פון IWONICZ

ספעציאליסט

פאר הארץ און סקלעראזא-קראנקהײטען

וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11, טעל. 226-85

נעמט אן טעגליך פון 4—6 נאכמיטאג.

2899

G. SZCZYBUK

ŁODZ, ul. PIOTRKOWSKA 61
telefon 24-000.

קאמיסיאן-לאגער

פון דער פעלץ-אויסארבײטונגס-פאבריק

„FURS“, Wilno,
(S-ka B-cia Kirzner i D. Mickun)

אויף לאגער: נוטריעטן, פערש. אפאסעטן, שווארצע אמעריקאנער אפאסן, וואלאבי, ברײטשוואנצן, ביבעראלן.

דאס לאנגיעהריגע דיפלאמירטע קירזשנער-אטעליער פון
פעלץ=ארבייטען ל. זוסמאנגעק

פיהרט אויס צום איצטיגען ווינטער=סעזאן זעמטליכע [...]

לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען פאר דאמען און הערען צו קאנקורענץ=פרייזען. ◆◆◆ רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג.

19 פיעטריקאווער 19 טעל. 224=66

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך, פיעטריקא-ווער 82, וו. 78.

א שטוב מיט צוויי פענסטער מיט עלעקטריע ביליג דירה-געלד, נאהענט פון באלוטער מארק, פון זאפארט ביליג צו פער-דינגען. צו ערפאהרען ביים צייטונגס-פערקויפער לימאנאווסקעגא (אלעק-סאנדראווסקא) 13.

ניי'עס! צו וואס זאלט איהר זוכען ביליגע שיך צו ביליגע פרייזען, אז אין דער פירמא ניי'עס!

א. אגורעק, לאדז

ul. Zawadzka 11

בעקומט איהר טייערע שיך צו ביליע פרייזען.

געדענקט דעם אדרעס: **A. OGóREK, ŁóDZ, ZAWADZKA 11**

וויכטיג פאר סוחרים פון אלע בראנזשעס!

דערמיט האב איך דעם כבוד מיטצוטיילען מיין געעהרטער קונדשאפט פאר וועלכער איך ארבייט ביז יעצט, ווי אויך סוחרים פון אלע בראנזשעס, וועלכע האבען בדעה — צופאסענדיג זיך צו דער לעצטער פעראָרדנונג פון האנדעלס-מיניסטעריום — איינצופיהרען ביכער, אז דעם 5-טען ד. ח. ווערט געעפענט א קאנצעסיאָנירטע

בוכפיהרונג=ביוראָ

אויף שרודמיעסקא 8

לויט'ן נייעסטען סיסטעם, אין וועלכען דער קלענסטער ביז צום גרעסטען סוחר קען פיהרען ביכער פאר א מינימאלען פרייז. געפיהרט פון ערשטקלאסיגע בעוואוסטע בוכהאלטערס, און אזוי ווי עס איז שוין די העכסטע צייט די ביכער צו סטעמפלען, בעט איך זעהר די אלע סוחרים זיך מיט מיר צו פערשטענדיגען טעלעפאניש אויף די נומערן 242-27 און 126 08.

מיט אכטונג ז. בראָווערמאן.

די נייע טאנץ=שולע פון ב. ליבאוויטש

פאלודניאווא 36

הויבט אן א נייעם קורס, אבער נאר מיט יודישע געזעלשאפט לאנג און קורץ-געקליידעטע.

איינשרייבונגען פון שילערינס און שילער קומען פאר טעגליך פון 7 ביז 10 אווענד. שבת און זונטאג פון 11 פריה ביז 10 אווענד.

מיט אכטונג
דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער
ב. ליבאוויטש.

מזל=טוב

צו דער חתונה פון מיין ברודער, פריינד און פעטער

ה' שמואל'עק שטשיגעלסקי
מיט פרל. העלא מיכעלזאהן

ווינשען א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.

פאלא ראבינאוויטש, מאניעק זאנאבענד, חנה זאנאבענד

יוגענט - סעקציע ביי „משמורת החולים"

שבת=צו=נאכטס, דעם 3 גרודזיען, 5 א זייגער אווענד קומט פאר אין די זאלען פון באר געדולד, פיעטריקאווער 35

א גראנדיעזער
טיי=אוונט

א פערשטארקטער דזשאז=ארקעסטער אונטער דער לייטונג פונ'ה' ע. זילבערשאץ. די פערוואלטונג.

גמילת-חסדים-קאסע ביים פעראיין „משמרת החולים"
בעקאנטמאכונג.

זונטאג, ד. 4/XII ד. י. קומט פאר אין לאקאל פון פליישער-פעראיין, זגערזשער 84

די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג

צום 1-טען טערמין 6 א זייגער נאכמיטאג און 8 אווענד צום צווייטען טערמין, גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער, מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג; 2) וואהלען פון א פארזיצער און א סעקרעטער און 2 אסעסארען; 3) לעזען דעם פראטאקאל פון דער לעצטער גענעראל-פערזאמלונג; 4) קאסע און טעטיגקייטס בעריכט; 5) בודזשעט פאר'ן יאהר 1933/34; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און א רעוויזיאנס-קאמיסיע; 7) פערשידענעס.

בעמערקונג: אלע מיטגלידער וועלען געבעטען ביז צו דער פערזאמלונג צו רעגולירען די מיטגלידס-בייטראגען, כדי נישט צו פערלירען דאס וואהל-רעכט.

4777 די פערוואלטונג.

אויגען=קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעל. 221=72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפע-ראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 1–9 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

1604

פאלקס=אוניווערזיטעט ביי דער ציוו. ארגאנ. אין לאדז

מארגען, שבת, דעם 3 דעצעמבער, 8 אווענד

2 פארלעזונגען

1) אין לאקאל פון דער ציונ. ארגאנ. שרודמייסקא 29

רעפערענט ד"ר ירמיהו פרענקעל

טעמע: „הדרך והתחנות הראשיות בהתפתחות הספרות העברית החדשה".

2) אין לאקאל פון דער ציוניסטישער אפטיילונג אויף אלטשטאט א. נ. „אגודת ציון", זגערסקא 28

רעפערענטן: דעפ. דר. ראזענבלאט, לאווניק א. יאעל טעמא: „ציוניסטישע פראבלעמען".

די נאהענטסטע פארלעזונג: זונטאג ד. 4 דעצ. 8.30 אוו. ד"ר ל. זילבערשטראם: — „אונזערע שכנים אין א"י"

שפארען געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30, טעל. 210=58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש=וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקיער, בראנפען'ס און מעהד.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז די זייף=פאבריק פון

י. ד. זשעליכאווסקי,

לאוויטש,

וואס עקזיסטירט זייט 1862 יאהר האט ערעפענט אין לאדז א לאגער

אויף אלטע שטאט 15,

לינקע אפיצינע, פארטער, און איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע סארטען זייף

צו קאנקורענץ=פרייזען.

קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג
I. D. Żelichowski 9594

שבואה דאורייתא.

לויט א בעשלוס פון סאנד גראדזקי וועט שווערען דאנערשטאג נאך קריאת התורה 23 טעג אין כסלו (22/XII) אין דער ווילקער=שוהל זאכאדניא 56

לייב סמאראדינע (וועל קאן)

פון די קאנ'ס, וואס וואוינונג ציגעל - גאס 35 ווי אויך זיין פרוי

ליבע מירלא סמאראדינע

וואס האבען געהאט א געוועלב אויף זאוואדזקא 33, ווי אויך

חייקע ראזענבוים

פון זשעלאזנא 37, משמש פון קאלישינער'ס שוהל וועגען א סומע פון 277 זל. וואס ווערט פון זיי אפגעלייקענט.

5035 מיט אכטונג ר. סינרום, זאוואדזקא 17.

Panu Naczelnemu Lekarzowi
Dr. Z. ARONSONOWI

Ordynatorowi Kliniki Położniczo - Ginekologicznej
Nowo Targowa 13

za troskliwą opiekę przy porodzie, składają t ądrogą najserdeczniejsze podziękowania

Leonostwo Zarzewscy.

ייז כשר!

בייער צעבביק פון דער בעוואוסטער וויין= און מעהד=פאבריק
פירמע „פראגרעס"

גאטונגען ארער Nr.	קווארט 0.9	באט-שאנקע 0.6	האלבע באטשאנק. 0.3	פירטעל ליטער 0.25	0.1
רײנער זיסן ראדו. הײן	1.90	1.35	–	0.55	0.25
אלט טאקאר	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1.60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען ווייגען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען. צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאפט פון גרינעם מארק בעקומט מען אונזערע ווינען ביי ה' פולווערמאכער. גרינער מארק 6 טעלעפאן 150-78.

מיט אכטונג

וויין= און מעהד=פאבריק

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

הורט-פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2
איינצעל-פערקויף נאר אין פראנט-געוועלב אלטער מארק 1.

1-טע בעמערקונג: פירמאווע פורטעל-ליטערדיגע פלעשלעך ווערט צוריקגעצאהלט 5 גר., באטשענקעס און קווארטען פלאשען צו 10 גר. 2-טע בעמערקונג: סטעמפעל-מארקען, וועקסלען און פאסט-מארקען, ווערט פערקויפט צו נאטינאל-פרייזען. 7144

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף די פרוי פריימאן, זאוואדזקא 12 אזוי ווי זי איז שולדיג 2000 זל. דירה-געלד און נאך די דין-תורה, וואס איז געוועזען אין דער גמינע, אויך ביי מו"צ ר' ליבוש ראזענבערג, האט מען איהר געגעבען דעם לעצטען טערמין ביז דעם 3/12 ליידיג צו מאכען די דירה, אויף דעם האב איך א פסק-ב"ד און אויב ביז דעם טערמין וועט נישט ליידיג ווערען די דירה, נעהם איך פון מיר אראפ די פעראנטווארט-ליכקייט און דער קאמארניק וועט אויספיהרען די עקסמיסיע.

4979 דער פערוואלטער.

PODZIĘKOWANIE.

Pani **Dr. ROZENHAUS**
11 Listopada 22,
oraz p. **Drowi Z.RAKOWSKIEMU**
11 Listopada 9

za skuteczne wyleczenie mnie oraz dziecka mego z ciężkiej choroby składam tą drogą serdeczne podziękowanie.–

5004 **I. Kuperblum,** Kielma 49.

וויכטיג נייעס פאר מחותנים!

אויב איהר האלט ביי חתונה מאכען אייערע קינדער. אזוי געהט נישט דינגען פריהער קיין זאל ביז איהר וועט נישט קומען צו-ערשט זעהען דעם פריש ערשטקלאסיגען רעמאנטירטען

ווארשאווער זאל, פאלודניאווא 36

וועלכער איז געווארען איינגעארדענט ספעציעל אויף חתונות און חינוך'ס און אויף פערשידענע פערוויילונגען אדער אויף פארציעס— חתונות אויף די בעסטע בעדינגונגען צו די צוגענגליכסטע פרייזען.

זיך אינפארמירן זיך טעגליך פון 7 פרי—10 אוונד אין ווארש. זאל פאלודניאווא 36.

אנאנסען אין נייעס פאלקסבלאט
האבען גרעסטען ערפאלג!

פאר געלד, בייזשעטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

געווארפען פעטארדעס אויף דער שוהל און אופ'ן בית-עלמין אין לעמבערג

פאליציי צוטרייבט סטודענטישע דעמאנסטראציעס. — יודישע דעלעגאציע ביים לעמבערגער וואיעוואדע. — שבת ווערט געעפענט די אוניווערזיטעט און פאליטעכניקום.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) אין דער אוניווערזיטעטס-געביידע איז נאכמיטאג פארגעקומען א מיטינג פון אקאדעמיקער.

איבער דער שטאט געהען פערשטארקטע פאליציי-פאטרולען.

עס שטעלט זיך ארויס, אז דער פרעזעס פון אלפוילישען יוגענד-פערבאנד מאלאכאווסקי און פרעזעס פון אקאדעמיקער קאמיטעט מאטשעלינסקי זענען נישט ארעסטירט געווארען נאכדעם ווי די זעלבע זענען אויסגעפארשט געווארען. דער וויצע-פרעזעס פון אלפוילישען יוגענד-פערבאנד סקושינסקי איז געבליבען אין ארעסט.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) בעסטען פריה האבען זיך אנגעהויבען די לעקציעס אין דער וועטערינאר מעדיצינישע אקאדעמיע.

אין דער העכערער שול פון אויסלענדישען האנדעל וועלען זיך די לעקציעס אנהויבען היינט פרייטאג.

אויף דער אוניווערזיטעט און אין פאליטעכניקום וועלען זיך די לעקציעס אנהויבען שבת.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) מיטוואך ביי נאכט האט מען געווארפען א פעטארדע אויף דער שוהל, זשולקעווסקי 114. עס זענען אויסגעהאקט געווארען עטליכע צעהנדליג שויבען.

די צווייטע פעטארדע האט מען געווארפען אויפ'ן יודישען בית עלמים און דארט אנגעמאכט שאדענס.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) צום וואיעוואדע האט זיך בעסטען געווענדעט א יודישע דעלעגאציע מיט'ן רב און יודישע דעפוטאטען בראש.

דער וואיעוואדע האט בעקענט דער דעלעגאציע מיט די מיטלען, וואס ווערען אנגענומען, כדי צו דערהאלטען די ארדנונג און האט אויסגעדריקט די איבערצייגונג, אז די סיטואציע וועט בעדייטענד ווערען. ער האט אויך געבעטען דער דעלעגאציע צו בערוהיגען די בעפעלקערונג.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) בעסטען פאר-מיטאג האבען אקאדעמיקער אפגעהאלטען א מיטינג נאכ'ן מיטינג האבען זיי פארמירט א דעמאנסטראציע איבער דער שטאט און זיך בעמיהט אפצוהאלטען א צווייטען מיטינג ביי מיצקעוויטש דענקמאל.

פאליציי האט די דעמאנסטראנטען פונאנדערגעטריבען, די סטודענטען האבען זיך דאן פערזאמעלט אין אקאדעמישען היים אויף לארינסקי-גאס, דארט האט גערעדט איינער פון די אנפיהרער, וועלכער האט גערופען זיך פונאנדערצוגעהן.

די דעמאנסטראנטען אויף אקאדעמיקער גאס האט פאליציי פונאנדערגעטריבען, מיט דער הילף פון וואסער-שפריצען.

לעמבערג, 1. (טעלעפאניש) אין לעמבערג איז בעת די געשעהענישען אויף שטארק צושלאגען געווארען דער לאדזשער איינוואוינער אפאטאווסקי פון סאלנא 6.

קאנפערענץ פון א"י-בירגערמייסטערס

זאגט זיך ארויס געגען דער געגנפער ערקלערונג פון הויך-קאמיסאר וועגען א פארלאמענט אין א"י

ירושלים, (יט"א) דא איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון בירגערמייסטערס פון 16 שטעדט אין א"י, דערין צוויי יודען. דער בירגערמייסטער פון תל-אביב ה' מאיר דיזענגאף און דער בירגערמייסטער פון טבריה, א ספרדישער יוד. די קאנפערענץ האט דיסקוטירט דעם פראיעקטירטען זעלבסטפערוואלטונגען-געזעץ פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג און אין דעם צוזאמענהאנג ארומגערעדט די ערקלערונג, וועלכע דער הויך-קאמיסאר פון א"י גענעראל סער ארטור וואוקאפ האט אפגעגעבען אויף דער זיצונג פון דער פערמאנענטער מאנדאט-קאמיסיע ביים פעלקער-בונד.

ווי בעקאנט, האט סער ארטור וואוקאפ אין גענף געהאט ערקלערט, אז דאס זעלבסטפערוואלטונגען-געזעץ וועט זיין אן אנשטאס צו דער איינפיהרונג פון א לעגיסלאטיוו-ראט אין א"י.

די קאנפערענץ פון די בירגערמייסטערס האט איינשטימיג אנגענומען א רעזאלוציע, אין וועלכער עס ווערט געזאגט, אז די געגנפער ערקלערונג פון הויך-קאמיסאר „איז נישט פעראייינבאר מיט דער ווירדע און אינטערעסען פון דער א"י-בעפעלקערונג".

אויף דער קאנפערענץ איז געווען געוועהלט א קאמיטעט פון 6 פערזאן, וואס זיין אויפגאבע איז צו פיהרען א קאמף געגען דעם זעלבסטפערוואלטונגען געזעץ פון דער רעגירונג. אין קאמיטעט זענען ארייין ביידע אנוועזענדע יודישע בירגערמייסטערס.

ווער וועט בילדען די דייטשע רעגירונג?

פאן פאפען

פאן נויראט

גענעראל שלייכער

לאדזער סוחר חיים בוסקאווארא

איז בעגאנגען זעלבסטמארד אין ווארשא

ווארשא, 1 (טעל.)

אין דער וואוינונג פון זיין שוואגער אויף עלעקטאראלנע 26 אין ווארשא האט זיך עהרגעכטען פער'סמ'ט אויף טויט מיט סובלימאט דער לאדזער רייכער סוחר, דער 52-יעהריגער חיים בוסקאווארא פון נאוואמיעיסקא 19.

* * *

אלע געדענקען נאך די געשיכטע פון דער אפערע, וועלכע ס'זענען בעגאנגען מיט עטליכע חדשים צוריק די לאדזער סוחרים ברודער ישראל און ישעיהו בוסקאוואדא (פיעטריקאווער 28). די ברידער בוסקאוואדא, וועלכע דהאבען געהאט גרויסען קרעדיט אין לאדז האבען אנגענומען קונסט-זייד און בוימוואל-גארען אויף אונגעהויערע סומען וואס האט בעטראפען איבער א מיליאן זלאטעס, האבען די סחורה בעהאלטען און זיך ערקלעהרט פאר באנקראט. דאס האנדעלס - געריכט האט איינגעזעהן, אז דער באנקראט איז א ביישוויליגער און בעפוילען די ברידער צו ארעסטירען. זיי זענען אבער פערשוואונדען געווארען פון לאדז און די קרעדיטארען זענען געבליבען ביי גארנישט.

די קרעדיטארען האבען דאן מיטגעטיילט דעם געריכט, אז אויך דער פאטער פון די ברידער בוסקאוואדא, חיים, איז געווען א שותף צו זיינע קינדער. דאס געריכט האט אויך דעם אלטען בוסקאוואדא ערקלעהרט אנ'אופאדלאשטש און בעפוילן צו פערזיגלען זייגע לאגערן.

נאך א חקירה ודרישה האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז חיים איז נישט קיין שותף פון זיינע זוהן און דער אוטאדלאשטש בעגען איהם איז אפגעשאפען געווארען.

די קרעדיטארען האבען אבער בעגרינדעט א ספעציעלען קאמיטעט און אנגעהויבען אויף אייגענע הענד אויסצופארשען, וואו די ברידער בוסקאוואדא האבען בעהאלטען די סחורה, ס'האט נישט לאנג געדויערט, און די קרעדיטארען האבען געפונען בעהאלטען אין וולאצלאוועק אנ'אונגעהויערן טראנספארט גארן וואס האט געהערט צו די באנקראטירטע און וואס האט געהאט דעם ווערט פון 300 טויזענד זלאטיס. די ברידער בוסקאוואדא האבען געזעהען, אז איצט לוינט שוין נישט דער גאנצער עסק און זענען צוריקגעקומען קיין לאדז, אנהויבענדיג דורך דער פערמיטלונג פון זייער פאטער, וואס איז אליין געווען א רייכער סוחר אין לאדז, אונטערהאנדלען מיט די קרעדיטארען. מען איז ווי עס איז אדורכגעקומען, אבער די קרעדיטארען האבען געוואלט איינגעהען אויף דער רעגולאציע נאר בתנאי, אז דער פאטער פון די באנקראטירטע חיים בוסקאוואדא וועט גאראנטירען מיט זיין אייגען פערמעגען, אז די רעגולאציע וועט אויסגעפיהרט ווערען רעגולער.

חיים בוסקאוואדא, וועלענדיג ראטעווען זיינע קינדער איז דערויף איינגעגאנגען און גאראנטירט מיט דער סחורה פון זיינע ביידע געשעפטען. די רעגולאציע איז אונטערגעשריבען געווארען און דאס געריכט האט מעהר די באנקראטירטע נישט פערפאלגט.

מיט א וואך צוריק האבען אנגעהויבען פעליג צו ווערען די ערשטע וועקסלען פון דער רעגולאציע, אבער זיי זענען נישט איינגעגאנגען. די קרעדיטארען האבען זיך דאן נאכאמאל געווענדעט צום געריכט, וועלכעס האט צום צווייטען מאל ערקלעהרט אנ'אופאדלאשטש די ברידער בוסקאוואדא און בעפוילען זיי איינצוזעצען אין ארעסט.

דער אלטער בוסקאוואדא האט איינגעזעהען, אז אויב ער זאל ווירקליך דארפען בעצאהלען די חובות פון זיינע קינדער וועט ער ווערען א בעטלער און ער האט זיך דאס גענומען שטארק צום הארצען. ער איז ארומגעגאנגען א פערזארגטער און א פער'מרה - שחורה'דיגער. עהערגעכטען אינדערפריה האט חיים בוסקאוואדע ערקלעהרט זיין פאמיליע, אז ער דארף פאהרען אין א געשעפטליכער אנגעלעגענהייט קיין ווארשע, קומענדיג קיין ווארשא איז ער אוועק אין דער וואוינונג פון זיין שוואגער אויף עלעקטאראלנא 26 און אויסנוצענדיג א מאמענט ווען קיינער איז נישט געווען אינדערהיים האט ער איינגענומען א גרויסע דאזע סובלימאט. נאך איידער ס'איז אנגעקומען מעדיצינישע הילף איז חיים בוסקאווואדא געשטארבען.

דער זעלבסטמארד פון בוסקאוואדא'ן האט אין די לאדזער סוחרישע קרייזען געמאכט א גרויסען רושם.

Już ukazała się w druku
„Księgowość Uproszczona"
Poradnik niezbędny!
Kupcy II, III i IV kategoryj
Przemysłowcy V, VI, VII i VIII kategoryj
Wysokość podatku od obrotu zmniejszona od dnia 1 stycznia 1933 r.
Wydawnictwo Księgarni Łódzkiej „CZYTAJ", Prez. Narutowicza 2.
Cena zł. 1.— 1955

Dr. med. H. ŁUBICZ
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32
נעמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אווענד. זונטאג פון 9–11 בייטאג.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספעציאליסט פאר
אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען
11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)
טעל. 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11–2.
אין כעלמי פון 8–9 פריה.

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס
ביליצער, טאמאשאווער און לאדזשער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערציגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראנט, II שטאק

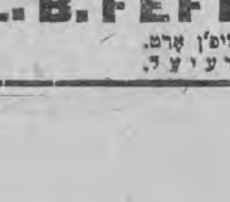

פעלץ-ווארען
קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועהמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנגיעהריגער פירמע
L. B. FEFER, Wschodnia 42, tel. 178-04
בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן ארט.
די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

אנטי-יודישע עקסצעסן
אויף דער ברעסלויער אוניווערזיטעט

בערלין, 1. (ספ. טעל.) אויף ברעסלויער אוניווערזיטעט זייען נעכטען פאָרגעקומען אַנטיסעמיטישע עקסצעסן.

די סטודענטען האָבען נישט אַריינגעלאָזען צו די לעקציעס דעם פראפ. קאָן, אין די אַנטי-יודישע עקסצעסען האָט זיך בעטייליגט די גאַנצע היטלעריסטישע יוגענד פון אַלע אָפּטיילונגען.

די אוואַנטוריסטען זייען געווען אַזוי דרייסטיג, אַז דער רעקטאָר האָט אַרויסגערופען פאליציי, בעשערט די אויטאָנאמישקייט פון דער אוניווערזיטעט, כדי צו בערוהיגען די סטודענטען פון אוניווערזיטעטס-געביידע.

ביי 200 סטודענטען האָט פאָליציי צוגענומען לעגיטימאַציעס.

די אוניווערזיטעט איז געשלאָסען געוואָרען.

טראצקי געפאהרען קיין טערקיי

קאָפּענהאַגען, 1. (ספ. טעל.) די שוועדישע רעגירונג האָט ערלויבט טראצקי'ן צופאָהרען קיין שטאָקהאָלם, נאָר בתנאי ער זאָל פון דאָרט אַרויספאָהרען דורך דענעמאַרק. צוליב דעם אָבער, וואָס די דענישע רעגירונג האָט אָפּגעזאָגט צו געבען טראצקין די ערלויבניש אַריינצופאָהרען קיין דענעמאַרק, איז טראצקי נעכטען אַרויסגעפאָהרען פון קאָפּענהאַגען קיין טערקיי.

פערספּעקטיווען פאַרן אראנזשן עקספּאָרט
פון ארץ-ישראל קיין קאַנאַדע

ירושלים (יט"א) עס זענען פערהאַן אויסזיכטען, דאָס אַ דאַנק דער אינטערווענץ פון דער דעלעגאַציע פון יודישע אַראַנזשען-פּלאַנטאַטאָרען פון א"י אין לאָנדאָנער קאָלאָניאַל-אַמט, וועט קאַנאַדע אימפּאָרטירען יעהרליך פון א"י אַרום 2 מיליאָן קעסטלעך אַראַנזשען און אַ האַלב מיליאָן קעסטלעך „גרעיפּ-פרוט". די אימפּאָרט-צאָלען אויף א"י-פּרוכטען וועלען בעדייטענד רעדוצירט ווערען, וואָס עס וועט צפּעען דעם קאַנאַדישען מאַרק פאַר די ארץ-ישראל-אַראַנזשען, וועלכע קענען פריי קאָנקורירען, סיי לויט דער קוואַליטעט און סיי לויטן פּרייז, מיט די אַמעריקאַנער אַראַנזשען.

ציוניסטישע לאַנדעס-קאָנפערענץ אין דער שווייץ

ציריך (יט"א) דאָ איז פאָרגעקומען די יעהרליכע לאַנדעס-קאָנפערענץ פון דעם שווייצאַרישען ציוניסטען-פערבאַנד. פון די בעריכטען איז צו זעהן, אַז די ציוניסטישע בעוועגונג געוואַקסען וואָס ווייטער אַלץ מעהר איינפלוסען בעוונדערס צווישען דער שווייצאַרישער יוגענד. נאָך די רעפעראַטען און דיסקוסיעס איז ווידער געוועהלט געוואָרען די פריהערדיגע לייטונג מיט ד"ר מאַרקוס קאָהן בראש. דער זיץ אָרט פון דער לייטונג איז באַזעל.

גרויסע פערלוסטען פון די היטלעריסטען
ביי די קאָמונאַלע וואַהלען

בערלין (יט"א) די פערלוסטען פון די היטלעריסטען ביי די קאָמונאַל-וואַהלען אין צפון-מערב פון דייטשלאַנד זענען פיל גרעסער, ווי מען האָט פריהער גערעכענט. דער וואַהל-רעזולטאַט ווערט בעטראַכט אַלס שטאַרק סימפּטאָמאַטיש, הגם עס האַנדעלט זיך וועגען קליינע געמיינדען. דורכשניטליך האָבען די היטלעריסטען אין פערגלייך מיט די רייכסטאַג-וואַהלען פון 6-טען נאָוועמבער פערלוירען ביז 25 פּראָצ. פון זייערע שטימען און אין פערגלייך מיט די וואַהלען פון 31-טען יולי אַפילו ביז 50 פּראָצענט.

אויך פון דרעזדען טיילט מען מיט וועגען נאַצי-יאָנאַל-סאָציאַליסטישע מפּלות בעת די וואַהלען צו דער האַנדעלס-קאַמער אין פּלאַוען און צו דער לאַנדווירטשאַפטליכער קאַמער אין דרעזדען.

אין די יודישע קרייזען איז מען זאָגער נישט גענייגט איבערצושעצען די הײַנטיגע ציפערען, אַרויסגעהענדיג פון שטאַנדפּונקט, אַז נאָר גרויסע אַלגעמיינע וואַהלען זענען מאַסגעבענד פאַר דער געשטאַלטונג פון די פּאַרטיי-איינפלוסען.

יוד. גענעראַל-פאָרשטייער פון דער יודישער קהלה אין בודאַפּעשט

בודאַפּעשט (יט"א) אַלס פאָרטרעטער פון פאָרשטעהער פון דער יודישער קהלה אין בודאַפּעשט איז געוועהלט געוואָרען גענעראַל מאַרטין פאָן זעלד, דער איינציגער יודישער גענעראַל פון דער אונגאַרישער אַרמעע. פאָרשטעהער פון דער קהלה, וועלכער רעפּרעזענטירט זי פאַר די מאַכט-אָרגאַנען, איז דער מיניסטעריאַל-ראַט ד"ר עמונד בלום. גענעראַל פאָן זעלד האָט זיך אויסגעצייכענט אין דער וועלט מלחמה. איז קאַוואַלער פון כמעט אַלע אָפיציר אָרדענען. נאָך דער מלחמה איז ער נאָביליטירט געוואָרען דורך דעם רעגענט הארטי. גענעראַל פאָן זעלד איז העכער 10 יאָהר מיטגליד פון דער קהלה רעפּרעזענטאַנץ און פון דער בודאַפּעשטער חברה-קדישא.

בודאַפּעשט (יט"א) דער פּרעזעס פון דער בודאַפּעשטער קהלה הויפּטראַט סאַמועל שטערן איז געוועהלט געוואָרען אַלס לאַנדעס-פּרעזידענט פון די אונגאַרישע יודען, דער דאָזיגער אַמט איז דער העכסטער אין דער יודישער געמיינשאַפט און איז געווען לאַנגע יאָהרען פערנומען דורך באַראָן ד"ר אַדאָלף פאָן קאָהנער, וועלכער האָט פון דעם אַמט דעמיסיאָנירט אין פריהלינג ה. י. צוליב זיין שוואַכען געזונד-צושטאַנד.

צוזאַמענשטויס מיט רעוויזיאָניסטען אויף א מיטינג פון דער געווערקשאַפטען-קאַמפּיין אין ניו-יאָרק

ניו-יאָרק (יט"א) די רעוויזיאָניסטען האָבען געפּרובט אויפרייסען אַ מיטינג פון דער געווערקשאַפטען-קאַמפּיין, אויף וועלכער עס זענען אַרויסגעטרעטען הסתדרות-רעדנער. די רעוויזיאָניסטען האָבען געפּרובט אונטערייסען די רעדנער און עס איז געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס. עס איז גערופען געוואָרען פּאָליציי, וועלכע האָט צוריקגעשטעלט די אָרדנונג. די געווערקשאַפטען-קאַמפּיין איז פּראָקלאַמירט געוואָרען אונטער דער לאָזונג צו שאַפען אַ מיליאָן דאָלאַר. דער מיטינג האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, וואָס פערורטיילט די קאַמפּף-מעטאָדען פון די א"י-רעוויזיאָניסטען.

א"י - אינדוסטריעלער - פערבאַנד געגען דער „הסתדרות העובדים"

ירושלים (יט"א) אויף זיין לעצטער פערזאַמלונג האָט דער פערבאַנד פון יודישע אינדוסטריעלער אַרומגערעדט די לעצטע קאַמפען צווישען די יודישע אַרבייטער אין א"י און בעשלאָסען זיך ווענדען צו דעם תל-אביב'ער שטאָט-ראַט און דעם ראַט פון די יודישע קהלות אין ירושלים, אַז די דאָזיגע קערפּערשאַפטען זאָלען שאַפען אַרבייטס-נאַכווייז-שטעלען, פון וועלכע די א"י-פאַבריקאַנטען וועלען זיין מחויב צו נעהמען די פאַר זיי נויטיגע אַרבייטער אָהן אונטערשייד פון דער פּאַרטייאישער אָנגעהעריגקייט פון די אַרבייטער. דורך די דאָזיגע אינסטיטוציעס זאָל, לויט'ן בעשלוס פון דעם אינדוסטריעלער פערבאַנד, געמאַכט ווערען אַ סוף צו די קאָנפליקטען צווישען דער הסתדרות און אַנדערע אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס, בעהמענדיג אין אַכט, אַז די דאָזיגע קאָנפליקטען רופען זיך אָב זעהר שעדליך אויף דער א"י-אינדוסטריע.

די דאָזיגע מיטטיילונג איז געמאַכט געוואָרען אויף אַ פּרעסע-קאָנפערענץ, צונויפגערופען דורך דעם אינדוסטריעלער-פערבאַנד, אויף וועלכער עס איז אונטערשטראָכען געוואָרען, אַז די אינדוסטריעלער ווילען נישט האָבען צו טון בלויז מיט דער הסתדרות, נאָר ווינשען אַנגאַזשירען אַרבייטער, אומאַבהענגיג פון זייער פּאַרטיי-צוגעהעריגקייט.

דינסטאַג וועט זיין א סיים-זיצונג

וואַרשע, 1. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין די סיים-קולואַרען האָט מען בעשטימט געשמועסט, אַז אין קומענדיגען דינסטאַג, ווען זיך אָנהויבען די אַרבייט פון סיים, און זעלבען טאָג נאָכמיטאַג, וועט פאָרקומען די ערשטע פּלענאַר-זיצונג פון סיים, מען רעכענט, אַז עס וועלען פאָרקומען דריי זיצונגען ביז די חגאות.

פויליש-איטאַליענישע האַנדלס-אונטערהאַנדלונגען

וואַרשע, 1. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) זונטאָג פאָהרט קיין רוים דער וויצע-מיניסטער פון האַנדעל און אינדוסטריע, זיך צו בעטייליגען אין די האַנדעלס - אונטערהאַנדלונגען צווישען פּוילען און איטאַליען.

ווידער בערויבט א פּאָסט אין גאַליציען

קראָקאָ, 1. (טעלעפאָניש) צווישען סולקאָוויץ און קאַלוואַריע איז געמאַכט געוואָרען אַ רויב-אָנפאַל אויף אַ פּאָסט-בעאַמטען און ביי איהם צוגערויבט 4,000 זל.

די רויבער האָט מען נישט געכאַפּט

ברוך הבא

הרה"צ אדמו"ר מו"ה יצחק שמואל אלי' שליט"א בן מו"מ הרה"צ מאיר מנחם זצלה"ה מראַדאָשיץ החונה בפּיעטרקוב שטעהט איין ביי זיינס אַ חסיד מו"ה ר' מאַנעלא פּיאָסקאָווסקי זגערזשער 17 פראָנט דריטען שטאָק. דער רבי שליט"א איז געקומען אויף אַנ'התחלת הספר פון בית-החסידים דפּיעטרקוב בלודז דרעוונאָווסקא 13. וויפען די התחלת הספר וועט פאָרקומען וועט מען מודיע זיין. 5041

דאַנקזאַגונג.

זייט איינינע יאָהר, וואָס איך בין קראַנק געווען אויף גאַל-שטיינער און עס האָט מיך אַ סך געלד געקאָסט ביז כ'האָב זיך דערוואוסט פון דער פרוי קעניגשטיין, פּאָלודניאָווא 94. וועלכע האָט מיך אויסגעהיילט פון מיין שווערער קראַנקהייט. איך ווינש איהר ווייטערען ערפאָלג.

מיט אכטונג חיה צאַללע
שרודמיעסקאַ 12, ביים טאַפּעצירער.

א שותף מיט 1000 ביז 1500 דאָלאַר

צו אַנ'עקזיסטירענדעס געשעפט פון דער קאָלאָניאַל-בראַנזשע ווערט געזוכט. אָפערטען סוב. „P.Ł."

Dr. med. Z. DATYNER
אוראָלאָג

ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָז און אורין-קראַנקה.

וואוינט יעצט
ZACHODNIA 59 a, tel. 148-95.
נעהמט אָן פון 8-9 פריה און פון 6-8 אָוונד.

Dr. med.
JÓZEF FINKIEL

אינערליכע קראַנקהייטען
זגערזשער 24, פראָנט, 1-טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 3-6 נאָכמיטאָג. 7993

א מאַגאַזין פון דאַמען-היטען
אין פּאַביאַניץ,

וואָס עקזיסטירט 25 יאָהר, גוט פּראָספּערירט מיט אַלע איינריכטונגען פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. אַדרעס: פּאַביאַניץ, פּולאַסקיעגאָ 3 ח. קאָהן.

רעקלאַמען

און אויפשריפטען אין די פענסטער אויף די אָנקומענדע חנוכה אויף ליינוואַנד און ברסטאָל-טאָוועל אָריגינעל — סאָליד — ביליג
בעקומט איהר אין דער
שילדענמאַלעריי „ליטעראַ" שוו. יאַקובאַ 5
פאַרהאַן אויך גרייטע פערטיגע רעקלאַמען מיט אָריגינעלע טעקסטען פאַר יעטוועדער בראַנזשע.
בעמערקונג: ענערגישע יונגעלייט קענען בּײַ פערקויפען פערטיגע רעקלאַמען און אָננעמען בעשטעלונגען אין געשעפטען פערדינען

„לינת-הצדק" דער פּיוויקאַליש טעראַפּישער קאַבינעט
לאָדז 17 צעגעלניאַנאַ

איז טעגליך טעטיג פון 11-1 און 4-6 אָוונד און געפינט זיך אונטער'ן אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר-ספּעציאַליסט. קווארץ-לאַמפּען, דיאַטערמיע, סאָללוקס, עלעקטרישע בעדער.

Dr. Szymon Grinberg
צוריקגעקעהרט

וואוינט יעצט פּילסודסקיעגאָ 55
טעל. 168-58. (פריהער פּאָלודניאָווא 20)
נעהמט אָן פון 8-9.30 און פון 4-6 נאָכמיטאָג,

ווערקשטעל פון שירמס

און שפּאַציר-שטעקענס
ס. פייגענבוים,
לאָדז, באַרוטאָוויטשאַ 19

עמפּפעהלט אין אַ רייכען אויסוואַהל פון קאָלירטע דאַמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאָנקורענץ-פּרייזען.
נעמט אָן אַלערליי רעפּאַראַטורען פון שירמס און שטעקנס

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10, 1 — 2[30], od 6 do 8[30] w, w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

צווייי מענער-פוטער'ס
פּראַק-אַנצוג און זשאַקעט-אַנצוג געלעגענהייטליך צו פערקויפען.
צו בעזיכטיגען פון 3 ביז 6 אָוונד ציגעל-גאַס 42 וואוינ. 17. 4976

שיטלען
מיט פּאַריזער שרינדען
און פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאַסיג און רעיעל אויסגעפיהרט
אויף אָנדולאַציע
ביי לערש,
קאָווראָווא 15.

בייַ פערדייאונגס-שוועכע
בלוטאָרימקייט אָפּמאַגערונג, פּלאַכזוכט דריזען-ערקראַנקונגען, הויט-אויסשלאַגען, רעגולירט דאָס נאַטירליכע ביטער-וואַסער **Franciszka Józefa** פאָרטרעפליך די אָרגאַנישע דאַרם-טעטיגקייט, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקען.

„BŁAWAT" ציגעלגאַס 1
פון-וואַטאַלינאַ אויף ווי זעמטליכע שניידער-צודאַטען

אין אַ גרויסען אויסוואַהל אַמביליגסטען נאָר ביי אונז
בלאַוואַט-אָפּטיילונג

עמפּפעהלט די מאָדערנסטע פלאַנעלען, קאָלירטע און גלאַטע, זיידוואַרען, באַטיסטען, אַפּאַל, פּאָפּלינען א. אַ. וו.

קומט צאַהלרייך זיך איבערציינען!

1907 25-יעהריגע טעטיגקייט אין מייז פאַך גיב איך אַנ'איבערראַשענדע נייעס! 1932

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY
„POLONIA" właśc.: GUTERMAN
Łódź, Sw. Jerzego 11.

צוליב'ן 25-יעהריגען יוביליאום פון מיין קונסט-אַרבייט, גיב איך מיינע ג' קליענטען אַ גרויסע פּרעמיע! פון מיטוואָך, דעם 30. נאָוועמבער ביז'ן 30. דעצעמבער ד.י. אַלע טאָג (בלויז זונטאָג נישט) פון 11 פריה ביז 2 נאָכמ. אין מיין פאָטאָגראַפישען אַטעליער פאַר די בלויזע קאָסטען פון דעם מאַטעריאַל, מינימאַל מאַכט אויס 60 גראָשן-6 פאָטאָגראַפיעס אין 6 פּאָזען, דריי קאָלירען אויף זיידע-פּאַפּיר, אויסגעפיהרט זעהר שעהן אין פערלויף פון איינינע מינוטען, בלויז פאַר די פּאָר קליינע גראָשענס און צו יעדער אויפנאַהמע בעקומט מען אַ שעהנעם טעאַטער-קאָסטיום — און צו דעם אַלעם נאָך אַ שעהן שפּיגעלע מיט אַנ'-אייגענע פאָטאָגראַפיע. בעמ.: דאָס האָט איהר נאָר צייט בלויז 3 שעה אין טאָג — אין איין מאָנאַט — פערשפּעטיגט נישט און נוצט אויס די געלעגענהייט — פון 11 פריה ביז 2 נאָכמ.

מיט אַכטונג „POLONIA"
אינה.: גוטערמאַן,
לאָדז, יעזשענאַ 11. צאַפּאַהר-פּרשטוטאַי נומ' 3.

אָט אַזוי דערציהט די ענדעציע

די פאַלשע קאָרט, מיט װעלכער עס שפּילט אויפּסנײַ די פּוילישע רעאַקציע — דורך אונזיניגער און אונװירדיגער אַנטיסעמיטישער העצע פייערט די ענדעציע די גרויסע היסטאָרישע טעג — די אוקראַינער זענען נאָר געפעהרליכערע אַנטיסעמיטען װי די פּאָלאַקען, פערזיכערט דער אָרגאַן פון די ענדעקעס

די פּוילישע פּרעסע װעגען די אַנטיסעמיטישע מעשים פון די סטודענטען

כמעט אַלע פּוילישע בלעטער האָבען נעכטען געװידמעט גרעסערע אָדער קלענערע אַרטיקלען די עקסצעסען פון די ענדעקישע סטודענטען. דער „ראָבאָטניק", װעלכער האָט זיך ביז איצט בעגנוגענט מיט קליינע נאָטיצען װעגען די געשעהענישען, איז נעכטען אַרויס מיט אַ לײַט אַרטיקעל װעגען די עקסצעסען, געשריבען דורכן דעפּוטאַט ניעדזשיאַלקאָװסקי. דער מחבר שטעלט פעסט, אַז עס חזר'ט זיך איבער דאָס זעלבע, װאָס אין די יאָהרען נאָך דער ערשטער רוסישער רעװאָלוציע. אויך דעמאָלט האָט די ענדעציע געפּראָװוט אָפּװענדען די שפּאַנונג און אויפרודערונג פון די מאַסען אויפן װעג פון אַנטיסעמיטישע אַװאַנטורעס: אויף דער העצע געגען יודען האָט די ענדעציע קאָנצענטרירט די אויפמערקזאַמקייט פון דער געזעלשאַפט, געגען דעם אמת פון לעבען, געגען דער לאָגיק, געגען פערנונפט. איצט שטעהען מיר װידער פאַר דער זעלבער ערשײַנונג, הגם קלענער, אַ חוץ דער ענדעקישער יוגענד, האָט נישט פערגעסען װיפיל שאָדענס די אַנטיסעמיטישע דיװערסיע האָט געבראַכט אין די פערגאַנגענע יאָהרען.

פון שטאַנדפּונקט פון װעלכער עס איז נישט געװעזען, שרײַבט דער „ראָבאָטניק", נישט דװקא קריסטליכער, זענען די סצענעס, װעלכע האָבען זיך אָפּגעשפּילט דינסטאָג אויף דער װאַרשאַװער אוניװערזיטעט, דאָס בעפאַלען מיידלעך מיט סעמיטישע שטריכען, דאָס קאָלעקטיװע שלאָגען מיט שטעקענס אײנצעלנע סטודענטען און יודישע פערבײַגעהער— דאָס זענען זאַכען, װעלכע קיינער טאָר נישט פערטיידיגען, אָדער בערעכטיגען. פון שטאַנדפּונקט פון דער לױפענדער פּאָליטיק האָבען מיר צו טון מיט אַן אָפּ פערװיליגער הילף, מיט אַ מתנה פון נאַראָדאָװע לאַגער פאַר דעם לאַגער פון דער סאַנאַציע. ענדליך, פון דער פּרינציפּיעלער שטעלונג פון דער ענדעציע לגבי די קאָלאָסאַלע געזעלשאַפטליכע, װירטשאַפטליכע, קולטורעלע, פּאָליטישע פּראָבלעמען, װאָס שטעהען פאַר פּוילען, האָבען די פיהרער פון דאָזיגען לאַגער נאָך אַמאָל בעװיזען, אַז נעבען די דיקטאַטאָרישע און האַלב דיקטאַטאָרישע סיסטעמען שטעלען זײ מיט זיך פאָר אַ בעשטאַנדטייל פון דער געזעלשאַפטליכער רעאַקציע, פונקט װי דאָס איז היטלער אין דײַטשלאַנד... די אַנטיסעמיטישע דיװערסיע איז אַ פאַלשע קאָרט, װעלכע די רעאַקציע װאַרפט אויפ'ן טיש דעמאָלט, װען זי האָט פערשפּילט די אַנדערע קאָרטען.

די סאַנאַטאָרישע „גאַזעטאַ װאַרשאַװסקאַ" מאַכט עטליכע ריכטיגע בעמערקונגען מכוח דער אײגענאַרטיגער „נאַראָדאָװע" ערציהונג. אין חודש נאָװעמבער, װען כמעט יעדער טאָג איז אַ װיכטיגע דאַטע אין דער פּוילישער געשיכטע. אין דעם חודש װען פּוילען האָט צוריק ערװאָרבען איהר אומאָפּהענגיקייט, װען עס װערט געפײַערט דער יאָהרטאָג פון נאָװעמבער-אויפשטאַנד, אין דעם חודש פערנעהמט זיך די ענדעציע מיט איהר ספּעציפישער ערציהונג פון דער יוגענד. אומזיסט װעט מען זוכן אין דער ענדעקישער פּרעסע די מינדעסטע נאָטיץ װעגען די גרויסע היסטאָרישע געשעהענישען, דאָגעגען האָבען די נאַראָדאָװע ערציהער געפײַערט דעם חודש אויף זייער אײגענאַרטיגען אופן: דורך לאַבוזערסקע, אונזיניגע, אונװירדיגע, אַנטיסעמיטישע עקסצעסען אין לעמבערג און איבער'ן גאַנצען לאַנד... דורך מאַסענהאַפטע געשלעגען, דורך קאָלעקטיװע אָנפאַלען און אָרגאַניזירטע שלאָגען פון װעהרלאָזע.

דער הויפּט-אָרגאַן פון דער העק-באַנדע, די ענדעקישע „גאַזעטאַ װאַרשאַװסקאַ" זוכט פערבינדעטע פאַר דער אײדעלער אַרבייט פון רייצען געגען די יודען און אויספיהרען די אַנטיסעמיטישע שטיק. אַ סאַנאַציע צײַטונג ד"האָט דורכגעפיהרט די טעזע, אַז דאָס אָרט, װאו עס קומט פאָר דער זעהר קאָמפּליצירטער פּראָצעס פון פערפעסטיגען די פּויליש-אוקראַינישע בעציהונגען, ד. ה. מזרח-גאַליציע און לעמבערג, דאַרף נישט פערװאַנדעלט װערען אין אַן אַרענע פון די פּויליש-יודישע קאַמפען. עס קאָן נאָך פּאַסירען, אַז די רוטענער זאָלען אין דעם קאַמף זיך שטעלען אויף דער זײַט פון די יודען, אויב נישט אין פיזישער הינזיכט, איז אין דער פּאָליטישער. אַלזאָ, לויט דער מיינונג פון דער „גאַזעטאַ װאַרשאַװסקאַ" איז אונז השערה אינגאַנצען פאַלש. װײַל אַזוי שטעלט פעסט דאָס ענדעקישע בלאַט, אין מזרח-גאַליציען זענען די רוטענער װײַט מעהר דראָהענדע אַנטיסעמיטען, אײדער די פּאָלאַקען.

די צײַטונג גיט דאַן איבער אין קורצען די געשיכטע פון די יודיש-אוקראַינישע בעציהונגען. עס איז געװען אַ צײַט פון אַ יודיש-אוקראַינישער דערנעהנטערונג. בעת די קאַמפען פאַר לעמבערג אין מזרח-גאַליציען האָבען די יודען אָפּגעהיט אַ גינסטיגע נײַטראַליטעט לגבי די אוקראַינער. שפּעטער האָבען די יודען אַנגעװאָרפען די אוקראַינער דעם בלאָק פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. װען די גרעניצען פון פּוילען זענען אַנערקענט געװאָרען דורך דער אַנטאַנט האָבען די אוקראַינער פערשטאַנען, אַז זײ מוזען שלום מאַכען מיט דעם פאַקט און אַז זײ מוזען זיך נעהמען צו אַרבייט אויפן געביט פון בילדונג, פון װירטשאַפט און קאָאָפּעראַציע, און דאָ האָט זיך אַרויסגעװיזען, אַז דער יוד איז זייער גרעסטער געגנער.

"ס'איז שװער אין דעם מאָמענט, — שרײַבט דמאָװסקיס בלאַט, צו זאָגען נביאות װעגען די צוקונפטיגע פּויליש-אוקראַינישע בעציהונגען. אויב עס װעט קומען צו אַ מאָדוס װיװענדי, אין װאָס סײַ מיר סײַ די סאַנאַציע זענען אָהן ספק פּראָאַינטערעסירט, װעט עס זײַן נישט דורך די יודען, נישט דורך זייער אונטערשטיצונג, נאָר געגען זײ. װײַל די יודען זענען פאַר ביידע פעלקער איינס און דאָס זעלבע: אַ פּאַראַזיט װאָס לעבט פון זייער אַרבייט, און װאָס שטרעבט זײ צו בעהערשען פּאָליטיש און װירטשאַפטליך".

דערמיט ענדיגט זיך דער אַרטיקעל. דער אַפּעל צו די „העלדישע" טראַדיציעס פון פעטלורען און אַנדערע איז אָפען נישט אַרויסגעזאָגט, נאָר ער לײענט זיך בולט אַרויס פון צװישען די שורות.

לעבערטראַן עמולסיע
סקאָט
פון דער פירמע סקאָט אַ באַונע
דאָס איז אַ װיטאַמין-נעהרמיטעל פאַר אונזערע קינדער!
פון הײַנט אַ סך ביליגער און צוגענגליך פאַר אַ יעדען.
אין אַלע לענדער פון דער װעלט גיט יעדע גוטע מוטער איהרע קינדער די עכטע לעבערטראַן Emulsja פון דער פירמע Scott & Bowne איבערהױפּט װען ער איז אַזוי ביליג.

	פריהער	יעצט
אַ קליין פלעשעל (1/2)	זל. 2.50 נור	זל. 2.—
אַ נאָרמאַל פלעשעל	„ 4.50	„ 3.—
אַ גרויס דאָפּעלט פלעשעל	„ 5.50	„ 4.50

די עכטע לעבערטראַן Emulsja פון Scott & Bowne קאָן מען שוין באַקומען צו ערמעסיגטע פרײַזען.
אַכטונג! היט אײַך פאַר פעלשונגען — טוט אַכטונג אויף אונזער שוצמאַרקע.

דר. בערנאַרד קאַהן װעגען די װירטשאַפטליכע פּראָבלעמען פון די יודען אין מזרח-אײראָפּע

אַ פּרעסע-קאָנפערענץ אין בערלין

בערלין, (יט"אַ). דר. בערנאַרד קאַהן, גענעראַל-דירעקטאָר פון „דזשאָינט" אויף אײראָפּע װעלכער האָט די לעצטע װאָכען דורכגעמאַכט אַ רײַזע קיין פּוילען, ליטע, לעטלאַנד און רוסלאַנד, האָט אויפגענומען די פערטרעטער פון דער יודישער פּרעסע און געשפּרעכט אויף זייערע פראַגען װעגען די װירטשאַפטליכע פּראָבלעמען פון די יודען אין די מזרח-אײראָפּעאישע לענדער.

ד"ר קאַהן האָט ערקלערט, אַז זײַן רײַזען איז געװען בלויז אַן אינספּעקציע-טור, װאָס איז בעדינגט געװאָרען דורך דער אָנצאָל - פּאָזע װעלכע דער „דזשאָינט" מוז מאַכען אין זײַן פינאַנציעלער אונטערשטיצונג פון דער יודישער אויפבוי-אַרבייט אין מזרח-אײראָפּאַ. די אינספּעקציע-רײַזע האָט בעצװעקט צו זאַמלען אינפאָרמאַציעס, עװענטועל פאָרשלאָגען פאַר אַ פערשטאַרקטער טעטיגקייט נאָכדעם װי דער איצטיגער איבעררײַס װעט זיך ענדיגען. דער „דזשאָינט" איז אורשפּרינגליך געגרינדעט געװאָרען אַלס אַן אָרגאַניזאַציע פאַר דער אונטערשטיצונג פון די יודישע מאַסען, װאָס האָבען זיך געפונען אין נויט-צושטאַנד אין משך פון דער מלחמה. דער „דזשאָינט" האָט זיך אַזוי אַרום געדאַרפט אויפלעזען נאָך דער מלחמה, איהם, דר. קאַהן איז געלונגען צו איבערצײַגען די מאַסגעבענדע קרײַזען אַז נאָך דעם רעטונגס-װערק בעת מלחמה דאַרף קומען אַ נאָכמלחמה'דיג אויפבוי-װערק.

אמת, אין די לעצטע קריזיס-יאָהרען האָט די דאָזיגע אַרבייט נישט געקענט געפיהרט װערען מיט די זעלבע רײַכע מיטלען װי אין די פריהערדיגע יאָהרען. דאָך האָט דער „דזשאָינט" אין משך פון די לעצטע דרײַ יאָהר אַרויסגעגעבען יעהרליך צװישען 200 און 500 טויזענד דאָלאַר (חוץ רוסלאַנד און ארץ-ישראל). בעת זײַן לעצטען בעזוך אין פּוילען האָט דר. קאַהן געהאַט די מעגליכקייט מיטצוטיילען די קרעדיט-קאָאָפּעראַטיװען אַז דער „פונדײַשאָן" און „דזשאָינט" האָבען בעשטימט אויף נײַע קרעדיטען פאַר פּוילען 175 טויזענד דאָלאַר.

װײַטער האָט דר. קאַהן מיטגעטיילט װי אַזוי דער „דזשאָינט" דעקט איצט פאַרטצוזעצען זײַן טעטיגקייט מיט זײַנע איצטיגע קאַרגע פּליטעדיגע מיטלען. דער אײגענטליכער צװעק פון די קרעדיט-קאָאָפּעראַטיװען איז צו שטיצען און אין אַ געװיסער צו זײַן צו לײַטען דעם פּראָצעס פון זעלבסטהילף, און אומשיכטונג פון די יודישע מאַסען, די יודען, װאָס װערען אַרויסגעשטויסען פון פערשידענע װירטשאַפטליכע צװײַגען, זאָלען געשטיצט װערען נישט בלויז דורך קרעדיט-הילף, נאָר אויך בעקומען ענטשפּרעכענדע בעראַטונג װען די בעדאַרפען, װעל בע זײ זאָלען זיך װענדען.

דר. קאַהן האָט געגעבען אַן איבערבליק פון דער אַלגעמיינער לאַגע פון די יודישע מאַסען. די דאָזיגע לאַגע איז, לויט דר. קאַהן, אַ מיאוסע, אָבער נישט קיין הילפלאָזע. מען זאָל בכלל מיט דעם בעגריף הילפלאָזיגקייט נישט מיט אַזאַ לײַכטער האַנד אָפּערירען. אַזאַ בליק פּאַראַליזירט יעדע קראַפט. ע"ט, דר. קאַהן האָט געשראָקען מעהר האָט בונגסלאָזיגקייט בײַ די פיהרער װי בײַ די מאַסען, דער יודישער מיטעלשטאַנד װערט העדריקט, און די מאַסגעבענדע פאַקטאָרען פון די רעגירונגען האַלטען זיך דערצו אויב נישט אַנטיסעמיטיש, איז דאָך אינדיפערענט. װאָס זאָל מען אַלזאָ טון? זעלבסטהילף, אומשיכטונג, ערציהונג פון װירקליכער יודישער גלײַכבערעכטיגונג, פערלאָזען דעם אָפּגעשטאַנענעם האַנדװערק און איבערגעהן צום אינדוסטריעלען האַנדװערק, דער דאָזיגער פּראָצעס מוז אָבער קאָנטראָלירט און רעגולירט װערען. און דערין ליגט דער אײגענטליכער צװעק פון דער קרעדיט קאָאָפּעראַציע, װעלכער דער „דזשאָינט" האָט געשטעלט צו דיספּאָזיציע אין משך פון די לעצטע יאָהרען דרײַ הונדערט טויזענד דאָלאַר בלויז פאַר דעם דאָזיגען אומשיכטונגס-פּראָצעס.

נאָכ'ן דורכפיהרען אַ פּאַראַלעל צװישען דעם ספּעציפישען גורל פון די יודען אין פּוילען, ליטע און לעטלאַנד, האָט דר. קאַהן געגעבען אַ קורצען איבערבליק פון דער לאַגע אין רוסלאַנד. עס איז בעװאוסט אַז אין רוסלאַנד איז אויסגעבראָכען אַ שפּײַז-קריזיס, װעלכער נעהמט אָן בעזונדערס שװערע פאָרמען אין אוקראַינע, עס זענען אָבער שוין נישטאָ קיין יודישע „לישענצעס", מחמת דער יונגער דור ציהט מיט זיך דעם עלטערען. אין די רוסישע שטעט זעהט מען נישט קיין אַרבײַטסלאָזע קיין בעטלער. די יודישע מאַסען װערען אַרײַנגעצויגען אין דער אינדוסטריע, די עמאַנציפּאַציע פון די יודען קומט דאָ פאָר דורך אַרײַנציהען זײ אין אַלע װירטשאַפטס-צװײַגען, דער פּראָצעס, װאָס קומט איצט פאָר אין רוסישען יודענטום, האָט אויך אַ בעדײַטונג פאַר דעם גאַנצען מזרח.

נעבען דער אינדוסטריאַליזאַציע געהט װײַטער דער פּראָצעס פון אַרײַנציהען די יודען אין פּויערים שטאַנד. דערין ליגט די בעדײַטונג פון דער „אַגראָ-דזשאָינט"-אַרבייט. אויף אוקראַינע זענען, אמת, פערצײַכענט געװאָרען פערשידענע מיסלונגען, אויף קרים אָבער געהט די אַרבייט אין דער לאַנדװירטשאַפט כסדר פאָראויס.

אויך אויף דעם אינדוסטריאַליזאַציע-געביט האָט דער „דזשאָינט" צו פערצײַכענען ערפאָלגען דאָ בעשטעהט זײַן אויפגאַבע אין צוגרײַטען די יוגענד פאַר די נײַע בערופען. די קאָאָפּעראַטיװען פון „דזשאָינט" און פון „אָרט" האָבען געהאַט גוטע יעהרליכע בילאַנסען.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 90-216
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און װענערישע קראַנקהייטען, מענער-שװאַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קװאַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָװענד.
בעזונדער װאַרטע-צימער פאַר פרויען.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-אָרטאָפּעד
פּאַלודניאָװאַ 9, טעל. 17-183
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער
איינענע פּראַצאָװניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען װי: װקלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. אז װ.
נעהמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג

יעדער ליבהאַבער פון שעהנער קונסט
דאַרף בעזוכען די
בילדער-אויסשטעלונג
פון בעריהמטען קונסט-מאָלער
יעקב ראַטבוים
אין לאָקאַל פון „בני ברית"
פּיעטריקאָװער 90.

הילף

אהז ערפאלג-אויסזיכט

די יודישע עפענטליכע מיינונג אין אויסלאַנד ווייזט לעצטענס אַרויס אַ לעבעדיגען אינטערעס פאַר דער לאַגע פון די יודען אין פוילען. דאָס איז אַ גאַנץ פערשטענדליכע זאַך. מען דאַרף נישט צו שטאַרק אַריינדרינגען אין די פרטים פון יודישען לעבען אין פוילען, כדי זיך צו איבערצייגען, אַז די פעראָרימונג פון די יודישע מאַסען האַלט אין איין פערברייטערען זיך. ווען מען האָט אין דער צייט פון דער וועלט־קריג און שפעטער נאָך דעם קריג אָרגאַניזירט אין אויסלאַנד הילפס־קאָמיטעטען פאַר די פוילישע יודען, האָט מען זיך אָפגעגעבען אַ רעכענונג, אַז עס זענען נויטיג דערויף בעזונדערע פאָנדען, אָבער גלייכצייטיג האָט מען געהאַלטען, אַז די דאָזיגע הילף איז נויטיג צוליב די פערוויסטונגען, וואָס זענען אַרויסגערופען געוואָרען דורכ'ן קריג און אַז די הילף וועט ווערען איבעריג מיט'ן מאָמענט, ווען עס וועלען פערשווינדען די סיבות פון דער פערוויסטונג. אַזוי האָט פערשטאַנען זיין אַרבייט דער אַמעריקאַנער דזשאָינט, אין דער ריכטונג איז אויך געגאַנגען די אַרבייט פון די קאָמיטעטען אין די אַנדערע לענדער. קיינער פון די, וועלכע האָבען אָרגאַניזירט הילף פאַר די פוילישע יודען, האָט נישט גערעכענט, אַז נישט קוקענדיג דערויף, וואָס דער קריג האָט זיך געענדיגט און אַז די וואונדען פון קריג ווערען פערהיילט ווערט די יודישע געזעלשאַפט אַלץ אָפטער שטעהען פאַרן פראָבלעם פון זוכען מיטלען און אופנים זיך צו ראַטעווען פון אַ פולשטענדיגער רוּאין, פון אַ פולשטענדיגען ווירטשאַפטליכען אונטערגאַנג.

עס זענען פאַראַן צוויי מעטאָדען פון קאַמף געגען יודען. דער ערשטער דאָס איז דער וועג פון געוואַלדזאַמען אַנטיסעמיטיזם מיט אַלע זיינע עקסצעסען, אָבער וועגען דעם וועל איך איצט נישט רעדען. דער צווייטער דאָס איז די פּאָליטיק פון פאַמעלעכדיגער ליקווידאַציע פון די יודען, אַ סיסטעמאַטישע און קונציג דורכגעטראַכטע פּאָליטיק, וועלכע אַרבייט שטיל אָבער קאָנסעקווענט און ברענגט די נויטיגע רעזולטאַטען. אָט די פּאָליטיק ליקווידירט די יודען ווירטשאַפטליך: זי צושטערט זייער עקזיסטענץ. עס ווערען געשאַפען מויערען פון עטאַטיזם, פון מאָנאָפּאָליסטישע פריווילעגיעס, פון קאָאָפּעראַטיווען פּראָטעקציאָניזם און די יודען שטעלט מען אויסער די מויערן. די פּאָלגען פון אָט דער פּאָליטיק לאָזען אויף זיך לאַנג נישט וואַרטען. די ענגע ווירטשאַפטליכע געטאָ, אין וועלכער די יודען זענען אַריינגעדריקט געוואָרען, שטעלט אַוועק די יודישע געזעלשאַפט אין איהר גרעסטער מאַסע אין אַ האָפנונגסלאָזער לאַגע אָהן אַ ציל פאַר די אויגען.

ידיעות וועגען דער לאַגע פון די יודען אין פוילען דריגגען אַריין קיין אויסלאַנד. מ'דאַרף איבערגאַנצען נישט קיין פּראָפּאַגאַנדע, כדי קלאָר צו מאַכען די יודישע עפענטליכקייט אין אויסלאַנד, וועגען דעם, וואָס עס טוט זיך צווישען דער יודישער מאַסע אין פוילען. די פעולים, וואָס בינדען אונז מיט די יודישע קרייזען אין אויסלאַנד, זענען צו שטאַרק, כדי עס זאָל קאָנען עמיצען געלונגען אָפּצושניידען אונז פון וועלט־יודענטום. דאָס יודענטום פון דער גאַנצער וועלט מוז זיך איינאייגען מיט אונז ברענגען דעם קאָפּ איבער דער פראַגע: וואָס וועט זיין ווייטער?

עס פעהלען נישט קיין סמנים, עס זענען פאַראַן אַפילו פערזיכערונגען, אַז אין אויסלאַנד וועלען זיך געפינען יודישע פאָנדען, וועלכע וועלען געקאָנט פערנוצט ווערען פאַר די יודען אין פוילען, אָבער נישט אַלץ נרבה, נאָר אויך אויפצובויען די פערניכטעטע אַרבייטס — וואַרשטאַטען אויף צו העלפען דאָרט, וואו עס איז פאַראַן אַ האָפנונג צו ראַטעווען, נאָר עס פעהלען בלויז די נויטיגע כוחות. צי קאָן מען ביי די איצטיגע בעדינגונגען ווירקליך האָפען מצד די אויסלענדישע יודען אויף אַ רעאַלע הילף אין אַ גרעסערען מאַסשטאַב? מען טאָר זיך נישט גענאַרען, מ'דאַרף קוקען דעם אמת אין די אויגען אַריין: אויב אַלצדינג איז געגען די יודען, — די טענדענץ פון דער געזעצגעבונג, די פּראַקטיק פון די אָפיציעלע פאַקטאָרען, די ווירטשאַפטליכע פּאָליטיק, די מענטאַליטעט פון די דעצידירענדע ספערען, — דאַן איז נישט בלויז דער זעלבסטשוץ פון פוילישען יודענטום אַנערפאָלגלאָזע אויפגאַבע, נאָר עס ווערט אויך אוממעגליך, די הילף פון די אויסלענדישע יודען פאַר זייערע ברידער אין פוילען. דענקענדיג וועגען הילף, קומען די גרויסע יודישע אָרגאַניזאַציעס צום טראַגישען אויספיהר, אַז ביי אַזעלכע פּאָליטיש ווירטשאַפטליכע בעדינגונגען איז די הילף אַן אַרויסגעוואָרפענע אַרבייט, אַן אומזין. אויב מען זאָגט די יודען אָפּ דאָס רעכט אויף אַרבייט און אַלע איהרע פאָרמען, אויב די קרעדיטען און די מלוכה־בענק ווערען פאַר יודען געשלאָסען, אויב עס געהט אונטער די יודישע קאָאָפּעראַציע, נישט קאָנענדיג רעכענען אויף וועלכער עס איז נישט הילף מצד דער רעגירונג. צי איז דאָס נאָך אַלץ וועניג, כדי זיך צו שאַפען אַ געהעריג בילד וועגען יודישען לעבען און וועגען זיינע אויסזיכטען אויף דער באַהענטסטער צוקונפט?

זעהט נישט אויס ווי חוזק דער אַרגומענט, וואָס איז אויסגעזאָגען געוואָרען פון דער לופט און וואָס איז אָפּגעגעבען געוואָרען אין אָפיציעלען בריף פון אַמבאַסאַדאָר סקירמונט אין לאָנדאָן וועגען קרעדיטען פאַר דער יודישער קאָאָפּעראַציע אין דער מאַגישער הויך פון 25 מיליאָן, וועלכע זענען קיינמאָל נישט געווען אויף דער וועלט און אין דער ווירקליכקייט האָט די הילף בעטראָפען 75.000 זל. אַ יאָהר?

נישט צוליב אַלאַרם, אָדער כדי צו פערשפרייטען פעסימיזם שרייב איך די ווערטער. איך האָב דאָס געטון צוליב דעם שווערען פּראָבלעם פון די יודען אין פוילען, וועלכע געהען אַלץ מעהר באַרג אַראָפּ. איך גיב זיך אָפּ אַ רעכענונג וועגען דעם, אַז עס איז אומבעדינגט נויטיג אַן אַקציע צו בעוועגען די יודען, וואָס וואוינען אין מעהר פערמעגליכע לענדער, זיי זאָלען אונז קומען מיט פּראָדוקטיווער הילף. פון דער אַנדערער זייט, קאָן איך נישט פערגעסען, אַז דאָס אַלץ, וואָס עס טוט זיך אָפּ ביי אונז אין לאַנד, מאַכט אוממעגליך דעם ערפאָלג פון דער אַקציע. זאָל זיך ווירקליך כאָטש טיילוויז ענדערען די בעציהונג צו אונז און דאַן קאָנען מיר זיין זיכער, אַז עס וועט זיך געפינען הילף אויף צו בעקעמפען די שוועריגקייטען, וועלכע דאַכטען אויס, אַז מען קאָן זיי גאָרנישט בייקומען.

דר. ה. ראזמארין

דער פאליטישער מאמענט

די אפמאכען—פוילען—סאוויעטען—פראנקרייך

דער נישט־אָנגרייף־פאַקט צווישען פוילען און די סאָוויעטען, וועלכער איז אונטערגעשריבען געוואָרען נאָך אין יוני, איז איצט דורכ'ן מלוכה־פּרעזידענט ראַטיפיצירט געוואָרען, דאָס הייסט, ער איז אַריין אין קראַפט. גלייכצייטיג איז געשלאָסען געוואָרען צווישען ביידע מלוכות דער א. ג. קאָנציליאַציע־פאַקט, וועלכער זעהט פאָרויס די אופנים, ווי אַזוי עס זאָלען געלעזט ווערען קאָנפליקטען, וואָס קאָנען דאָך אויסברעכען צווישען די לענדער, אויב שוין אַ קריגערישע לעזונג פון די קאָנפליקטען איז אין הסכם מיט די געשלאָסענע אָפּמאַכען אויסגעשאַלטען. דאָס ראַטיפיצירען דעם אָפּמאַך דורכ'ן פּרעזידענט און נישט דורכ'ן סיים, האָט אַרויסגערופען אַ פּראָטעסט ביי דער אָפּאָזיציע. דער דאָזיגער שריט פון דער רעגירונג האָט דאָך בולט דעם ציל צו פערמיידען דעם אַזוי אויך גאַנץ קנאַפּען וואָרט פון פוילישען פּאַרלאַמענט. מ'האָט נישט געוואָלט אַפילו צו־וואַרטען די פאָר טאָג, ווען דער סיים דאַרף זיך צונויפקומען און מ'האָט דעם וויכטיגען ענין דערלעדיגט אָהן די דעפּוטאַטען.

די ראַטיפיקאַציע פון נישט־אַגרעסיע־פּאַקט, שליסט אָפּ די אַקציע, וועלכע די סאָוויעטען האָבען פון לאַנג אָנגעהויבען, כדי זיך צו זיכער'ן אויף זייער מערב־גרענעצען דורך שליסען נישט - אָנגריפס־פּאַקטען מיט אַלע מערב־שכנים. די סאָוויעטען זענען געווען זעהר פעראינטערעסירט אין דער זאַך, צוליב דער דראָהענדער לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח, צוליב דער מורא אַריינגעצויגען צו ווערען אין אַ בלוטיגען קאָנפליקט מיט יאַפּאַן. איצט איז די דאָזיגע געפאַהר פאַר די סאָוויעטען פאַריבער. די בעציהונגען מיט יאַפּאַן האָבען זיך באַרמירט. יאַפּאַן האָט גענוג אייגענע צרות אין דער היים ביי זיך אין מאַנדזשוריען און האָט נישט בדעה זיך צו פערוויקלען אין אַן אַוואַנטורע מיט די סאָוויעטען. די לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח צווישען די סאָוויעטען און יאַפּאַן איז ענטשפּאַנט געוואָרען. אויב אַלזאָ די אינטערנאַציאָנאַלע לאַגע פון די סאָוויעטען איז לעצטענס בכלל געווען אַ זעהר גוטע, ווערט זי נאָך זיכערער מיט דער אָפּשליסונג פון די קאָנטאַקטען מיט פוילען און די אַנדערע באַלטישע לענדער. פון דער אַנדערער זייט האָבען די סאָוויעטען אַן אינטערעס אין דער ווייטערדיגער סטאַביליזירונג פון די פערהעלטעניסען מיט פוילען, ווייל זייערע בעציהונגען מיט דייטשלאַנד זענען בעדייטענד אָפּגעקיהלט געוואָרען, ספּעציעל אַ דאַנק דעם גרויסען וואוקס פון דער קאָמוניסטישער השפּעה אין דייטשלאַנד; דאָס איז צו זעהן פון די לעצטע וואַהלען, ביי וועלכע די קאָמוניסטען האָבען געוואונען פיל שטימען און מאַנדאַטען.

די סטאַביליזירונג פון די פערהעלטענישען מיט די סאָוויעטען איז פאַר פוילען זעהר גינסטיג. עס איז אַ בעקאַנטע זאַך, אַז די דייטשען געהען אַריבער אין אַ גרויסע אָפּענסיווע געגען די פוילישע מזרח־גרענעצען. די דייטשע פּראָפּאַגאַנדע אויף דעם געביט האָט אין דער לעצטער צייט זעהר פיל אויפגעטון. דער אַרטיקעל פון לאָרד ראָטערמיר מכוח אָפּגעבען דייטשלאַנד דאָס פוילישע פּאָמערן איז זעהר כאַראַקטעריסטיש און בעשטעטיגט דעם פאַקט, אַז די ענגלישע עפענטליכע מיינונג איז גענייגט צו דייטשלאַנד. אין ענגלאַנד בעציהט מען זיך, ווי ס'איז שוין ביי אונז אָנגעוויזען געוואָרען, מיט גרויס סקעפּטיציזם צום ווערסאַלער טראַקטאַט. דאָרט איז מען נישט געגען אַ רעוויזיע פון טראַקטאַט, און אויב עס זאָל האַלטען ביי רעוויזירען, דאַן ווערען געשטעלט אונטער אַ פראַגעצייכען די פוילישע גרענעצען. דער אומשטאַנד, וואָס דייטשלאַנד איז געלונגען זיך צו דערשלאָגען, אַז ענגלאַנד און פראַנקרייך זאָלען איינגעהן אויף דייטשלאַנדס גלייכבערעכטיגונג אין די בעוואָפנונגען, שוואַכט אויך אָפּ די שטעלונג פון פוילען. פוילען מוז אַלזאָ האָבען געזיכערט סטאַבילע און פרידליכע בעציהונגען מיט די סאָוויעטען, כדי צו האָבען אַ קלאָר אויג און פרייע הענד לגבי דייטשלאַנד. די ראַטיפיקאַציע פון אָפּמאַך מיט די סאָוויעטען לאָזט פוילען פריי אָטעמען אויף דער זייט פון איהרע מזרח־גרענעצען און ווידמען איהר גאַנצע אויפמערקזאַמקייט דער פערוויקעלטער לאַגע אויף דער גרענעץ מיט דייטשלאַנד.

גלייכצייטיג מיט דער ראַטיפיקאַציע פון אָפּמאַך מיט פוילען האָבען די סאָוויעטען אָפּגעהאַלטען אַ בייעם זעהר וויכטיגען ערפאָלג: זיי האָבען געשלאָסען אַ נישט־אַגרעסיע־אָפּמאַך מיט פראַנקרייך. די הויפּט־פּונקטען פון דעם אָפּמאַך וועלכער איז שוין די וואָך אונטערגעשריבען געוואָרען, זענען פאָלגענדע:

אין אַריינפיהר־וואָרט ווערט געזאָגט, אַז דער פראַנצויזיש - סאָוויעטישער אָפּמאַך ריהרט נישט אָן דעם פּאַקט וועגען פעלקער־בונד און פערפעסטיגט נאָך דעם קעלאָג־פּאַקט.

דער געשלאָסענער אָפּמאַך בעשטעהט פון 5 פּונקטען.

דער ערשטער פּונקט זאָגט, אַז ביידע לענדער פערפליכטען זיך אין קיין שום פאַל נישט אָנצוגרייפען איינער דעם אַנדערען און אָפּצוהיטען די גאַנצקייט פון די טעריטאָריעס, וואָס געפינען זיך אונטער זייער סוּבערעניטעט, ווי אויך די מאַנדאַט־געביטען, וואָס מען האָט זיי אָנפערטרויט.

דער צווייטער פּונקט זעהט פאָר, אַז אויב עמיצער פון ביידע צדדים ווערט אָנגעגריפען דורך אַ דריטען כוח, טאָר קיינער פון די אונטערגעשריבענע מלוכות נישט געבען דעם אָנגרייפער קיין הילף, סיי דירעקטע, סיי אומדירעקטע. ווען עמיצער פון די מלוכות, וועלכע שליסען דעם אָפּמאַך, גרייפט אָן אַ דריטע מלוכה, קאָן יעדער תיכף קינדיגען דעם אָפּמאַך.

דער דריטער פּונקט בעוואָרענט די פערפליכטונגען, וואָס פראַנקרייך האָט אויף זיך גענומען אַלס מיטגליד פון פעלקער־בונד.

דער פערטער פּונקט פערווערט ווירטשאַפטליכען בּאָיקאָט. ביידע לענדער פערפליכטען זיך נישט צו בעטייליגען אין קיין שום אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכען, וועלכע האָבען פאַר אַ ציל צו באָיקאָטירען איינעם פון די צוויי צדדים.

אין פינפטען פּונקט ווערט גערעדט וועגען פּאָליטישער פּראָפּאַגאַנדע. די סאָוויעטישע רעגירונג פערפליכטעט זיך נישט צו אָרגאַניזירען און אויך נישט מיטהעלפען קיין שום אַגיטאַציע, אָדער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס צילט צו צושטער'ן די טעריטאָריאַלע גאַנצקייט פון דער פראַנצויזישער מלוכה און מיט געוואַלד צו ענדערען דעם פּאָליטישען און סאָציאַלען רעזשים פון פראַנקרייך, אָדער פון געביטען וועלכע געפינען זיך אונטער פראַנקרייכס הערשאַפט. ווייטער פערפליכטעט זיך די סאָוויעטישע רעגירונג נישט צו שיצען, אָרגאַניזירען, סובסידירען אָדער בלויז דולדען קיין שום אָרגאַניזאַציע, וועלכע נעהמט אויף זיך די ראָל צו פערטרעטען די אינטערעסען פון פראַנצויזישע - געביטען.

ביים שליסען דעם אָפּמאַך מיט די סאָוויעטען האָט פראַנקרייך, הגם זי איז ווייט נישט אַזוי בעדראָהט מצד דייטשלאַנד ווי פוילען, אויך אין אויג די רעוואַנזש־גלוסטען פון דייטשלאַנד. דורכ'ן אָפּמאַך מיט די סאָוויעטען ווערט די פּאָזיציע פון דייטשלאַנד לגבי פראַנקרייך בעדייטענד אָפּגעשוואַכט. עס איז אויך מעהר ווי זיכער אַז נאָך דעם איצטיגען אָפּמאַך וועלען קומען אַנדערע, אין די ערשטע רייהע ווירטשאַפטליכע, און פראַנקרייך וועט זיך בעמיהען צו דערשלאָגען אין די האַנדעלס־בעציהונגען מיט דעם גרויסען סאָוויעטען־לאַנד ענליכע פּאָזיציעס צו די, וועלכע ס'האָבען ביז איצט פערנומען ענגלאַנד און דייטשלאַנד.

אָן אַ זייט פון די אַלע וויכטיגע געשעהענישען שטעהט רומעניען. נאָך מעהר: אין דערזעלבער צייט וואָס פוילען האָט ראַטיפיצירט דעם אָפּמאַך מיט די סאָוויעטען האָט רומעניען איבערגעריסען די אונטערהאַנדלונגען וועגען שליסען אַן ענליכען אָפּמאַך, די סיבה איז בעקאַנט: עס געהט וועגען בעסאַראַביען. רומעניען וויל בעקומען פון די סאָוויעטען אַ פאָרמול, וואָס זאָל בעווייזען אַז די סאָוויעטען רעקאָגנירען ענדגילטיג פון בעסאַראַביען; די סאָוויעטען דאַגעגען האָבען גאָרנישט בדעה פון דעם לאַנד צו רעקאָגנירען און ווילען זיך דווקא איבערלאָזען די מעגליכקייט אומצוקעהרען זיך צו דער פראַגע. אויף דעם אָפּשניט רומענישען איז אַלזאָ די פראַגע געבליבען אָפען. די האַנדלונגען פון פוילען האָבען אין רומעניען אַרויסגערופען אונצופרידענהייט, און די בעציהונגען צווישען די ביידע פערבינדעטע וועלען זיך שטאַרק אָפּקיהלען, הגם דער אָפּיציאָז פון דער פוילישער רעגירונג פאָדערט פייערליך, אַז אויפ'ן געביט פון פערטיידיגונג וועלען די אָפּמאַכען מיט רומעניען פייערליך געאַכטעט ווערען. קיין גרונד פאַר אונצופרידענהייט צוליב דער אָפּקיהלונג איז נישטאָ: פוילען האָט אין דער ערשטער רייה דעם אינטערעס זיך צו זיכערען און נישט זיך איינשטעלען פאַר די בעשטריטענע רעכט פון רומעניען אויף בעסאַראַביען.

ביים אונטערשרייבען דעם אָפּמאַך מיט פראַנקרייך האָבען די סאָוויעטען געמאַכט אַ זשעסט, וואָס שטעלט די רומענישע רעגירונג אין אַ גרויסען קלאָפּאָט: דורך דער פערמיטלונג פון פראַנקרייך האָט די סאָוויעטישע רעגירונג מודיע געווען רומעניען, אַז זי גיט איהר אַ טערמין פון 4 חדשים, זיך צו איבערלייגען מכוח שליסען דעם נישט־אָנגריפס־פּאַקט. רומעניען וועט איצט שווער מוזען טראַכטען צי זאָל זי בלייבען אין איהר ווייט נישט גלענצענדער איזאָלירונג, אָדער זי זאָל פאָלגען די אויפפאָדערונג פון מאָסקווע.

פ. ב.

מארסעל פרוסט

(צום צעהנטען יאהרצייט פון געניאלען שריפטשטעלער)

פון מ. האלצבלאט.

אין די ניינציגער יאָהר'ען פון פערגאַנגענעם יאָהרהונדערט האָט אין די פּאַריזער אַריסטאָקראַטישע סאַלאָנען געצויגען אויף זיך די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט אַ בלאַסער יונגער־מאַן מיט וואונדערשיינע שוואַרצע אויגען, אַ זוהן פון אַ רייכען און בעריהמטען דאָקטאָר, אַ וואונדערליכער, נישט בעגרייפליכער חן האָט זיך געטראָגען פון דאָזיגען מערקווירדיגען יונגעמאַן, ער האָט געשאַפען אַרום זיך אַספּעציעלע אַטמאָספער, אַן אַטמאָספער פון שפּרודלענדיגען גייסט און אומבעגרענעצטער גוטסקייט. ער איז שטענדיג געווען אַרומגערינגעלט מיט אַ מחנה פרויען און עלטערע הערען. וואָס האָבען ממש געשלונגען מיט מויל און אויערען זיין יעדעס וואָרט, זיין יעדען זשעסט, ווייל ער איז גע־ווען קינסטלער דורך און דורך, אין זיין בענעהמונג האַלטונג און אופן פון רעדען.

און ער, אַזוי ווי נישט איהם מיינט מען, פלעגט מיט אַ ברייטער רחבותדיגער האַנד פערטיילען אויף רעכטס און אויף לינקס די פּרות פון זיין טיפזיניגען גייסט, וואָס האָט זיך קיינמאָל נישט אויסגעשעפּט, און שיטען מיט וואונדערבאַרע גע־דאַנקען און פיינע אַנעקדאָטען, און אין יעדען זיי־נעם וואָרט האָט זיך געפיהלט דער הויך פון דעם, וואָס די פראַנצויזען רופען אָן „עספּרי".

דער דאָזיגער יונגערמאַן איז געווען מאַרסעל פּרוסט, ער פלעגט פון צייט צו צייט שרייבען קליינע, מייסטערהאַפטע עסייען און אַרטיקלען אין פּאַריזער „פיגאַראָ", און גלענצענדע פעליאַטענען און אַרטיקלען אין פערשידענע צייטשריפטען פון דעמאַלטיגען יונגען פראַנקרייך. ער האָט איבערגעזעצט רעסקינען אין אַ וואונדערליכען אַלטערטימליכען פראַנצויזיש, און אָנגעשריבען צו די דאָזיגע איבערזעצונגען מייסטערהאַפטע אַריינפיהרען.

בלויז געציילטע פריינד האָבען געהאַלטען פון זיין טאַלענט, און איהם פאָראויסגעזאָגט אַ גרויסע צוקונפט; די ליטעראַרישע וועלט האָט איהם בעטראַכט ווי אַ פוילען לייידיגגעהער, ווי אַ סאַלאָן־העלד, אַ סנאָב, וואָס פערטיילט מיט אַ לייכטזיניגער האַנד און אַ בנעימותדיגען שמייכעל די פּרוכטען פון זיין טאַלענט.

* * *

מיטאַמאָל איז מאַרסעל פּרוסט פערשוואונדען פון דער אויבערפלאַך פון די פּאַריזער סאַלאָנען. די אַלטע און יונגע דאַמען האָבען זיך שטאַרק גע־לאַנגווייליגט אָהן דער געזעלשאַפט פון דאָזיגען שטילען אויסגעצייכנעטען געזעלשאַפט־מענש און גייסטרייכען יונגענמאַן, און אָט, האָט זיך נאָך לאַנגע חקירות ודרישות אַרויסגעוויזען אַז פּרוסט איז זעהר קראַנק: ער האָט פון דער פריהסטער יוגענד געליטען אויף אַסטמאַ, וועלכע האָט ענטוויקעלט ביי איהם אַ היפּערעסטעזיע פון די חושים, ער האָט נישט געקאָנט פערטראָגען דעם מינדסטען גערויש און געלעבט איינזאַם און אָפּגעזונדערט פון דער וועלט אין אַ פערשלאָסענעם טונקעלען צימער, אויסגעבעט מיט וואַטע. דער מענש, וואָס האָט מיט אַזאַ וואונדערבאַרען שמייכעל אויף די ליפּען גע־רעדט וועגען זון, און בלומען, האָט איצט געמוזט זיך אָפּשיידען פון לעבען.

אין דערזעלבער צייט איז איהם געשטאָרבען זיין מוטער, און ער האָט שווער געליטען, זינט דעם האָט מען זיך שטיל געזאָגט אין די רייכע פּאַריזער סאַלאָנען, אַז נאָך דעם האָט מען געהערט וועגען אַ געוויסען צער איבער די לייד' פון פיינעם, אייזעלע און קלוגען יונגעמאַן, אָבער אין אַ קורצער צייט אַרום האָט מען איהם פערגעסען.

די קראַנקהייט האָט אוממעגליך געמאַכט אַ קאַפּיטאַל שעפערישע וויכטיגע ווירקונג אויף דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פונ'ם מענש און דיכטער, פּרוסט מאַרסעל האָט מיטאַמאָל דערפיהלט ווי ס'פאַלען פון איהם אַפּ אַלע פערגעניגונגען און תענוגים. ווי אויך די פערשידענע זאָרגען און ליידען פון לעבען, געגען זיין ווילען איז ער אַריבערגעטראָגען געוואָרען אין אַן אַנדער וועלט, וואו ער איז געווען נאָר מיט זיך אַליין.

ער האָט דערהערט אין זיך אַן אינערליכע שטים, וואָס האָט איהם גערופען צו אַרבייט, צו מעשים, ער האָט דערפיהלט, אַז איצט איז ער ראוי צו שאַפען אַ גרויס ווערק, דאָס מאָנומענטאַלע ווערק פון זיין פערשפּילטע לעבען, און אויפגעצייכענט פון אַן אינערליכען פייער, ווי מורא האָבענדיג נישט צו פערלירען חס וחלילה קיין איין איבעריגע רגע, האָט ער געשריבען און געשריבען; אין לאַנגע נעכט, ביים שרייב־טיש, און דערנאָך ווען די כוחות האָבען איהם וואָס אַמאָל מעהר אָנגעהויבען פער־לאָזען — אין בעט, ליידענדיג דערביי אומגעהייערע אומבעשרייבליכע יסורים, ער האָט געשריבען זיין מאָנומענטאַל ווערק „אויף דער זוכעניש פון אַ פער־לוירענער צייט" וואָס נעהמט אַרום ביים הייטיגען טאָג צוועלף בענדער, און איז נאָך נישט אָפּגע־שלאָסען.

אין פאַר'ן האָבען נאָך געציילטע מענשען גע־וואוסט וועגען דאָזיגען ווערק און וועגען זיין ריזיגער בעדייטונג, בעת פּרוסט האָט געהאַט פערטיג צום דרוק איינעם פון זיינע בענדער, האָט ער בחינם געזוכט אַ פערלעגער, אומזיסט האָט ער זיך גע־טראָפען אויף אָנ'אָפּזאָג. ערשט ווען ער האָט זיך ענטשלאָסען צו דעקען די קאָסטען פון דרוק, האָט בערנאַר גראַסע איצט איינער פון די גרעסטע פראַנצויזישע פערלעגערס, דעמאָלט נאָך אַן אָנפאַנגער, רעדיגירט אַרויסצוגעבען דעם ראָמאַן „אויף דער זייט פון סוואַן". דאָס בוך איז דערשינען אין יאָהר 1913 אין צוויי בענדער.

(סוף קומט)

לאדז — נייער פאלקסבלאט — לאדז
2 דעצעמבער 1932 — 2 דעצעמבער 1932

פינסטער

צייט־שטימונג

פון י. י. סיגאל

איך הער נישט אויף זיך צוהערען צום טאקט פון די געשעהענישען אין אונזערע אומרוהיגע טעג, און אינסטינקטיוו שפיר איך און פערנעהם א נאכאנאנדיגע זאגעניש און מורמלעריי ווי פון אונטער דער ערד: יהי חושך — זאל ווערען פינסטער. מיר זעהען איהם נישט דעם טייפעל, וואס בעפעהלט פינסטערניש. מיר ווייסען נישט וואו, אין יואנער ווינקעל ער האט זיך פערדוקט און שעלט פון דארט די וועלט און דעם מענשען. אפשר האט ער זיך גאר נישט פערדוקט און בעהאלטען. ער איז אין אלע ווינקעלעך און פון אומעטום קוקט ער ארויס און אויף אלץ פאלט זיין קללה פון פינסטערניש. און אזוי פאמעלעך קלייבט ער זיך אריין אין איטליכען פון אונז און לעשט דארט אויס יעדען פונק ליכט. מיר זעהען נאר אויף אנדערע. אט איז שוין געווארען פינסטער אין דעם ווינקעל פון דער זייט. און אט אין אנאנדערען. אט האט זיך דער און דער פאלקס־פיהרער אונטערגעטוקט אונטער'ן חושך און זיך ארונטערגעשארט אונטער די שווארצע בעשיצענדיגע פליגעל פונ'ם אשמדאי און אט אנאנדערער. בימלעכווייז, ביסלעכווייז רינט אריין דער חושך אין אלץ און אומעטום, וואו דורות פון גאונים האבען אנגעצונדען ליכט, גרויסע לידען, אומענדליכע פיינען זענען געווען דאס אייל וואס האט געמאכט די פאקלען פון ליכטיגקייט ברענען אין די פינסטערע געסלעך פונ'ם מענשליכען לעבען. מיר זענען געקומען אויף דער ערד, זיך אויסגעטיילט פון דער חיה, זיך ארויסגערוקט פון דער וואלדיגער פרימיטיווקייט — אט אזוי לייענען מיר. מיר די ווייסענשאפטליך אויפגעקלערטע, לייענען די ביכער און שמייכלען זיך אין די וואנצעס.

מיר זענען ארויס פון וואלד און אריין אין — שטאט. האבען זיך ציוויליזירט און געווארען לייט. נאכדעם זענען מיר געגאנגען מיט'ן לאמטער פון קולטור אין האנט און זיך געבויגען אין די ווינקעלעך און שפאלטען אונטער בעטען און שאפעס און פון אומעטום ארויסגעטריבען די אומווירדיגקייט, די טונקעלקייט און פינסטערניש. מיר זענען געווארען ציוויליזירט, „איידעל" דער באדערגוי און דער דאקטאר, דער „נביא" און דער פשוט'ער מענש פון פאלק — אלע האבען אנגעשטעקט לאנגע אויערען צום ראדיא, וואס האט כמעט אראפגעבראכט דעם הימעל אויף דער ערד.

אט די דערווייטערונג, דאס אפווענדען דעם פנים פון איינעם צום אנדערען — איז דאס כאראקטעריסטיש פון אונזער צייט. מיר דארפען נישט זעהען פאר זיך דאס ליכט פונ'ם מענשען, דאס שעהנע און הויכע און די הויבענע: דעם מענשען, די פערזענליכקייט. עס איז אונז נאר נויטיג דער שטאף וואס ער גיט ארויס פון זיך. עס איז די איינציגע בעציהונג וואס מיר האבען צום אקס וועלכען מיר קוילען און עסען זיין בלוט און פלייש. די איינציגע בעציהונג האבען מיר שוין כמעט איינער צום אנדערען, פריהער איז דאס נאך געווען אויפ'ן מאטעריעלען מארק, איצט האבען מיר עס שוין אריבערגעפיהרט אויפ'ן גייסטיגען. מיר האבען איבערגעגעבען דאס גייסטיגע, דאס שענסטע, די קולטור צום סוחר, צו זיין משרת, צום געזעצליכען שווינדלער, צום פאליטיקאנט. אונזער איך איז געווארען ביי זיך גופא מיגדור־ווערטיק. מיר ווילען איהם נישט, מיר ווילען איהם פון זיך אויסשפייען. דאס זענען שווערע ווערטער. מען מוז זיי אבער אמאל ארויסזאגען פון זיך. מען מוז עס ארויסשרייען, ווען מען בלייבט שטעהען א רגע פאר'ן אפגרונט פון די געשעהענישען וואס רינגלען אונז ארום. פונקט ווי מען שרייט אויס פון שרעק, ווען מען דערזעהט פלוצלונג אז א גרויס אומגליק רוקט זיך אויף אייך און העגט אייך אונטער זיינע הענער צודריקען, מען זעהט א שרעקליכען חושך אנקומען און מען שרייט אויס: ליכט. אזוי האט געטע אויסגערופען, ווען ער האט דערזעהען דעם טויט אנקומען, די פינסטערניש דאס איהם גענומען פערשטעלען די וועלט.

איך בין געזעסען די טעג אין קינא און געזעהען און געהערט מוסאליניען רעדען צו זיין עולם. האב געזעהען ווי ער מאכט נאך א נאפאלעאנישען זשעסט, האב געזעהען ווי ער זעצט פאר זיך באנאפארט'ס שאטען און שפילט געשיקטע ווי פאר'ן שפיגעל פון אנ'אפגעגאנגענער עפאכע. האב געהערט זיין מעכטיגען איהענעם איטאליעניש און מיר איז קלאר געווארען, אז אט דער פאליטישער קארוזא קאן דעם מענשען מעהר ווי דער שפינאזיסטישער איינשטיין. ער ווייס מיט וואס פאר א כח מען נעהמט איין די וועלט. ער איז געווען אין די קאמערען פון דער ציוויליזאציע און ער ווייס אז ס'איז שפיל און נאכמאכונג נאכ'ן עכטען און באטייטליכען. אנ'אויסערליך שפיל. שפילט ער אויך זיין פאלשע ראלע — זיין נאפאלעאניזם און שרייבט געשיכטע. א קאפיטעל היסטאריע וואס דערציהלט ווי ער האט זיך פערנומען, אויף זיין אופן, צו דערהרגענען די פערזענליכקייט. צו איינשפאנען די מענשליכע קולטור אין א וואגען מיט שטיינער אויף אויפצובויען א ניי־צוואנציגסטע רוים. ווי די מוסקולען פון זיין פנים האבען עס געציטערט פון דעם „גרויסען" חלום זייענדיג בשעת ער האט געווארט און געזאגט זיין „שטארק" ווארט צו דער אומעניטיגער וועלט.

און — די פינסטערניש רוקט זיך אלץ נעהנטער און איהר שאטען פאלט אויף די נאך ווייטע, געראטעוועטע פאזיציעס וואס דער מענש פון גייסט היט נאך מיט אזא ציטערדיגער פיינקייט. און אויב אומגעריכטע אכזריות'דיגע מלחמה האט געבראכט בלוטיגע רעוואלוציעס, וועלען זיי ביידע ברענגען א וועלט־בירגער־קריג. די איינגעקערטע אומויסטע שנאה פון פאלק אנטקעגען פאלק, לאנד אנטקעגען לאנד, וועט פערוואנדעלט ווערען אין אמת'ער און אפשר געזעכטער שנאה פון מענש אנטקעגען מענשען.

ווארים עס רוקט זיך אן דער פינסטערער טאג, ווען מיר וועלען אויף אנ'אמת'ען זיין שולדיג איינער אנטקעגען צווייטען. עס וועט ווערען אזא צוויי־מאהל־צוויי איז־פיר חשבון, אז מיר וועלען איינער דעם צווייטען שולדיג זיין — א ברודער, א שוועסטער, א פאטער, מיר זענען עס שוין איצט אויך שולדיג, שוין פון לאנג, נאר מיר האבען אונזער געוויסען נאך געהאלטען אויף א קייט, מיר האבען איהם פערשטאפט דאס מויל מיט פאליטישע ביינער. ער וועט זיך אבער אין אונז אויפכאפען מיט ברענענדיגע אויגען און מיט אנגעצונדען בלוט און קיין פאלשע פערענטפערונגען וועלען פאר איהם נישט גילטען.

דער גאנצער ענין פון גלויבען אין גאט איז אין זיין טיפען תוך דאס גלויבען אין מענשען, דאס רעליגיעזע, דאס מיסטישע, דאס לעגענדישע, איז דאס ליכט וואס ברענט און לייכט מיט'ן כוח פון דעם רעאליטעט־נאפט, מען האט געמאכט א צוועקישען חשבון און פערגעסען אין דער זון... מען מאכט א מאטעריאליסטישען סך הכל פון דער געשיכטע און מען פערשטעהט נישט איהר זין — — —

די מיסטיע פון פארד'ן איז צו מאכען פונ'ם מענשען א — פארד, א מאשינדעל אויף פיר רעדערלעך וואס איילט זיך איבער שטייבעדיגע גאסען און מוז וואס גיכער קומען צום דארף פון — אומזין.

יהי חושך! זאל זיין פינסטער, לעשט אויס די נשמה אין מענשען און זאל איהר דער טייוועל אפטראגען אויף זיין פלייצע און יענע ספערען און צו יענע לייט וואס האבען געגלויבט אין איהר, און פאראויס געזאגט דעם מענשען א ליכטיגען טאג.

ה. ד. נאמבערג

צו זיין פינפטען יארצייט

פון ד"ר י. ב. צפור

שבת־יום־טוב'דיגע נשמות פערמאגט מעהר, ווייניגער, יעדע תקופה, יעדעס פאלק. נאמבערג נשמות זענען אבער א יקר המציאות, ערשיינונגען וואס בעווייזען זיך נאר פון צייט צו צייט, פון תקופה צו תקופה, מיט דער זאנפטער ליכטיקייט פון א בלאנדזשענדער קאמעט.

און נישט בשעת א נאציאנאלען אויפשוואונג, און אויך נישט אין קיין שעה'ן פון געפאלענקייט און שטאק־פינסטערער אויסגעלאשענקייט בעווייזען זיי זיך. ניין, די נאמבערג'ס זענען „קאמפאסאטארען", וואס ווערען געבוירען און לעבען בלויז אין רגע'ס פון נאציאנאלער אומגעהאלפענקייט, פון שטומען אינערליכען פאלקס־ברויזען, פון ווען זוכע גייש און פון ערנסטען בעגעהר צו בויען און צו שאפען.

שבת־יום־טוב'דיגע נאטורען זענען דיכטער „פאר עקסעלענס": מענשען מיט גרויסע תאוות און מיט קליינע מעגליכקייטען: מענשען וואס בעזינגען אדער בעוויינען. אין בעסטען פאל: קינדער, וואס זינגען אין תהום פון אייביגע חלומות, די נאמבערג־נאטורען זעהען דאס ליכטיגע און העלזעווערדיגע אויג פון זייער תקופה: די נאך הבדלה־פנימער וואס טראגען אויף זיך גלייכצייטיג דעם היילינגען אפשיין פון א צאנקענדיגער נשמה־יתירה, און דעם טונקעלען שאטען פון דער וואכעדיגער ווירקליכקייט.

נישט אויף די פארנאכט־בערג זוכט זיי, די דאזיגע נאטורען: אויך נישט אין די קאבינעטען פון די געלעהרענטע, נאר אין סאמע הארץ פון די בליבד־וואכענדיגע מאסען, אויפ'ן דעק פון א שיף אין רגע'ס פון שטורם און ראנגעלניש מיט פערכמורעטע הימלען און צעפושעוועטע כואליעס: דארט וואו עס איז נויטיג א דורכדרינגענדיג אויג, א סייסמאגראפישע עמפפינדליכקייט, א בליץ שנעלע אריענטאציע, א קורצער און העל קלינגענדיגער רעטונגס־בעפעהל — דארט איז נאמבערג.

איז פרעגט נישט צי נאמבערג האט געהאט א האסער בישן איז דענקערישען סיסטעם.

נאמבערג האט פיינט געהאט חקירה בתכלית השנאה, און פלעגט אנרופען געדאנקען־ספעקולאציע — „בטלנות". ער האט בכלל קיין געדולד נישט געהאט צו דענקען. פאר איהם פלעגט דער געדאנק, דער אמת אויפבליצען אינטואיטיוו און סטיכיש. זיין סיסטעם איז געווען דאס לעבען; דאס לעבען, אלס א רעאלע זאך, אלס א קייט פון איינצעלנע רגע'ס, מינוטען, שעה'ן און טעג. מעהר ווי דעם טאג האט נאמבערג קיינמאל נישט געוואלט וויסען. ער האט אבער, אין יעדער טאג בעזונדער, תמיד דערזעהען עפעס ווירקליכעס, ממשות'דיגעס, באמת ווערטפולעס, וואס האט, א דאנק זיין טיפער, איינגעבוירענער חכמה, להכעיס איהם אליין, זיך דאך ארגאניש געבונדען מיט דעם נעכטען און מיט דעם מארגען.

פרעגט נישט צו וואסער פארטיי נאמבערג האט געהערט! ער האט פאר זיך קיינמאל קיין צוגעפאסטע פארטיי נישט געקאנט געפינען, פונקט ווי ער האט קיינמאל קיין בעשטימט וואוינארט און קיין בעשטימטע דירה נישט געקאנט האבען.

דארט וואו עס זענען געווען קאמפאקטע יודישע ליידענדע מאסען, דארט איז געווען נאמבערג'ס פארטיי און נאמבערג'ס וואוינארט. זענען די דאזיגע מאסען געווען ארבייטער, איז נאמבערג געווען אנ'אנהענגער פון ארבייטער אידעאלען; זענען די דאזיגע מאסען געווען בעגייסט און בעוואויגען דורכ'ן אידעאל פון בנין הארץ, האט נאמבערג עפענטליך געבויגען זיין קאפ פאר דעם מסירת־נפש'דיגען אויפבוי־ווערק פונ'ם חלוץ אין ארץ־ישראל.

נאמבערג האט בכלל פיינט געהאט פראגראמען און פארטיי־דיסציפלין — ער איז געווען א פרייע באהעמער נאטור וואס האט זיך נישט געקאנט איינהאלטען אפילו אין די ראמען פון זיין אייגענעם טאלאנט.

ער הויבט אן זיין ליטערארישע טעטיגקייט צוזאמען מיט שלום אש, י. מ. וויסענבערג און א. רייזען, און איז איינער פון די פעהיגסטע תלמידים פון י. ל. פרץ.

ער שרייבט נאוועלען, לידער און דראמען, ער ברענגט אריין אין דער יודישער ליטעראטור דעם „פליגעלמאן טיפ"; דעם טיפ פון דעם אמאליגען יודישען עקסטערן, דעם צום ציל קיינמאל נישט דערגאנגענעם אבער אייביג אידעאליסטישען און ביז בטלנות טרוימערישען יודישען סטודענט, וועלכען די צארישע געזעצען האבען פערמשפט צו אייביגער געבראכענקייט.

ער גיט אונז איינציגע בעשיידענע אבער גאנץ פיינע לידער, וועלכע אטעמען מיט א געוויסער פאלקסטימליכקייט און זענען א דאנק זייער צייט־געמעסקייט, געזונגען געווארען און ווערען נאך עד היום געזונגען פון די ארבייטער מאסען.

פון זיינע דראמען איז ווערט צו דערמאנען בלויז „די משפחה", וועלכע איז זיינער צייט, גאנץ ווארעם אויפגענומען געווארען דורך די קריטיק. הגם די קאנצעפציע איהרע איז א נאאיווע און דאס פראבלעם — שוין א לאנג אפגעלעבטס.

פון אלע פרץ'ס תלמידים איז ה. ד. נאמבערג, אזוי צו זאגען, דער ניכטערסטער, דער אמווייניגסטען ראמאנטישער. ער איז פון די וואס פערמאגען פיל ווייניגער פאנטאזיע און דיכטערישען שוואונג, ווי געדאנק־קלארקייט, ווי אויסגעשפראכענעם חוש פאר דער נויטווענדיגקייט פונ'ם מאמענט.

ער פערלאזט סיי זיין רבי'ן סיי זיין אייגענעם קינסטלער־טאלאנט, דערשטיקט מיט זיינע אייגענע הענט אין זיך דעם דיכטער, און אנטלויפט צו די וואכעדיגע צייטונגס־שפאלטען, אבי צו קענען רעדען צום פאלק קלארע, אויפריכטיגע דיבורים — אהן מליצות, אהן סימבאלען און אהן שלייערען.

ער פערגעטערט די אלטע העברעאישע קולטור, שרייבט א קרעפטיג און זאפטיג העברעאיש, און מיט א געוואלטיגער עקשנות פערטיידיגט ער די יודישע שפראך און די יודישע שול. ער איז אומגעהייער איבערזיכטיג אויף אלץ, וואס דער יודישער גייסט האט געשאפען און איז דעריבער נישט מותר כחוט השערה.

„יודיש" — פלעגט ער תמיד זאגען — „איז דער איינציגער באדען אין גלות, אויף וועלכען די העברעאישע שפראך און קולטור קאנען לעבען און זיך ענטוויקלען. נעהמט אוועק אין גלות די יודישע שפראך, און די העברעאישע וועט נויטווענדיג פון זיך אליין שטארבען. ביידע צוזאמען זענען זיי דאס הארץ און דער מוח פונ'ם יודישען לעבען. זיי זענען ארגאניש צוזאמענגעבונדען".

ער האט פיינד געהאט בתכלית השנאה די פארטיי־לייט מכל המינים, און ליב געהאט דאס יודישע פאלק בלב ונפש. פאר איהם האט בכלל נישט עקזיסטירט קיין פארטיי, נאר א פאלק, און טאקע נאר צוליב דעם דאזיגען טעם האט איהם געלאקט דער געדאנק פון א „פאלקיזם". מיט דעם מאמענט אבער, ווען ער האט זיך איבערצייגט, אז „פאלקיזם" ווערט א פארטיי־קרעמעל, איז ער ארויס און האט דער ערשטער געגעבען דער דאזיגער פארטיי א טויט־קלאפ. ער האט זיך איבערהויפט נישט געקאנט אריינפאסען אין די ראהמען פון א פאליטישער פארטיי־דיסציפלין.

ער איז געווען א סיים־דעפוטאט, און זיך געפינענדיג א פאר חדשים אין סאמע מיט'ן פון דער לאנדס־פאליטישער־קיך, איז ער פון איהר אנטלאפען, ווי פאר א קראנקהייט.

צי איז עס דערפאר, ווייל נאמבערג איז געווען א פאנטאזיאר? א דיכטער? אנ'אומגעצוימטע קינסטלער־נאטור? — ניין! נאמבערג איז געווען מעהר ווי א דיכטער, מעהר ווי א קינסטלער; ער איז געווען ערנסט, עהרליך און אויפריכטיג! ער איז געווען דאס ליכטיגע אויג און דאס געוויסען פון זיין תקופה....

פון יודישען הומאר־אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

ווערא נדע

א קליינשטעטלדיגער יוד איז געקומען אין דער גרויסער שטאט, האט ער זיך דערמאנט, אז הערשל דער קרעמער, דעם אלטען מאיר'ס זוהן, האט זיך מיט עטליכע יאהר צוריק דא אין שטאט אריינגעצויגען און ווי מ'זאגט, איז ער זעהר רייך. האט ער זיך מיישב געווען און איז געגאנגען זיך זעהען מיט איהם.

— וואס מאכסטו ר' הירש — האט ער איהם געפרעגט ווען ער איז צו איהם אריינגעקומען.

האט זיך דער עושר פונאנדערגעלאכט און האט געזאגט:

— ביז וואנען נאך וועט איהר קליינשטעטלשע נישט וויסען ווי אזוי מ'דארף רעדען מיט א מענשען, איך הייס נישט ר' הירש, נאר גריגארי מיכאנאוויץ.

— וואס מאכסטו גריגארי מיכאנאוויץ? האט דער קליינשטעטלשער געפרעגט.

— גאט צו דאנקען האט ער איהם געענטפערט און האט גענומען דערציילען ווי אזוי ער פערברענגט גוט די צייט, „באלד אינדערפריה ווי איך שטעה אויף, ברענגט מיר אריין קאווע מיין טאכטער „ראשעל", אז זי דערלאנגט מיר קאווע האב איך זייער ליב צו טרינקען, איך טרינק די קאווע און איך קוק אריין אין די בריף וואס מ'ברענגט מיר אריין פון קאנטאר, דערנאך געה איך זיך אביסעל אפרוהען אויף דער ווערא נדע... דערנאך געה איך ארויף אויבען אין קאנטאר און זאג אן מיינע אנגעשטעלטע, וואס זיי האבען צו טון און איך געה ווידער זיך אפרוהען אויף דער ווערא נדע... ביטאג עס איך מיטאג פון אלדאס גוטס און איך געה זיך ווידער אפרוהען אויף דער ווערא נדע... און איך געה נאכאמאל אביסעל ארויף אין קאנטאר און געה אביסעל ארויס אין שטאט און אין אווענד עס איך אפ אווענד־ברויט איך טרינק טיי און איך געה מיר אפרוהען אויף דער ווערא נדע... אזוי טו איך יעדען טאג.

ערב שבת איז דער יוד צוריקגעקומען אין זיין שטעטעל און ווען ער איז געקומען אין שול אריין צו קבלת שבת, האבען זיך ארום איהם ארומגעשטעלט די יודען און האבען איהם אויסגעפרעגט וואס אלץ ער האט געזעהען אין דער גרויסער שטאט. האט זיך איינער ארויסגעכאפט און א פרעג געטון:

— אפשר האסטו דארטען געזעהען הערשיל דעם קרעמער?

— מ'זאגט דאך אויף איהם, אז ער איז אנ „אדיר".

— איך האב איהם געזעהען — האט ער געענטפערט — איך בין געווען ביי איהם אין שטוב, ער איז א מיליאנער... אבער וואס האט ער פון זיין געלד, אז פון צופיל גוטס איז ער געווארען א גוי...

— הערשיל איז געווארען א גוי — האבען זיך אלע פערוואונדערט.

— יא, אט אזוי ווי איהר הערט, ער און זיינע בני־בית אלע גוים... ער אליין הייסט שוין נישט הערשיל נאר „גריגארי מיכאנאוויץ", דחלי זיין טאכטער הייסט „ראשעל" אפילו בריינע זיין ווייב וואס די גאנצע יאהרען איז זי געווען א אשה כשרה הייסט זי איצט — ווערא נדע...

מיין טרויער

איך בין געקומען אהיים א פאר וואכען פאר פסח. די געגענד האט געלאזען, די גרעבליעס צוויו רענע. ביימער — אנגעקוואלענע מיט יונג לעבען. דער צעוויקטער גרונט ארום מיין היים האט ביי מיר געפאדערט די אמאליגע פריהלינג פרייד, ווען, געגען דער מאמעס ווילען, בין איך בארוועס געלאפען (אין פריהלינגדיגען, כאטש נאך קאלטען דרויסען.

די גרויסע שטאט ווילנע מיט איהרע גרויקירטע גאסען און ברעטער־טראטואר׳ען — זי האט דעם נאטור־קינד עפעס איינגעצוימט אין אויער. ווילנע האט איהם דערצעהלט א סוד א גרויסשטעטישען דורכ׳ן געזויש פון וואסער, וואס פליסט פון א קראן אין אייגענעם חדר.

איך האב איצטער אויך אויסגעפוצט מיינע שטאטישע ,ריינע מלבושים אויף מילנע׳ישע, פערפוליעטע און בייהילפיג געווען אין מיהל, דער ברודער משה, שוין א חתן פאר א שטעטעלשער מיידעל, ער איז עיקר מילנער אין דעם טומעלדיגען פאר־פסח. דער טאטע, ווי דער שטייגער, שטעהט נאך נישט אפ פון דער ארבייט, דזשוויגעט משאות; זיצט ביינאכט, ווען די יונגערע פאלען שוין אויף דער נאז.

ארום־און־ארום הערשט א שווערער אומעט איבעדערהיים. כאטש מען איז פערנומען מיט דער פאר׳פסח׳דיגער שפע; פסח׳דיגע ווייץ געבייטעלט; א סך פויערים מיט זייערע תבואות ווארטען אויף זייער צייט — דער קאפ איז שוין ביי אלעמען פערטראגען:

— מען וועט, האב איך מורא, נאך מיהל נישט איינזיצען. דער בעל־הגוף האט מתרה געווען, אויב מען וועט איהם פון יוריע אן, ס׳הייסט פון ארום שבועות אן, נישט צאהלען הונדערט פופציג רובעל א יאהר, אנשטאט די הונדערט צוואנציג, וואס מען צאהלט איהם איצט — וועט ער די מיהל פערדינגען. דער מיצער באט איהם אן אזוי פיל. אייגענע מענשען טון עס.

אזוי דערצעהלט די מאמע.

דער חשבון האלט נישט אויס. וויפיל מען זאל נישט ציהען די אלטע פאר׳ן יאהר; ווען מען זאל עפעס פרובען מעדינען מיט׳ן פערד און א זייט, וועט מען אלץ נישט זיין בכוח אויסצוהאלטען פאר׳ן יאהר הונדערט פופציג רובעל, האט מען מיט די אויגען שוין געקוקט ווייט פון מיהל, ווי ווייט? אפשר צום שטעטעל. פון מיהל אין שטעטעל אריין איז אויך פאר ליפע דעם מילנער מיט׳ן רעשטעל פון זיין הויז־געזונד א ווייטער מהלך. איך בין געבוירען געווארען אין מיהל ס׳ערשטע יאהר, גלייך ווי מען האט זיך אריינגעצויגען אהין. שוין 21 יאהר אויף איין ארט. געצויגען אהער האט מען פון א דארף. דור־דורות דארפישע מענשען און געה איצטער, כמעט צו דער עלטער — געה אין שטאט אריין.

— פערפאלען, אפגעלעבט די יאהרען — האט עס געקאנט הייסען ביי טאטע־מאמע.

ביידע האבען מיט פחד געקוקט די קומענדיגע טעג אין די אויגען אריין. ביידע, סיי דער טאטע, סיי די מאמע, האבען דעריבער געקוקט צום גאסט, וואס איז פון דער פרעמד געקומען, אויסצושרייבען זיין נאמען פון בילסקער „סקאזקע״ אין איינשרייבען זיין נאמען אין ווילנער „סקאזקע״, כדי ער זאל צום פריזיוו בעדארפען שטעהן אין בריסק

— יא, טאטע־מאמע האבען צו איהם געקוקט מיט א פערזארגט געמיט; „טאמער נעהמט מען און מען גיט איהם אפ פאר א סאלדאט״.

דער טאטע האט געקריגען זיין קינדישע צופרידענקייט אין בית־מדרש ערב פסח, ווען דער שמש האט איהם צוגעזאגט, אז דאס מאל וועט מען דעם ערשטען טאג פסח זיין פרצ׳ן אויפרופען מפטיר, ווי עס פאסט פאר א גאסט... דער טאטע איז געווען זיכער, אז אין שטעטעל קוקט מען שוין אויף זיין פרצ׳ן, ווי ער פערדינט; ווי ער האט אלע יאהרען, וואס זיין זוהן איז געווען אויף דער פרעמד, שטיל געהאפט.

— היינטיגס מאל, מיין זוהן, וועט מען דיך אוודאי אויפרופען מפטיר. וועסט זיי מסתמא בעווייזען, ווער דו ביזט — האט ער צו מיר געערט פערשעהמט, ווען א רויטקייט איז אנגעשמאצען אין זיינע באקען.

האב איך טאקע בעוויזען, ווער זיין זוהן איז, ס׳איז אבער אויסגעקומען נישט אויף דעם אופן, ווי דער טאטע האט דערווארט:

אין בית־מדרש, דעם ערשטען טאג יום־טוב, ווען ס׳איז געקומען פארן אויסנעהמען די תורה, האט דער שמש, ווי דער שטייגער, פערקויפט די עליות, ביי אזא פאל, ווען א גאסט איז פאראהאן אין בית־מדרש, איז די עליה, צו וועלכער מען רופט אויף דעם גאסט, פערקויפט מען שוין נישט. האט מען דעריבער דאס מאל נישט געדארפט פערקויפען מפטיר.

ווי דערשוויגט איז אבער געווארען מיין טאטע און ברודער משה, וואס איז נעבען איהם געשטאנען, נאך דעם, ווי דער שמש, האט שוין אלע עליות פערקויפט — בעהמט ער און דערלאנגט א רוף־אויס:

— איין גילדיין אום מפטיר!

פון מיינע קינדער־יאהרען

דער ברודער משה איז בלאס געווארען, האט אויפגעהויבען דעם קאפ צום באלעמער און געמאלדען:

— צוויי גילדיין!

האט דער שמש אונטערגעכאפט דעם „צוויי גילדיין״.... אבער אימיצער פון די מזרח־לייט האט געבאטען דריי גילדיין. משה ווינקט צום שמש: פיר גילדיין און פון מזרח שטייגט מען איבער— פינף גילדיין... ס׳איז זעקס גילדיין מיט צוואנציג גראשיין — א רובעל א גאנצער. מפטיר שטייגט! אימיצער וויל מיט געוואלד ארויסרייסען דעם מפטיר ביי ליפע דעם מילנער׳ס משפחה.

אבער משה טרעט נישט אפ. זיין פנים פלאמט ער פיהרט מלחמה מיט׳ן גאנצען בית־מדרש. ער פיהרט מלחמה מיט די קלעטשטשעלער מזרח־לייט. דער מזרח שטייגט, ער שטייגט איבער... ער וועט נישט דערלאזען — בארא! „א פערמעגען״ אין מפטיר ביי ליפע דעם מילנער׳ס משפחה. מיר נישט אפטרעטען.

דער ברודער משה האט זיינס אויסגעפיהרט. ביים אויפרופען צום מפטיר האט דער שמש וואס איז אויך געווען בעל־קריאה, א קוק־געטון אויף אונזער זייט, האט משה אנגעוויזען אויף זיין יונגערן ברודער. און דער שמש האט צום ערשטען מאל אין קלעטשטשעלער בית־מדרש אויסגערופען דעם „הבחור פרץ ב״ר לייב ליפע מפטיר״ —

נו, האב איך געדארפט בעוויזען, אז פרץ ליפעס איז ווערט דעם מפטיר. האב איך קלאר און קלינגענדיג, ווי מעגליך געמאכט די ברכה. מיט דער ריכטיגער הברה לויט דקדוק! די הפטרה־ברכות שפעטער געזונגען מיט דעם ווילנער נוסח... ארום־און־ארום האט ליפע דער מילנער „מנצח געווען״....

נאכ׳ן דאווענען זענען באלעבאטים פון מזרח צוגעגאנגען, מיר אפגעגעבען שלום־עליכם און דעם טאטען א „גוט ווארט״ געזאגט. דער מאמע איז אויך צוגעפאלען אביסעל נחת און כבוד פון די ווייבער, וואס האבען ארויסגעזען, אז זי, ליפעכע, וועט שוין אי״ה האבען נחת צו איהר יונגסטען זוהן.

נאך אלעמען, קומענדיג אהיים, ביים טיש, האט מען גוט צוקייעט דאס געשעהעניש אין בית־מדרש, איז יעדער׳ער, פון משה׳ן, וואס האט „א פערמעגען״ אויסגעגעבען פאר זיין נצחון, דער טאטע, די מאמע — אלע האבען געפיהלט די עוולה פון געשעהעניש. סוף־כל־סוף איז ליפע דעם מילנער׳ס משפחה אויף א נישט גוטען אופן פערשעהמט געווארען. מען האט אפגענאר׳ט ליפע דעם מילנער,

פון פ״ץ הירשביין

ווי מען נארט אפ א מושיק. אפשר האט נאר קיינער נישט געדאכט צו קויפען מפטיר: געמיינט בלויז נישט צו דערלאזען ליפע דעם מילנער דעם נחת.

חול־המועד איז אנגעקומען, איך האב געדארפט פאהרען קיין בילסק, דארטען זיין ביי „זאטשאלסטווא״ און שפעטער פאהרען קיין וויסאקע. אין בילסק האב איך קיינעם נישט געזאגט — בין איך דעם אייגענעם טאג צוריקגעפאהרען.

אין וויסאקע האט שוין דערמאלט געלעבט דער פעטער אברהם טומענער, איהם האט מען אויך ארויסגעזעצט פון דער גרענעצער פאסעסיע, האט ער איבערגעצויגען אין שטאט אריין. צו איהם בין איך פערפאהרען. די קינדער זענען פאר די יאהרען אויסגעוואקסען. די יונגסטע טאכטער שיינע, כמעט אין איין גרויס מיט מיר. זי, וואס האט מיר עטליכע מאל ליבע־בריף געשריבען; בריף מיט הויכע געדאנקען, מיט א סך פינטעלעך נאך יעדען געדאנק און מיט א האנדשריפט, וואס איז שענער פון מיינער. א גאר גרויסער גאסט בין איך געווען ביים פעטער אברהם טומענער און ביי דער מוהמע שרה. דער אויסגע׳חלומ׳טער גאסט בין איך אבער געווען ביי דער יונגסטער טאכטער שיינע, וואס אין מיינע יאהרען און וואס איז אזוי שעהן און קלוג אויסגעוואקסען.

טאטע־מאמע אין שטוב פערשטעהען עפעס; אומישנע לאזט מען אונז איבער אליין. אומישנע הייסען זיי אונז געהן שפאצירען, בעטראכטען דעם פריהלינגדיגען דרויסען הינטער׳ן שטאט, דארטען, וואו א ווינט־מיהל שטעהט אויף א בערגעל.

אוודאי געהען מיר ארויס פאר׳אכט שפאצירען; קומען צו דער ווינט־מיהל און געפינען דארט א טרוקען בערגעל, די מיהל שטעהט מיט די פליגעל צום זון־פערגאנג און ביי אונז פעהלען די ווערטער, ווייל דער פריהמארגען, דער פריהער פריהמארגען געהט־אויף אין געמיט. פארט אזוי פיל יאהרען אוועק, ע׳שט איצט בעטראכטען מיר איינער דעם אנדערען. זי — שווארצע האר, טונקעלע אויגען... איך — בלאנדע האר, בלויע אויגען. ווי אזוי איז דאס געשעהען ביי קינדער פון צוויי שוועסטער? זיי פון צוויי בעזונדערע וועלטען געקומען; אזא גוטע האנד האט זיי בידען צונויפגעפיהרט.

— ווייסט, פרץ, שטענדיג, שטענדיג האב איך נאר פון דיר געטראכט. בחורים שלאגען אפ די שוועל — איך קוק נישט אויף זיי.

(סוף זונטאג).

לכו נרננה איז משוגע געווארען!...

א פעקעל צרות פון א לאדזער „מאגנאט״

פון י. אבערזשאנעק

איהר דערקענט עפעס אין מיר סמנים פון משוגעת? דאכט זיך, איך רעד ווי א בר־דעת. איך בין ב״ה ביים קלארען פערשטאנד. מיין משוגעת אויף אלע פאליטיקער און דיפלאמאטען געזאגט געווארען, און פונדעסטוועגען? פונדעסטוועגען האלט מען מיך פאר משוגע, מיין ווייב פאר משוגע, די גאנצע משפחה — משוגעים!

פון וואנען נעהמט זיך פלוצלונג דאס משוגעת? אלץ צוליב׳ן קריזיס, אז נישט געדאכט זאל ער ווערען!...

ווער איך בין, איז דאך פאר קיינעם קיין סוד נישט. ווער קען עס נישט אין לאדז דעם געוועזענעם „מאגנאט״, הערצקע לייזער לכו נרננה? א „זנאנע״ פירמע געווען, געשפילט א ראלע — ווער עס האט נישט געקענט די פירמע הערצקע לייזער לכו נרננה?...

די פירמע הערצקע לייזער לכו נרננה, האט געמאכט די גרעסטע „אבראטען״, נישט אזוי ווייט קיין געלד־אבראטען, ווי נעמען־אבראטען: יעדען מאנטאג און דאנערשטאג, איז מיין געשעפט געגאנגען אונטער אנ׳אנדער׳ען נאמען: אמאל אויף מיין ווייבס נאמען, אמאל אויף מיין שוויגער׳ס נאמען, אויף דער אמס נאמען — אזוי ווי אלע לאדזער געשעפטען!... אמאל האב איך געגעבען 50 קאפיקעס, אמאל 40 קאפיקעס, 30 קאפיקעס און „אבי האנדעל שעד״...

דאס איז געווען פאר דער מלחמה. אין דער נארמאלער צייט, האט מען נאך געקענט פיהרען „נארמאלע״ געשעפטען, אבער איצט? אויך מיר א לעבען, כ׳זאל נישט זינדיגען מיט די רייד!..

דאס ערגסטע איז, וואס די היינטיגע פאבריקאנטען זענען נישט קיין פאכלייט. זיי פערשטעהען נישט קיין עסק. אמאל, אז איך האב איבערגעדרעהט די שילד אויף מיין שוויגערס נאמען, האבען די פאבריקאנטען באלד געפרעגט: נו, פאניע לכו נרננה, וויפיל גיט איהר? א פראצענט ארויף, א פראצענט אראפ — מ׳איז פארטיג געווארען, און ווייטער געפאהרען!...

היינט איז ביטער — אז די לאדזער פאבריקאנטען זענען קיין סוחרים נישט!

מיט צוויי יאהר צוריק, אז אין לאדז איז אריין די מאדע „נאדזוריען״, האב איך נישט לאנג געטראכט, אויפגענומען רעמאנענט, דעם „פגר״, האב איך מבער געווען, צוזאמענגעשטעלט א „שטשיסלע״ בילאנס מיט די „אקטיוען״ און „פאסיוען״. די שוויגער האב איך אויפגעגעבען אלס מיין „הויפט קרעדיטאר״ א. א. וו.

האב איך דאך געמיינט, אז די פאבריקאנטען וועלען זעהען אזא „שטשיסלע״ בילאנס, וועלען זיי פרעגען: פאניע לכו נרננה, וויפיל גיט איהר? זענען די דאך אבער קיין סוחרים נישט, האבען זיי זיך געמאכט גע׳פגר׳ט.

— זאג איך צו זיי: „פאנאוויע״, איהר קריגט 50 פראצענט.

— דא־ען זיי געענטפערט — „גאראזי דא לאמפי״ — איהר קענט בעצאהלען פולע הונדערט פראצענט.

א האלב יאהר שפעטער, אז זיי האבען געוואלט 50 פראצענט, האב איך זיי אויפגעוויזען א „שטשיסלע״ בילאנס, אז איך קען געבען... 25 פראצענט — א גראשען נישט מעהר.

— האבען זיי געענטפערט: לא מיט א ספאדעק — נאר 50 פראצענט — א גראשען נישט ווייניגער.

נאכ׳ן יאהר, אז זיי האבען געוואלט די 25 פראצענט, האב איך זיי בעוויזען „טשארנע נא ביאלע״, לויט דעם „שטשיסלע״ בילאנס, אז דאס העכסטע, וואס איך קען געבען, איז 10 פראצענט— א גראשען נישט מעהר.

— האבען זיי נישט געוואלט הערען — 25 פראצענט זאל איך זיי געבען — א גראשען נישט ווייניגער.

— נו, פאניע לכו נרננה, וואס איז מיט אייערע 10 פראצענט? האבען זיי זיך צו מיר לעצטענס געווענדעט.

— יא, האב איך זיי געענטפערט, די צעהן קענט איהר בעקומען, אבער נישט קיין צעהן פראצענט, נאר עשר מכות — דאס האב איך, און דאס קען איך אייך געבען!...

וואס טו איך איצט? איך געהם לעקציעס. נישט נאר איך, נאר אויך מיין ווייב און מיינע טעכטער נעהמען לעקציעס. איך גרייט מיך צו פאהרען קיין פאלעסטינע, ל׳ע״ן איך העברעאיש. מיין ווייב „וויביר׳עט״ זיך קיין ענגלאנד, לערנט זי ענגליש. מיינע טעכטער האבען זיך „פשעקאנעט״, אז אין פאריז קען מען „פאקען״ חתנים „בעז אדסטעמפנעגא״, לערנען זיי פראנצויזיש.

יעדער פאהרט קיין ווארשא צו אנ׳אנדער׳ען קאנסול; איך פאהר צום פאלעסטינע־אמט און ווארט אויף א סערטיפיקאט. מיין ווייב „פאסטאארעט״ זיך ביים ענגלישען קאנסול, און מיינע טעכטער „פאסטארען״ זיך ביים פראנצויזישען קאנסול.

האבען זיך די בעלי־חובות דערוואוסט, אז מיר נעהמען לעקציעס, האבען זיי זיך א לאזגעטון. יודען און יודענעס, פון אונטער דר׳ערד זענען זיי אויסגעוואקסען. אלע האבען זיי געשריגען און געוואלדעוועט:

„פראנצע־ויזעריש וועט עך לערנען — מיין געלד״!...

וואס האב איך געטון? האב איך מיר געגעבען אנ׳עצה: — איך האב אויפגעקלעבט אויף דער טיר א פלאקאט מיט אזא אינהאלט:

„זייע ווכאדזישטש — כאראבא זאקאזשנא, כארליעוא אזיאטסקא״.

זייט כ׳האב אויפגעקלעבט דעם דאזיגען פלאקאט, איז געווארען שטיל. די טיר האט זיך נישט געעפענט. קיין לעבעדיגען נפש האט זיך נישט בעוויזען. מיר האבען געשמאק געלעבט; איך האב געלערנט לשון־קודש, מיין ווייב — ענגליש און מיינע טעכטער — פראנצויזיש.

דער ערשטער, וואס האט זיך איינגעשטעלט אויף קידוש־השם, איז געווען — דער סעקוועסטראטאר — ער האט פאר דער כאליערע אויך נישט קיין מורא....

נאר היות ווי זייט מיר האבען אנגעהויבען נעהמען לעקציעס, רעדט יעדער פון אונז אויף זיין שפראך: איך דער העברעאיש, מיין ווייב — ענגליש און מיינע טעכטער — פראנצויזיש, האבען מיר מיט דעם סעקוועסטראטאר גערעדט אויף די שפראכען וואס מיר לערנען.

— שאלאם וברוכא — האב איך דער ערשטער בעגריסט דעם סעקוועסטראטאר.

— „גוד מארנינג״ — האט מיין ווייב זיך פערנייגט.

„באן זשור״ — האבען מיינע טעכטער זיך צו איהם גע׳חנ׳דעלט.

— „צא טא דא דיאבלא״ — האט זיך דער סעקוועסטראטאר א דערשראקענער געפרעגט — „פאן פלאטשי, טשי ניע״?

ער האט געהערט „פא פאלסקעמו״ און מיר האבען איהם געענטפערט יעדער אויף זיין שפראך. זעהענדיג, אז ער קען זיך נישט „פאראזומיען״, האט ער א כאפ־געטון די טעקע מיט די פאפירען און געגאנגען פליטה.

— „דא ווידזעניא״ — איז דער סעקוועסטראטאר ארויס. בעטראכטענדיג יעדען מיט פערדעכטיגע בליקען.

— לעהיטראאט״ — האב איך איהם געענטפערט אויף העברעאיש.

— גוד ביי — האט מיין ווייב געשמייכעלט.

— א רעוואואר — האבען איהם מיינע טעכטער בעגלייט צו דער טיר.

נאך דעם סעקוועסטראטאר, האבען זיך גענומען שיטען די בעלי־חובות. זיי האבען געשריגען: מיין געלד! מיין פראצע! און מיר האבען גערעדט, יעדער אויף זיין שפראך: איך — העברעאיש, מיין ווייב — ענגליש און מיינע טעכטער — פראנצויזיש.

נו, וואס איז, מיינט איהר, דער סוף? דער סוף איז, אז ווען איך האב מיך בעוויזען אויף דער גאס, זענען מיינע בעקאנטע אראפגע׳אפען פון טראטואר. אז מיין יודענע איז געקומען אין דער יאטקע אריין, האט די קצב׳טע ארויסגעלאזט דעם טאפער פון דער האנד, און די ווייבער זענען אנטלאפען ווי שדים וואלטען זיי געיאגט, אז מיינע טעכטער האבען זיך בעגעגענט מיט זייערע בעקאנטע קאלעגען און קאלעזשאנקעס, האבען זיך יענע בעהאלטען אין די טויערען...

בעקיצור משוגע געווארען די לכו נרננה׳ס — אזא קלאנג האט זיך פערשפרייט.

איך פרעג אייך. איהר דערקענט עפעס אין מיר סמנים פון משוגעת. מיין משוגעת אויף אלע פאליטיקער און דיפלאמאטען געזאגט געווארען!...

—=):0:(=—

דעם סוחר איז וואויל!..

ער צאהלט שוין נישט פאדאטעק לאכאלאווי...

צווישען זשורנאליסטען

געשפרעך צווישען שול-חברים

— וואס מאכסטו העניעק?

— איך פערנעהם מיך מיט זשורנאליסטיק. שרייב ארטיקלען אין די צייטונגען און בעקום 10 גר. פאר א שורה.

— און איך בין א רעדאקטאר פון א צייטונג. איך שרייב פאליטישע ארטיקלען צו 10 חדשים פאר איין ארטיקעל.

בעשעהרט א גליק

זאג מיר מענדעל, וואס ביזטו עפעס היינט אזוי פרעהליך, האסט געווינען אויף דער לאטעריע?

— נאך בעסער — מיין ווייב האט זיך געמאכט א געשוויר אויף דער צונג.

א זיכערע האנד

ווייב (צום מאן): דו האסט רעגענבלאטען געבארגט 100 זל. איז עס באר ביי איהם קורענט?

מאן: אבער נאך א מין זיכער — ער וועט שוין נישט אפגעבען.

ווייבער וועגען ספארט

איך זאג איהן, אז דער קצב אין מיין הויז, וואלט געקענט זיין א זעלטענער ספארט-אטראקציע.

— ווי אזוי?

— ער וואלט געקענט בעקומען דעם טיטול: „מייסטער פון לייכטער וואג".

פארלער

פון משה בארנשטיין (לאדז)

גאט זיצט אויבען און פארט אונטען.
מענשען, חיות, שדים, ווינטען.
יאהר נאך יאהר און דור נאך דור־
טרעפט דעריבער אזא פאר:
ער איז יונג —
זי איז אלט.
ער איז הייס —
זי איז קאלט,
ער איז דיק —
זי איז דאר,
ער איז קלוג —
זי — א נאר.
און פאר וואס? — ווייל:

גאט זיצט אויבען און פארט אונטען.
מענשען, חיות, שדים, ווינטען.
יאהר נאך יאהר און דור נאך דור־
טרעפט דעריבער אזא פאר:
ער רעדט פאר צעהן,
און זי איז שטום.
און ער געהט גלייך,
און זי געהט קרום. —
זי וויל א קוש,
און ער וויל נישט —
ס'איז א פארל
זיס און פריש —
און פאר וואס? — ווייל:
גאט זיצט אויבען און פארט אונטען.
מענשען, חיות, שדים, ווינטען.
יאהר נאך יאהר און דור נאך דור־
טרעפט דעריבער אזא פאר:
ער איז רויט —
זי איז בלייך.
ער איז שטרענג —
זי איז ווייך.
זי וויל א קוש,
און ער א גלעט.
זי וויל א קוש,
און ער א גט.
און פאר וואס? — ווייל:
גאט זיצט אויבען און פארט אונטען.
מענשען, חיות, שדים, ווינטען.
יאהר נאך יאהר און דור נאך דור־
טרעפט דעריבער אזא פאר.

ווען רוהט א לאדזער סוחר?

שמועס אויף נאוואמיעסקא

צוויי סוחרים אויף נאוואמיעסקא גאס רעדען וועגען די היינטיגע געשעפטען, וועגען קריזיס א. אז. וו.

— וואס הערט מען ביי זילבערשטיינען? — פרעגט איינער דעם אנדערען.

— זילבערשטיינען? מ'האט איהם אפגעזאגט ס'לעבען, אז ער זאל אוועקלייגען אלע געשעפטען, און זאל זיך אפרוהען כאטש א 10 חדשים.

— ווער האט איהם אנגעזאגט, דער דאקטאר?

— ניין, דער פראקוראר.

שוין איינמאל אנ'אפעטיט

זא, איהר האט א גאנץ פיינעם אפעטיט.

— דאס איז נאך גארנישט. איהר זאלט זעהן, סארע אפעטיט איך האב, ווען איך בין צו גאסט ביי איינעם.

געכאפט ביי א ליגען

צווישען פערהייראטע מענער

אין א היגער צוקערניע געהט צו איינער צום אנדערען און נעהמט איהם זידלען:

— דו פאסקודניאק. אויסוואורף, ווי האסטו געוואגט בעכטען צו געהן מיט מיין פרוי אין „קאסינא" אריין?

— דאס איז א געמיינער, אומפערשעהמטער ליגען!

— איך האב דאך אליין מיט מיינע אויגען געזעהען!

— יא, אבער דאס איז געווען נישט בעכטען, נאר גאר עהערגעכטען.

די טיר — אנ'איבעריגע זאך

היינטיגע לאדזער געשעפטען

א מויערער בויט איבער א געשעפט-לאקאל אויף דער פעטריקאווער גאס.

— וואס זאל איך מאכען מיט דער טיר? פרעגט דער מויערער דעם אייגענטימער.

— די טיר קענט איהר איינגאנצען פערמויערן, צו וואס דארף דען היינט א געשעפט האבען א טיר?

נישט געזעהען

ווען ס'איז געקומען די צייט אז מ'האט שוין געדארפט מיט די יונגלעך אנהויבען לערנען גמרא, האט דער מלמד מיט זיי אנגעהויבען, ווי דער שטייגער איז, פון מסכת ביצה, האט איינער פון די תלמידים בשום אופן נישט געקאנט משיג זיין די מחלוקה פון בית הלל מיט בית שמאי וועגען די ביצה שנולדה ביום טוב, האט איהם דער מלמד אנגעשלאגען און יענער איז אוועק אהיים א פארוויינטע.

— וואס וויינסטו? — האט איהם דער טאטע געפרעגט

— ביים רבין אין שטוב האט א הינדל געלייגט א איי, איך שווער דיר טאטע ביי מיינע ציצית, אז איך האב נישט געזעהן נישט קיין הוהן און נישט קיין איי און דער רבי האט מיר געשלאגען...

דער מאמעס צער

פרוי (צום מאן): זאג מיר נאר, וואס וועט זיין דער סוף פון אונזער גיטשעלע? אלע איהרע קאלעזשאנקעס האבען זיך שוין געגט מיט די מענער און זי איז נאך אלץ א פארביינקע...

א גוטער בעל-חוב

דו הערסט, חיים, איך האב בעקומען אין שלעכטען זכרון, אז איך געדענק נישט, וואס איך האב געבעטען געטאן.

— נא, בארג־זשע מיר 10 זל.

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 280 — פרייטאג, דעם 2 דעצעמבער 1932

אי, א ווינטער-סעזאן!...

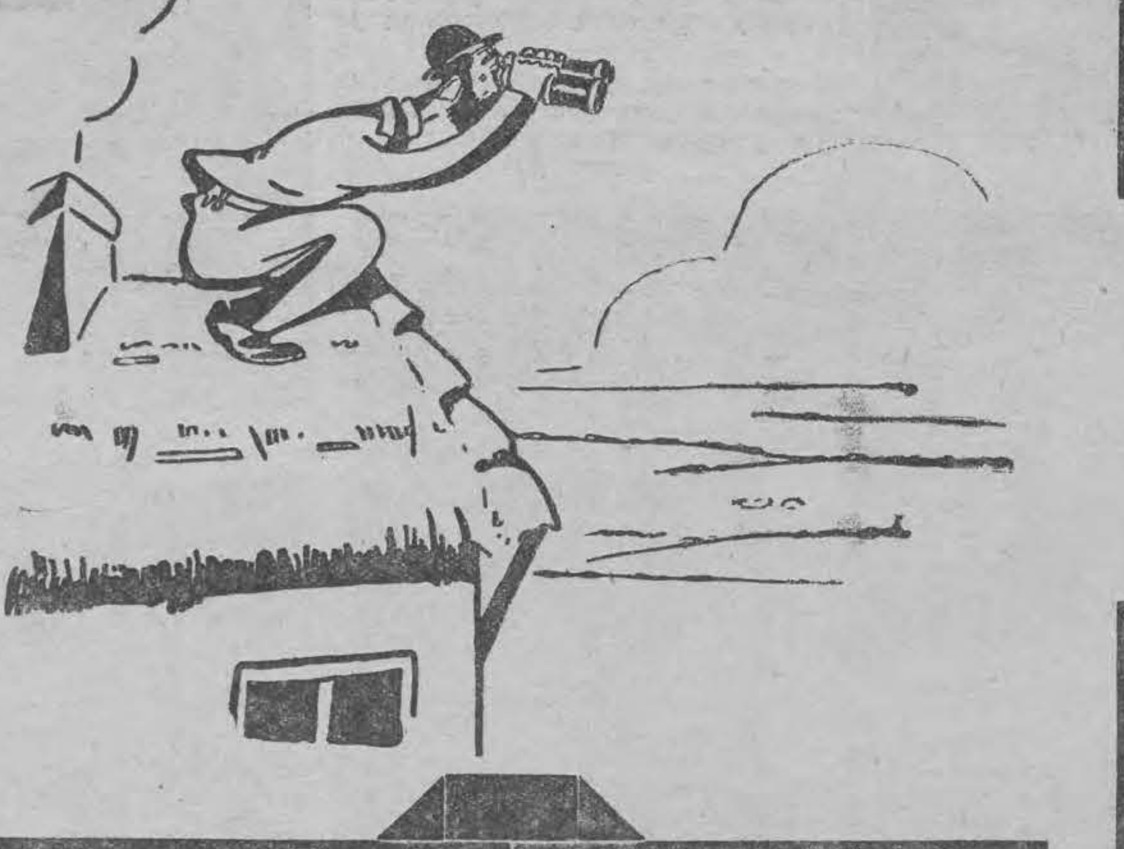

סוחר (מיט'ן שפאקטיוו): דאכט זיך מיר, אז ס'געהט א קונה...

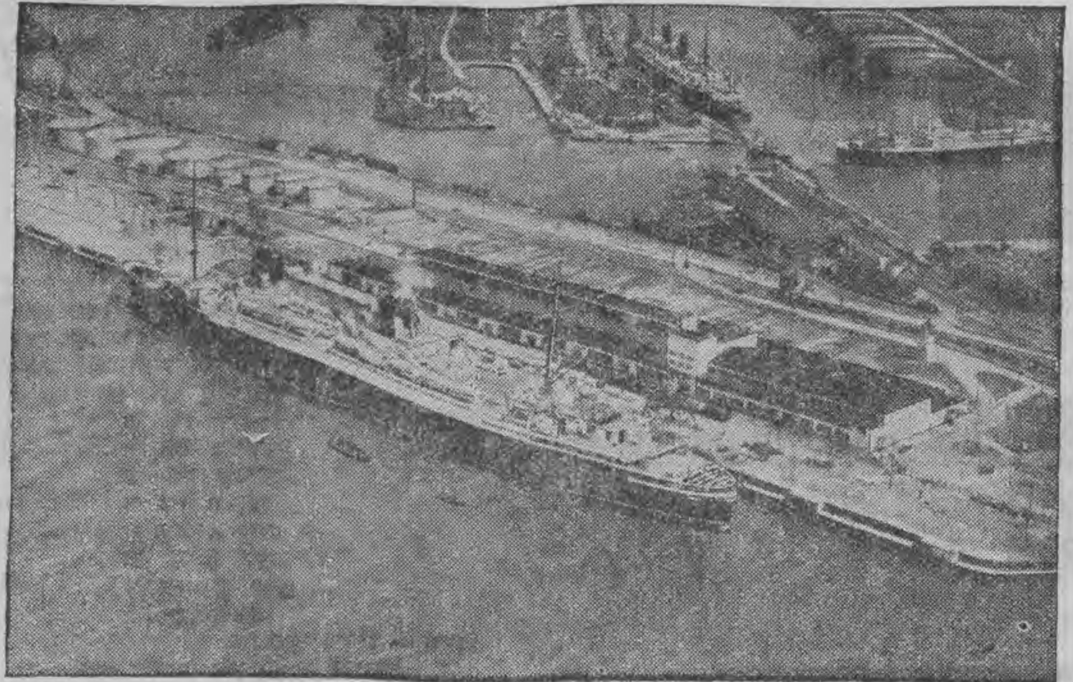

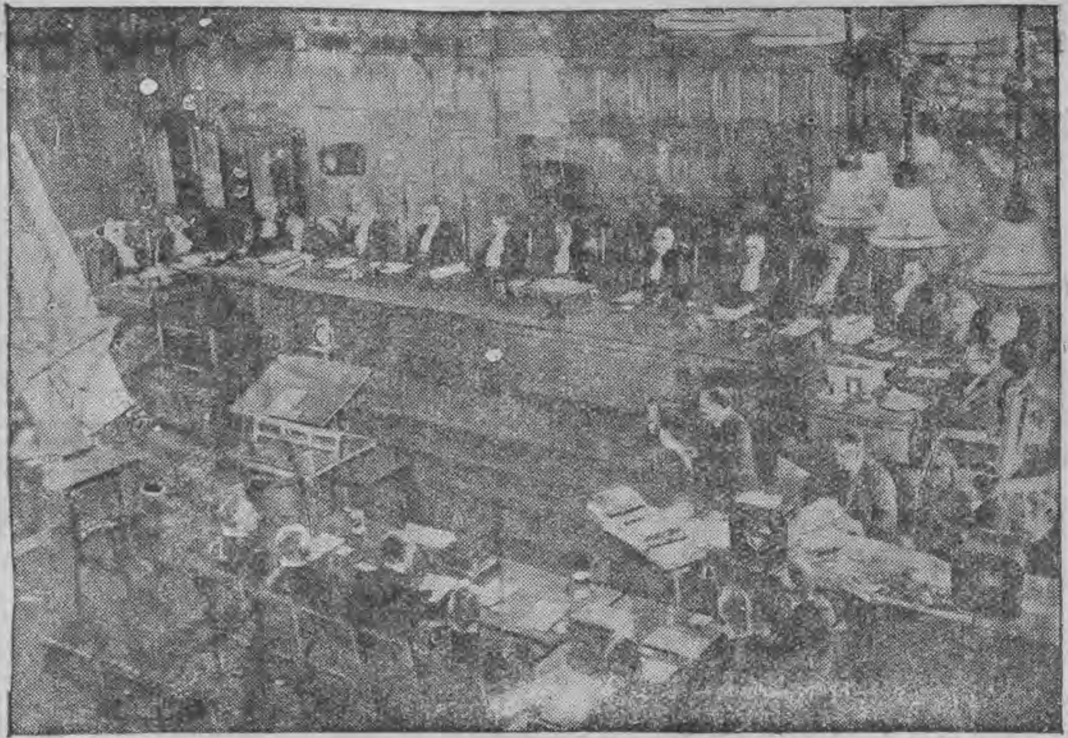

אינדערזייט רעכטס: אַ בית־עולם, וואָס איז אַלט דריי טויזענד יאָהר און ענטדעקט געוואָרען אין זאַקסען.

לינקס: אַ וואונדער פון דער טעכניק. מאַרקאָני האָט ערפונדען אַ ווייט־זעה אַפּאַראַט: אין אויסטראַליען קאָן מען זעהען דורך דעם אַפּאַראַט בילדער וואָס ווערען געשיקט פון לאָנדאָן.

אינדערזייט רעכטס: מיט הונדערט יאָהר צוריק איז געבוירען געוואָרען דער גרויסער נאָרוועגישער דיכטער און מלוכה־מאַן ביערנסטיערנאַ ביערנסאָן.

אונטען רעכטס: סאָוויעטישער פאָלקס־קאָמיסאַר פאַר געזונדהייטס־ענינים וולאַדימירסקי ( ) אין בערלין. נעבען איהם רעכטס דער סאָוויעטישער געזאַנדטער כינטשוק.

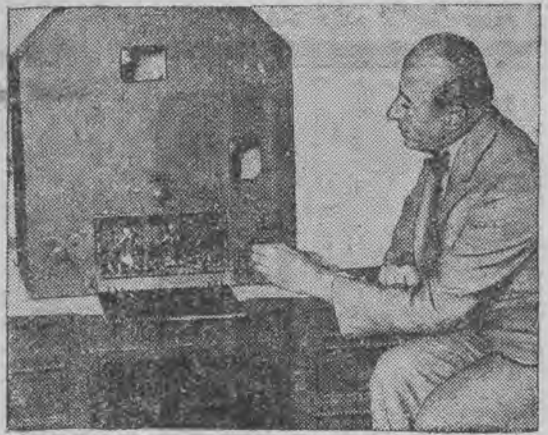

אויבען לינקס: שטרייט צווישען נאָרוועגיען און דענעמאַרק וועגען גרענלאַנד פאַר'ן האַאַגער שידס־טריבונאַל.

אויבען אינדערמיט: די טאַנק־שטעלע אין ברעמער האַפען, וואו די ריזיגע שיפען „ברעמען" און „אייראָפּע" ווערען באַזאָרגט מיט פליסיגען ברען־שטאָף.

אינדערזייט לינקס: דער אויטאָמאָביל־קעניג הענרי פאָרד שווער קראַנק געוואָרען פאָרד איז אַלט 70 י.

רעכטס: פערואַנישער קריגס־טאַנץ אויסגעפיהרט דורך דער טענצערין העלבאַ הואַראַ אין בערלין.

אונטען לינקס: אויף דער לאָנדאָנער אויסשטעלונג פאַר פאָלקסגעזונדהייט ווערט געוויזען אַ גאַנצער ברוק, וואָס איז געפלאַסטערט מיט אייזען.

גענעראַל־דירעקטאָר פון דער גרויסער פראַנצויזישער לופט־פליה געזעלש. בואַלאַנזש, איז אַרעסטירט

אונטען רעכטס: דעם דיכטער געהאַרד האויפטמאַן האָט איבערגעגעבען דער גאָלדענער מעדאַל פון דער פרייסישער רעגירונג (צום 70 יעהריגען יובילי).

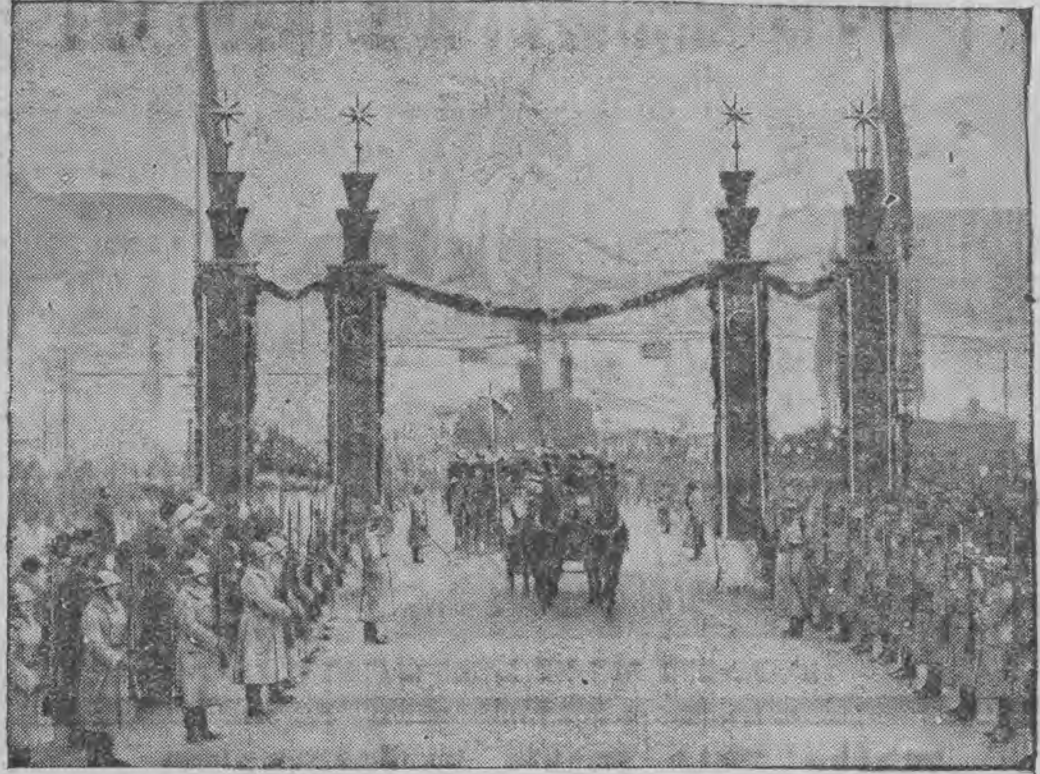

אויבען רעכטס: דער זוהן פון שוועדישען קרוין־פרינץ וועלכער האט חתונה געהאט מיט דער פרינצעסין פון קאבורג, קומט אן קיין שטאקהאלם נאך דער חתונה.

אויבען אינדערמיט: די איינציגע יאפאנישע לופטשיף זאל איצט געשטעלט ווערען אויסער דינסט ווייל איהר אויסהאלטען קאסט צו טייער.

אינדערזייט רעכטס: אין האמבורג איז געשטארבען דער בעקאנטער פארשער פון טובערקולאז פראפ. האנס מוך.

אונטער רעכטס: א בילד פון פאריז אין טאג פון די קאטערינעטקעס. (25 נאוועמבער, דער טאג פון דער הייליגער קאטערינע, ווערט געפייערט דורך די יונגע ביוראליסטקעס, די מידי נעטקעס).

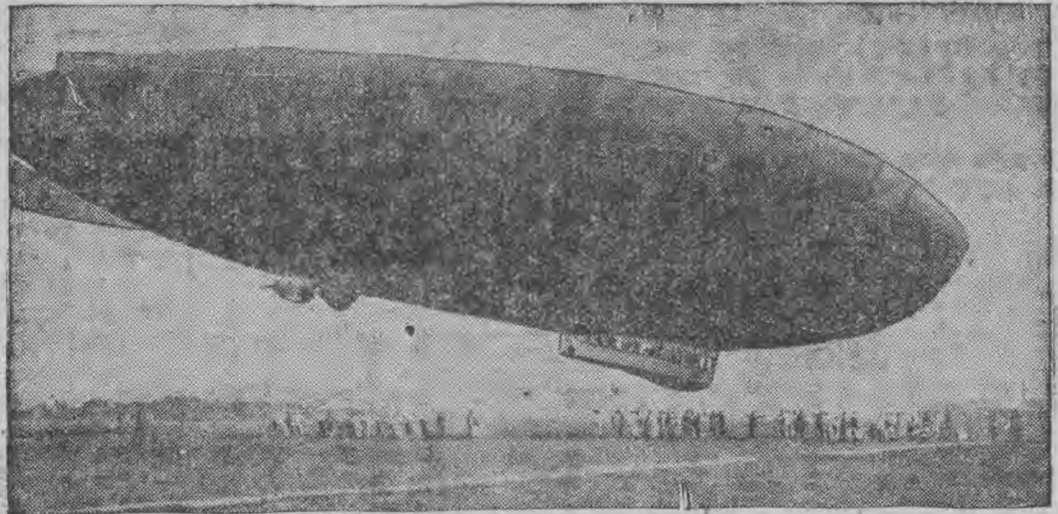

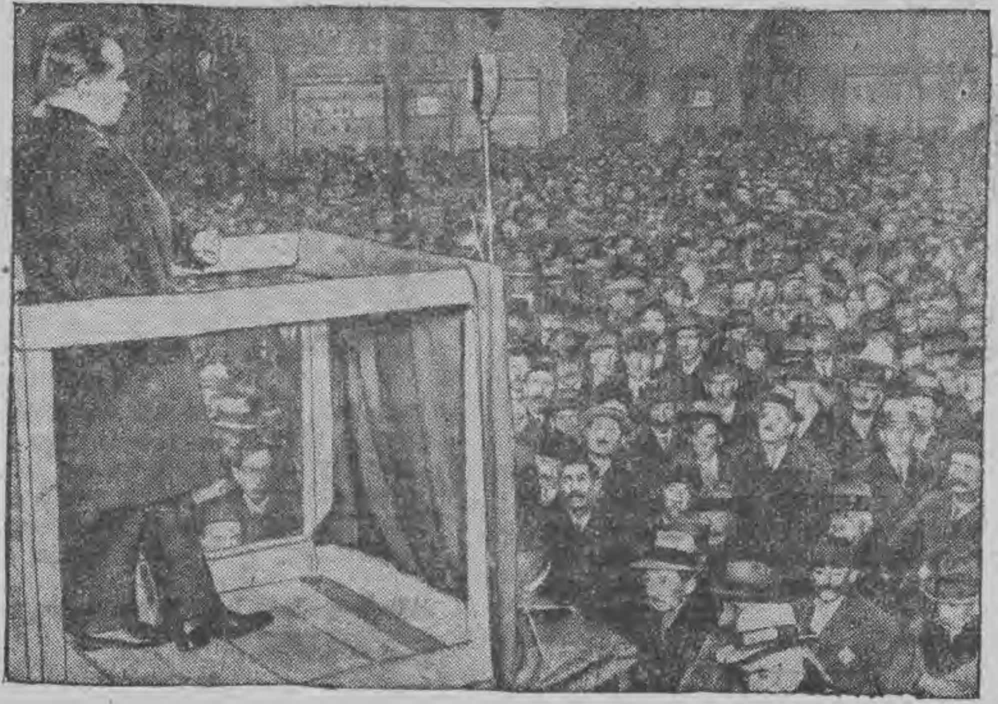

אויבען לינקס: אין אמעריקע זענען די ארבייטסלאזע אנגעוויזען אויף פילאנטראפיע. קוהלען־פערטיילונג צווישען ארבייטסלאזע אין א קווארטאל פון ניו־יארק

אינדערזייט לינקס: דר. ערנסט פעהר, וויצע־פרעזידענט פון שווייצארישען פארלאמענט האט זיך אפגעזאגט פון פאליטישער טעטיגקייט און איז איינגעטרעטען אין א קלויסטער.

אינדערמיט: די קונסט אין נויט! ווינער קונסטמאלער מאלען פלאקאטען מיט א צוועק צו ראטעווען די קינסטלער.

אונטען אינדערמיט: דער עסטרייכישער קאנצלער דאלפוס רעדט פאר א דעמאנסטראציע פון צוואנציג טויזענד בויערים אין ווין.

אונטען לינקס: די מאנשאפט פון דייטשען קרייצער „קארלסרוהע" אין ניו־יארק (אמעריקע)

פאליטיק פון דער וואך

אין דייטשלאנד איז באך קיין נייע רעגירונג נישט פאראן, ענגלאנד און פראנקרייך ווילען נאך נישט צאהלען די מלחמה־חובות, אמעריקא האט נאך נישט בדעה צו שענקען די מלחמה־חובות, ווערען ענטוואפנונג רעדט מען נאך, צו א מלחמה גרייטען זיך אלע און די ענדעקישע סטודענטען האבען זיך זייער בעשעפטיגונג אין דער וועלט־פאליטיק, ארויסטרייבען די יודישע סטודענטן פון די הויך־שולען, מאכען אוואנטורעס אין די טונקעלסטע נאכט־קנייפעס און שלאגען יודישע פערבייגעהער אין די גאסען.

אזוי איז עס שוין. יעדער בעשעפטיגט זיך חרמיט, מיט וואס ער איז פעהיג.

מיט אונז פאליטיקער האט דאס אבער גאר נישט צוטון. מיר געהען זיך אונזער וועג.

מיר מאכען א שווערען רעגירונגס־קריזיס אין דייטשלאנד. מיר ווילען נישט צאהלען די מלחמה־חובות, מיר רעדען וועגען ענטוואפנונג — מיר מאכען פאליטיק.

און די ענדעקעס מאכען אויך — פאליטיק. ווי געפעלט אייך אזא פאליטיק?

דער חלום פון גלייכגעוויכט

דעם פינאנץ־מיניסטער זאוואדזקי האט זיך מיט עטליכע טעג צוריק גע'חלומ'ט א גלייכגעוויכט פון בודזשעט. דאס האט איהם אזוי אויס־געבראכט פון גלייכגעוויכט, אז ער האט עטליכע טעג נישט געקענט עסען קיין מיטאג.

יושר פון א לאדזער גביר
פון די סוחרישע מעשה'לעך

צו א לאדזער גביר, א „פראטעסטאנט“ איז געקומען א יוד און געבעטען, אז ער זאל איהם געבען 50 זל. א קאנטא אויפ'ן חוב, וואס קומט פון איהם פון פאר דער סאנאציע. דער מאנופאק־טוריסט האט איהם מרחה געווען מיט אב'אויסרייד, אז ער האט נישט קיין געלד, אין מיטען־דרינען שטעלט זיך אפ א קאטש פארן הויף, עס קריכט אראפ פון דארט א חסידישער יוד, א מקורב פון א רבי'שען הויף, אנגעטון בגדי־משי מיט א קאל־פעק אויפ'ן קאפ, און קומט אריין אין שטוב. דער גביר גיט איהם אפ „שלום־עליכם“ מיט א ברייטען „ברוך־הבא“. מ'האט אריינגעבראכט כיבוד, לעקעך מיט בראנפען, געטרונקען לחיים, און ביים געזעגענען זיך, האט איהם דער גביר געגעבען א נדבה 50 זל., אז דער יוד איז אוועק פון שטוב, איז דער געוועזענער צוגעגאנגען צום גביר מיט א טענה: היתכן?! מ'ר קומט געלד פאר סחו־רה און כ'בעדארף עס נויטיג האבען איינצוקויפען אביסעל פרישע סחורה, זענט איהר מיך מדחה מיט'ן תירוץ: „אין לי“ און דעם אורח, גיט איהר אוועק געלד בחנם!

— „דאס איז דאך א דבר־אחר, — רופט זיך אפ דער גביר — „איהם“ גיב איך דאך א נדבה! —

— טא, גיט מיר אויך א נדבה! — זאגט דער יוד.

— כ'וואלט אייך שוין געגעבען — ענטפערט דער מאנופאקטוריסט, — נאר כ'האב מורא, אז איהר זאלט נישט נעהמען ס'געלד אויפ'ן חשבון פון חוב.

א נאש־בראט

די 5 געבאט
פאר פרנסה'לאזע און געלדלאזע לאדזער יודען

דער „קונדס“ פערעפענטליכט די 5 געבאט פאר פרנסה'לאזע און געלדלאזער לאדזער יודען:

1) פרנסה'לאזע יודען דארפען קודם־כל זיך בעמיהען צו פערגעסען אין עסען.

2) שבתים און ימים־טובים דארפען די בעה־מיהונגען פערטאפעלט ווערען.

3) בורטשען אין בויך און אנדערע הונגער־סיגנאלען זענען פאר פרנסה'לאזע יודען פערבאטען.

4) אויב א פרנסה'לאזער יוד טראגט א פאר גאנצע שטיוועל, דארף ער אפגעבען א „וויא־טנעצ־ניע“־פון וואנען ער האט אויף דעם גענומען געלד.

5) פאר חלומ'ען וועגען א זופ מיט א פעטען ביין, קען מען שטרענג בעשטראפט ווערען.

דאס גלעזעל טיי האט איהם פערשאט!..
א יוד מיט א מאגען ביים דאקטאר

אוי, גוואלד. געשריגען, פאניע דאקטאר'לעבן! האט רחמנות און גיט מיר א רפואה צו מיין מאגען. גוואלד, כ'בין דאך פערביי, ווי האלט מען עס אויס אזא אומגליק? זי, מיין ווייב, חנה־מלכה האט מיך אוועקגעקוילעט מיט א קאכעדיג גלעזעלע טהע, מיט א קאכעדיג גלעזעלע טהע, האט זי מיך אומגליקליך געמאכט.

איך א יוד, וואס גייה שבת דאווענען, קום איך אהיים פון דאווענען, מאך איך קידוש — ס'איז דאך שבת! טרינק איך א גלעזעלע בראנפען, ביין, כ'מוז אסור נישט דווקא האבען קיין בראנפען, אז ס'איז נישטא — שיק איך אראפ קויפען. ביין, כ'מוז עס נישט האבען. האב איך צוגעבייסען א שטיקעלע האניג־לעקעך, א שטיקעלע צוקער־לעקעך, א פאר אייער־קיכלעך און א קליין שטיקעלע פערעלגע־טען מארט, וואס א בהמה וועל איך זיין, און ארויסווארפען אלטען מארט? אוי, פאניע דאקטא־רושע, מיין ווייב, זי האט דאך מיך ממש אומגליק־ליך געמאכט מיט א קאכעדיג גלעזעלע טהע, אוי, מיין מאגען, מיין מאגען, אוי, אוי... מילא, ס'איז דאך שבת, האב איך מיך געוואשען צו לחם משנה, ווי גאט האט געבאטען. האב איך ליב געפלאכטענע חלה און דא על־פי־טעות, האב איך איבערגעשניטען דעם געוועהנליכען קוילטש, ס'איז דאך א המוציא, האב איך ערשט קודם אויפגעגעסען און אפגעשניטען א צווייט שטיקעלע חלה, געפלאכטענעם קוילטש, אזוי ווי איך האב ליב — פאניע דאקטאר, פון חלה, פון געפלאכטענע חלה קען מען דען קראנק ווערען?.. אוי מיין מאגען!.. אוי מיין ווייב, זי האט דאך מיך אוועקגעהרגעט מיט א קאכעדיג גלעזעלע טהע, ממש אומגליקליך האט זי מיך געמאכט!.. האט זי מיר געגעבען א קליין שטיקעלע פיש, א קעצעלע קארפ און א שטיקעלע געפילטע פיש, מיט א ביסעלע פיש יאך, ווארום וואסער טעם האט פיש אהן פיש־יאך? האב איך איינגעטונקט די חלה אין דער פיש־יאך. גענומען נאך א שטיקעלע חלה און נאך א שטיקעלע, וואס כ'וואל מיר געהען זשאלעווען א שטיקעלע חלה אום שבת? מילא ס'איז דאך שבת, עסט מען א שיסעלע ציבעל, שיקאנע־וואנטרובקע, אוי, פאניע דאקטארושע, מיין חנה־מלכה האט דאך מיך אומגליקליך געמאכט מיט א קאכעדיג גלעזעלע טהע!.. וואס, פאניע דאקטאר'לעבן, פון א ביסעל ציבעל אין שבת קען מען דען קראנק ווערען אויפ'ן מאגען? האט רחמנות, ראטעוועט מיך, גיט מיר תיכף א רפואה אויף מיין מאגען. יא, ס'איז דאך שבת, קאכן, קאכט מען נישט, מוז מען דאך האבען א ביסעלע ווארעמס, האב איך געגעסן א קאפיטש־קעלע טשאלענט, אזוי ווי גאט האט געבאטען. און וואס האב איך דען געגעסן? ממש גארנישט! א זעקס, א צוואנציג טשאלענט־קארטאפעל, א ביסעלע פערל־קאשע און א ביסעל באבעלעך. פאניע דאקטאר־זשע, פון טשאלענט קען מען דען קראנק ווערען — אוי מיין מאגען! אוי, גוואלד, גיעוואלד, כ' בין דאך פערביי... זי מיין חנה־מלכה, האט דאך מיך אוועקגעקוילעט מיט א גלעזעלע קאכעדיגען טעה... מילא, ס'איז דאך שבת, האב איך געגעסן א שטיקעלע פלייש לכבוד שבת, טאקע א קליין שטי־קעלע פלייש און א פערטעלע גענזענס, א שטיקעלע קלאפס און א שטיקעלע אויבערשטע הוהן וואס? פון א פערטעל געזענס קען מען דען קראנק ווער־רען? מילא, ס'איז דאך שבת, האב איך צוגעגעסן א שטיקעלע קישקע, ווארימע קישקע פון טשאלענט ארויס. דאס האב איך ליב צו עסען נאכ'ן פלייש. וואס, אפשר האב איך געוואלט איבערלאזען די קישקע? אוי, זי האט מיך אוועקגעמאכט מיט א קאכעדיג גלעזעלע טעה! וואס פון א שטיקעל קישקע אין שבת, קען מען חלילה קראנק ווערען? אוי, מיין מאגען — אומגליקליך האט זי מיך געמאכט!..

מילא, ס'איז דאך שבת, האב איך נאכגע עסען א ביסעלע עפעל־קאמפאט, וואס? עפעל־קאמפאט אין דען שלעכט? איהר זאלט דאס זעהען, ווי מיין חנה־מלכה קאכט עפעל־קאמפאט. דארף מען איהר דאך ארויסנעמען יעדעס ביינדעלע און אויסקו־שען... אוי, מיין מאגען! זי האט דאך מיך אומגליק־ליך געמאכט, טאקע פאר א קאליקע געמאכט אויפ'ן מאגען. כ'האב זי אמאל ליב געהאט, מיין חנה־מלכה, אבער גיה האב ליב אזא אנשיקעניש, וואס הרגעט מיך מיט קאכעדיג גלעזעלע טהע, און אז זי קאכט שוין גוטען עפעל־קאמפאט, מעג זי מיר מאכען פאר א קאליקע אויפ'ן מאגען מיט א קאכע־דיג גלעזעלע טהע?

מילא, ס'איז דאך שבת, עסט מען א ביסעלע פירות, א ברכה צו מאכען לכבוד שבת, עסט מען בלויז טועם צו זיין, יוצא צו זיין, א פאר בארנעס, א פאר עפעל, א ביסעל ווינטרויבען — פאניע דאקטאושע, וואס, פון עפעל און ווינטרויבען קען מען דען קראנק ווערען?

און שטעלט אייך פאר פאניע דאקטאושע, נאך דעם מיטאג, נאך דער שבת סעודה, געהט זי, מיין חנה־מלכה, און גיט מיר א קאכעדיג גלעזעלע טהע, און מיט ציטרין אויך, אוי, גיט מיר א רפואה, פאניע דאקטאושע אויף מיין מאגען, זי האט דאך מיך אומגליקליך געמאכט מיט... א קאכעדיג גלעזעלע טעה...

ג־עוואל־ד מיין מאגען! ג—וו—א—ל—ד!

לייב פינגאלד.

דער אפאזיציע-דעפוטאט גרייט זיך

צו דער ערעפנונג פון דער סיים-סעסיע

מיניסטער בעק אין גענף
חלום און ווירקליכקייט

אין שלאף־וואגאן וואקעלט זיך דער בייער אויסערן־מיניסטער בעק, ער „מאזשעט“, דענקט, הערט זיך צו צום מארש פון די באהן־רעדער.

ער איז אין גענף. ער ווערט אויסגעוועהלט אלס פארזיצער פון דער פעלקער־ליגע־פערזאמלונג. עפענט פייערליך די סעזיע:

— אין נאמען פון מארשאלעק ערקלער איך די סעסיע פאר געעפענט. גלייכצייטיג שליס איך זי אויף 30 טעג.

דער גאנצער זאל שטורמט פון אפלאדיס־מענטען. דער עולם לאזט זיך א לעבעדיון איבערן שטעטעל.

ביי א גלעזעל משקה, ווערט אויסגן פארשלאג פון מיניסטער בעק בעשלאסען, די זיצונגען פון דער פעלקער־ליגע איבערצוטראגען קיין ווארשע.

• • •

סטאנציע גענף, אויסשטייגען.

— אך גענף, האט זיך דער מיניסטער אויפגעכאפט פון זיין שלאף. די שטאט גענף איז מיר בעקאנט. דער מיניסטער זאלעסקי האט מיר אמאל געשיקט א „ווידאק“ פון דעם שטעטעל.

נייע „קדושים“

ווי דער „קונדס“ דערוויסט זיך, זאלען אין קורצען געפייערט ווערען גאטעסדינסטע נאך פאל־גענדע „קדושים“:

וואיטשעך שובראק,

ראך וויטריך.

סטעפאן שטילעט

יאנעק האלבקע.

„קארא כאריך“
פארשלאג פון „קונדס“

דער „קונדס“ טראגט אריין א פארשלאג צו ענדערען דעם נאמען פון „קאסא כאריך“ אויף „קארא כאריך“.

אנאנסען מיט פערגלייכענישען
ארויסגעכאפט פון די צייטונגען

1) אונזערע זייגערס געהען אזוי פינקטליך ווי די באהנען.

2) אונזערע שטויב־מאשינען רייניגען פונקט אזוי ווי די סקוועסטראטארען.

3) פון אונזערע ארטיקלען זענען די פרייזען אזוי רעדוצירט, ווי די לויבען פון די לאדזער טעקסטיל־ארבייטער.

4) אונזערע לאטעריע־לאסען געווינען אזוי ווי א טראמוואי־שטרייק.

5) פון אונזער ציין־פאסטע ווערען די ציין אזוי ריין ווי דאס געוויסען פון לאדזער כלל־טוער.

6) אונזערע אויסארבייטונגען זענען גאראנ־טירט, אזוי ווי די גאראנטיעס פון דער לאדזער האנדעלס־באנק.

7) אונזערע אויזוענס ווארעמען אזוי ווי אינבא סקארבאווא.

איז דער קראנקען-קאסע

פאציענט (צום דאקטאר): מ'שמועסט, אז איהר האט ראבינאוויטשען קורירט אויף שלעפע קישקע און געשטארבען איז ער גאר אויף א לונגען־ענט־צינדונג, איז דאס אמת?

דאקטאר: דאס איז נישט אמת! מיינע פאצ־יענטען שטארבען אלע אויף דער קרענק, אויף וועלכע איך קורירט זיי.

ער פינאנסירט די אונטער־נעהמונג
אונטערגעהערט אויף א באל „נא צעל דאבראטשינני“

ערשטער: איהר זעהט אט אזא די בלאנדינקע מיט די בלויע אויגען. איך בין ענטציקט אין איהר שעהנקייט. איהר זעהט א מבין אויף איהר פיגור, אויף איהר שיק — איך וואלט גרייט געווען מיט איהר צו אנטלויפען ביז עק וועלט.

צווייטער: איך גיב איך צושטייער 50 פראצענט אויף דער רייזע.

ערשטער: איהר? פארוואס?

צווייטער: זי איז מיין ווייב.

יודען אויף דער באהן

אין סקארזשיסקער קאנט פאהרען 2 יודישע פאסאזשירען אויפ'ן באהן. איינער האט געקויפט א בילעט און דער צווייטער — בנאפע. דער בנאפ־ניק האט זיך ארויפגעלעגט אויף דער באגאזש־פאליצע שלאפען און דער בילעטניק זיצט אונטען און לייענט דעם „קונדס“. ס'געהט נישט אוועק קיין פינף מינוט, קומט אריין דער קאנדוקטאר און פרעגט דעם לעבעדען פאסאזשיר א בילעט. ער ווייזט איהם. אזוי חזר'ט זיך עס איבער ביי יעדער סטאציע און דער יוד ווערט כסדר געשטערט אין לעזען.

דער יוד ווערט אויפגערעגט און הייבט אן הויך צו ווארטשען אויף אזעלכע פאשאנדקעס.

„ר' יוד“ — רופט זיך אפ דער פאסאזשיר פון אויבען — „ווי אזוי פאהרט איהר“?

— „וואס הייסט ווי אזוי? כ'האב געקויפט א בילעט“.

— „אויב אזוי ווערט איהר שוין קיין מנוחה נישט האבען“ — ענטפערט דער אויבערשטער...

רויטע שנוראוואדלעס

קונה (צום קרעמער): זייט מוחל און גיט מיר א פאר רויטע שנוראוואדלעס.

קרעמער: וואס עפעס רויטע?

קונה: כ'האב בעוייס א פאר קאמאשען, אין דער היינטיגער צייט האב איך פשוט מורא פאר אן עין־הרע.

א בריוועל פון ארץ-ישראל

מענדעל סערטיפיקאט, וועלכער איז געפאהרען קיין ארץ־ישראל, האט געשריבען זיין ערשטען בריוו פון ירושלים:

„מיין טייער ווייבעל, איך געפין זיך איצט אין ירושלים. נעכטען האט מען מיך געפיהרט ווייזען דעם הר־הבית און מגדל דוד. דו קאנסט דיר נישט פארשטעלען, מיין טייער ווייבעלע, ווי איך האב געטראכט וועגען דיר, ווען איך האב געקוקט אויף די חורבות“

דיין מענדעל.

דער רמב"ם און די „חכמי לוניל"

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאַפען)

פון ה. קרוגער

ס דעם רמב"ם'ס נאָמען איז געווען גרויס איבער דער וועלט, אָבער מעהר ווי אומעטום איז ער פאַרהייליגט געוואָרען אין פּראָוואַנס, דרום־פראַנקרייך; יענער טייל פראַנקרייך וואָס געפינט זיך צווישען די אַלפּען־בערג און די פּירענעען האָט נאָך אָנגעהאַלטען אין זיך פאַרבליבענע רעשטלעך פון אַמאָליגער רוימישער, איבערהויפּט גריכישער קולטור. די איינוואוינער וואָס זענען געווען פריי, אַפילו פיינדליך צום פּאַבסטליכען איינפלוס, האָבען נאָך אין'ם טיפען מיטעלאַלטער אָנגעהויבען זיך צו ענטוויקלען אויפ'ן געביט פון ליטעראַטור און קונסט, און איבערהויפּט אין פּאָעזיע, אַ דאַנק דער פעראייניגונג צווישען ראָמאַנישע, לאַטיינישע און שפּאַנישע עלעמענטען און די אָריענטאַל אַראַבישע.

אין אָט דעם ליכטיגען ווינקעל וואָס איז, אַגב, מאַטעריעליש אויך געווען גוט בעזאָרגט, האָבען זיך צעבליהט יודישע קהלות, אויף די געביטען פון תורה און חכמה. דער בעריהמטער רייזענדער בנימין פון טודעלאַ בעשרייבט די יודישע קהלות אַזוי:

„איך בין אָנגעקומען אין נאַרבאָנע, דאָרט פאַרהאַן אַ יודישע קהלה וואָס שמ'ט שוין פון גאַר אַלטע צייטען מיט איהרע חכמים. איך האָב דאָרט געטראָפען פיל חכמים און אָנגעזעהענע מענשען, בראש פון זיי שטעהט ר' קלונימוס, דער זוהן פונ'ם בעקאַנטען נשיא, ר' טודרוס, וואָס שטאַמט פון דוד המלך. דער דערמאָנטער פערמאָגט פיל גיטער, היזער און פעלדער, וואָס די הערשער פונ'ם לאַנד האָבען איהם אַוועקגעשאָנקען אויף אייביג. דאָרט געפינען זיך ר' אברהם ראש ישיבה, ר' מכיר, ר' יהודה און נאָך אַ גרויסע צאָהל חכמים... צוויי טעג רייזע פון דער שטאָט מידרש (בעזיע) געפינט זיך די שטאָט הר־געש (מאָנפּעליע), זעהר אַ בעקוועמער האַנדעלס פּלאַץ. עס קומען דאָרט זיך צונויף סוחרים פון אדום און ישמעאל (קריסטליכע און מוסולמאַנישע) פון פערשידענע לענדער: פון אלהאַמבריע, לאַמבאַרדיע, פונ'ם אַלטען רוימישען לאַנד, פון עגיפּטען, פּאַלעסטינע, גריכענלאַנד, פראַנקרייך, ענגלאַנד, און נאָך סוחרים פון אַלערליי מדינות וואָס ציהען זייערע מסחרים ביז פּיזע און גענוע... אין מאָנפּעליע וואוינען אַ סך גרויסע חכמים, בראש פון זיי שטעהט ר' ראובן ב"ר טודרוס. יענע יודען זענען גרויסע עשירים און בעלי צדקות וואָס שטיצען גערן יעדער עס ווענדעט זיך נאָך הילף... פיר מייל פון דאָרט געפינט זיך די שטאָט לונעל, וואו עס געפינט זיך אַ זעהר גאָטספאָרכטיגע קהלה, מען זיצט דאָרט טאָג און נאַכט אויף תורה און חכמה. דאָרט האָט געלעבט דער בעריהמטער ר' משולם, און איצט זענען דאָרט פאַרהאַן זיינע 5 זיהן: ר' יוסף, יצחק, יעקב, ר' אהרן און דער פרוש ר' אשר, וועלכער איז אינגאַנצען אויסגעטון פון דער וועלט, זיצט יומם ולילה איבער ספרים. פאַסט תעניתים און עסט קיין מאָל קיין פלייש נישט... דאָרט וואוינט דער דאָקטאָר, רב יהודה אבן תיבון פון שפּאַניע; אַלע יונגעלייט וואָס קומען אַהער לערנען תורה פון ווייטע לענדער, האַלט מען אויס אויף קהלה־חשבון, מיט עסען און קליידונג און די אַלע נויטיגע הצטרכות די גאַנצע צייט, וואָס זיי האַלטען אין לערנען. נישטאָ נאָך אַזאַ גאָטספאָרכטיגע קהלה ווי די פון לונעל, און איהרע געלערנטע זענען בעוואוסט אונטער'ן נאָמען „חכמי לוניל"... צוויי מייל ווייטער געפינט זיך די שטאָט פּוסקייער (באָקער) אַ כרך גדול. דאָרט געפינט זיך אַ גרויסע ישיבה אונטער דער השגחה פון דעם בעריהמטען רב ר' אברהם בן דוד (בעוואוסט אונטער'ן נאָמען „ראב"ד" אָדער ר' אברהם פון פּאָסקייעראַ) וועלכער האָט זיך בעריהמט געמאַכט אַלס אַ גרויסער תלמודיסט און בקי. צו איהם קומען לערנען תלמידים פון די ווייטסטע לענדער, און אַלע ישיבה לייט וואוינען ביי איהם אין הויז, ווייל ער אַליין איז זעהר רייך און קען זיך פערגינען זיי אַלעמען אויסצוהאַלטען אויף זיין אייגענעם חשבון... 3 מייל פון דאָרט געפינט זיך די שטאָט נוגיש, אָדער בורג־סען־זשיל. אַ גרויסע שטאָט מיט אַ סך חכמים. גרויסע מסחרים ווערען דאָרט געפיהרט. בראש פון דער קהלה געפינט זיך דער נשיא ר' אבא מארי בר יצחק. הויפּט פערוואַלטער פון גראַף ריימונדס אַלע גיטער און הויפען".

אָט דער אויסצוג פון „מסעות רב בנימין מטודילה", צייגט ריכטיג ווי הויך עקאָנאָמיש און גייסטיג עס זענען געשטאַנען די קהלות פון פּראָוואַנס. די דאָרטיגע לומדים און חכמים האָבען אין רמב"ם דערזעהען אַ מעכטיגען שטערן, וואָס בעווייזט זיך אויפ'ן יודישען הימעל איינמאָהל אין טויזענט יאָהר. אַ דאַנק ר' אברהם אבן עזראַס פערווילען אין יענעם לאַנד, זענען די דאָרטיגע לומדים בעקאַנט געוואָרען מיט דער שפּאַניש יודישער ליטעראַטור און חכמה. יהודה אבן תיבון און זיין זוהן, שמואל אבן תיבון, צוזאַמען מיט דער פאַמיליע קמחי האָבען עס פערברייטערט דורך אייגענע ספרים און איבערזעצונגען פון „כוזרי", „האמונות והדעות", „חובות הלבבות", „הרקמה" און אַנדערע. שמואל אבן תיבון האָט געהאַט אַ גרויסע ביבליאָטעק, וואָס זיין פאָטער האָט איהם איבערגעלאָזען, דאָס צוזאַמען מיט זיינע וויסענשאַפטליכע גרויסע פערדינסטען איז ער געוואָרען דער גרעסטער אויטאָריטעט און אָנערקענטער גייסטיגער פיהרער און ער האָט עס פערשפּרייט דעם נאָמען, פון רמב"ם ווייט און ברייט.

גיך איז דער בעל „יד החזקה" און בעל „מורה נבוכים" בעריהמט געוואָרען אַלס גרעסטער גאון, דער עמוד האש וואָס בעלייכט דער אומה דעם וועג אין גלות. דער דערמאָנטער רב אהרן, זוהן פון רב משולם שרייבט אויפ'ן רמב"ם, פון ים און אומזיסען האָט ער (דער רמב"ם) זיין פאָלק אַרויסגעפיהרט און זיין תורה אין זייערע האַרצען אַריינגעקריצט, זינט רבינא און רב אשי איז ביי יודען נישט געווען קיין גלייכען צו דעם משה'ן. ביי יעדער וויסענשאַפטליכער פראַגע האָט מען זיך נאָר געווענדעט שריפטליך קיין מצרים צום רמב"ם. און זיין ענטפער איז געווען דער „אורים ותומים", די העכסטע אינסטאַנץ.

למשל: אייניגע יודישע קהלות האָבען זיך געווענדעט צום רמב"ם מיט דער פראַגע, צי האָט אַסטראָלאָגיע (שטערנזעהעריי) אַ וויסענשאַפטליכע ווערט, און צי איז טאַקע אמת אַז די מזלות קענען ווירקען אויפ'ן מענשענס שיקזאַל. אַ צאָהל חכמי לוניל מיט יונתן הכהן בראש האָבען זיך געווענדעט צום רמב"ם ער זאָל זיי ערקלערען אייניגע שווערע ווערטער אין „משנה תורה", און דערהערענדיג אַז עס איז ערשינען דער „מורה נבוכים" האָבען זיי געשיקט אַ ספּעציעלען שליח מיט דער בקשה, ער זאָל זיי צושיקען זיין ווערק. אויב מעגליך אין אַ העברעאישער איבערזעצונג, אָדער לכל הפחות אין אַראַבישען אָריגינאַל. קריגענדיג דעם אָריגינאַל איז דאָרט געוואָרען אַ גרויסע שמחה, זיי האָבען זיך געווענדעט גלייך צו רבי שמואל אבן תיבון — געניטער קענער פון דער אַראַבישער שפּראַך — ער זאָל פאַר זיי איבערזעצען אין העברעאיש. דער זעלבער, האָבענדיג זעהר פיל יראת הכבוד פאַר'ן רמב"ם, האָט אָנפאַנגס מורא געהאַט זיך אונטערצונעהמען אַזאַ פעראַנטוואָרטליכע אויפגאַבע, אָבער נאָך לאַנגע בעטען איז ער מרוצה געוואָרען און זיך גענומען צו דער אַרבייט.

שמואל אבן תיבון, וועלענדיג טון זיין אַרבייט ווי עס געהער צו זיין, האָט זיך פריהער פאַר אַלץ געווענדעט צום מחבר גופא נאָך נויטיגע אָנווייזונגען. דער רמב"ם, וואָס האָט שוין פון לאַנג זיך אַרומגעטראָגען מיט'ן געדאַנק איבערצוזעצען, אַלע זיינע אַראַבישע ספרים אין העברעאיש, האָט זיך זעהר דערפרעהט מיט דער ידיעה. ער האָט איהם באַלד געענטפערט און אָנגעוויזען ווי ער דאַרף זיך נוהג זיין ביי אַזאַ שווערע אַרבייט.

שווער צו זאָגען, מחמת דעם, וואָס דער איבערזעצער האָט זיך פערהאַלטען מיט אַן אומגעהויער גרויסען רעספּעקט צום מורה נבוכים, אָדער אַנדערע אורזאַכען זענען געשטאַנען אין וועג. דער פאַקט איז, אַז די איבערזעצונג האָט געדויערט אַ לאַנגע צייט — לענגער ווי די געדולד פון די חכמי לוניל האָט געקענט אויסהאַלטען. דערפאַר האָבען זיי זיך ווידער געווענדעט צום רמב"ם, ער זאָל עס טון פאַר זיי. דער רמב"ם האָט געענטפערט, אַז ער טראַכט שוין לאַנג וועגען דעם, און נישט נאָר דעם מורה נבוכים — אַלע ספרים, זיינע, געשריבענע אין אַראַביש, געלוסט ער איבערצוזעצען אין העברעאיש. איהם פעהלט אָבער די צייט, און ענדיגט: „עס געפינט זיך אָבער צווישען אייך דער חשוב'ער זוהן פון יהודה אבן תיבון (שמואל) און ער איז דער פּאַסיגסטער מאַן צו דער דאָזיגער אַרבייט.

גראָד איז אין יענער צייט געקומען קיין דרום־פראַנקרייך, דער דיכטער יהודה אלחריזי, אַן אויסגעצייכענטער סטיליסט און אַ מענש מיט אַ פילאָזאָפישען וויסען. ער איז געווען זעהר געוואונשען אַלס איבערזעצער, און באַלד האָט זיך טאַקע צו איהם געווענדעט דער דערמאָהנטער יונתן הכהן אין נאָמען פון אַלע יודען אין מאַרסאַלער קהלה מיט דער בקשה איבערצוזעצען אַלע רמב"ם'ס ווערק געשריבען אין אַראַביש, אלחריזי איז מרוצה געוואָרען, און טאַקע איבערגעזעצט דעם רמב"ם'ס פירוש למשניות און דעם מורה נבוכים. מיר האָבען איצט ביידע איבערזעצונגען, אלחריזי'ס איז לייכטער צום לערנען, אָבער ווייניגער גענוי ווי אבן תיבונ'ס, דערפאַר איז דעם לעצטענס געוואָרען מעהר פערשפּרייט צווישען יודען.

ביידע איבערזעצונגען זענען באַלד איבערגעשריבען געוואָרען אין הונדערטער קאָפּיעס און חכמים האָבען „מיט דורשט געטרונקען די וואַסער פונ'ם חכמה קוואַל".

אָט דאָס לאַנד, וואו דעם רמב"ם'ס נאָמען איז בעריהמט געוואָרען, האָט אויך אַרויסגעגעבען פון זיך אייגענע, וואָס האָט זיך פערמאָסטען צו דערגרייכען זיין נאָמען. דאָס איז רב אברהם בן דוד, בעוואוסט אונטער'ן נאָמען „דער ראב"ד בעל ההשגות".

אין דערוואַרטונג

(דערצעהלונג)

פון נ. י. גאָטליב

אין פאַמיליען־לעבען איז קיין נייעס נישט, אַז דער „שלום־בית" ווערט צושטערט. זעלדין ווייס עס פון אַלע זיינע חתונה־געהאַטע פריינד און בעקאַנטע. קיין איינער פון זיי קען זיך נישט גרויסען מיט אַן „אידעאַלען" פאַמיליען־לעבען. האָט זיך זעלדין, דעריבער, נישט געאיילט מיט דער חתונה. נאָך אַ יאָהר, נאָך אַ פּאָר יאָהר — ער ווערט קיין זאַך נישט פערשפּעטיגען! אַי, אַליין איז נישט פריילעך? איז, ערשטענס, אויב ער וויל, איז ער נישט אַליין. ער האָט אַ סך בעקאַנטע מיידלעך און יונגע ווייבלעך, צווישען זיי — פיל אינטערעסאַנטע און סימפּאַטישע, מיט וועלכע מען קען פערטרייבען די איינזאַמקייט. און צווייטענס, ליבט נאָר זעלדין צו זיין אַליין. ער האָט זיך פאַר דער איינזאַמקייט קיינמאָל נישט געשראָקען. האָט זיך טאַקע זעלדין אַרומגעדרעהט אַ האַלב לעבען אַליין, געוואוינט אין די צימערלעך מיט בעזונדערע איינגאַנג, געגעסען אין רעסטאָראַנען און די נעכט — געשלאָפען אין אַן איינזאַמער בעט, צווישען פיר שווייגענדיגע ווענד.

אַזוי האָט זיך זעלדין אַרומגעדרעהט אַ האַלב לעבען — ביז ער האָט זיך בעקענט מיט מינען. מינע איז איהם שטאַרק געפעלען געוואָרען, מיט וואָס — ווייס ער אַליין נישט, דאַכט זיך: מיט אַלץ: מיט איהר אויסזעהן, מיט איהר כאַראַקטער און טעמפּעראַמענט, מיט איהרע פעהיגקייטען און הויפּטזעכליך, מיט איהר זעלבסטשטענדיגקייט. זי, מינע, אַ מיידעל פון זעקס־זיבען און צוואַנציג יאָהר, האָט סימפּאַטיזירט מיט „פרייע בעציהונגען". זי איז געווען היבש־ראַדיקאַל געשטימט, תמיד ענערגיש געאַרבייט, פיין פערדינט און קיינעם נישט געפאַלען צו לאַסט. זעלדינען, ווי געזאָגט, איז זי שטאַרק געפעלען געוואָרען. אייגענטליך, איז אויך ער, זעלדין, פאַר „פרייע בעציהונגען", פאַר זעלבסטשטענדיגקייט עכדומה. און צו וואָס דאָס אָפיציעלע פערבינדען זיך, אַז „אַזוי" איז פיל בעקוועמער און „היגיענישער"!.... אַזוי אַרום האָבען זיי זיך „בעפריינדעט".

זעלדין האָט געוואוינט בעזונדער, מינע — בעזונדער. (פריטאָג האָבען ביידע געאַרבייט, אין די אָוונטען — פערבראַכט, מעהרסטענטייל — אין זעלדינ'ס צימער, וועלכער איז געווען גרעסער און היימישער, ווי מינע'ס. זעלדין האָט זיך צו מינען שטאַרק צוגעבונדען. די פריהערדיגע „פרייע בעציהונגען" זענען געוואָרען פיל אינטימער, משפּחה־דיגער. זעלדין האָט שוין אין מינען דערזעהען זיין „צווייטע העלפט", כאָטש אַ באַנאַלער, אָפּגעריבענער אויסדרוק, דאָך אַן אמת'דיגער: — זיין „צווייטע העלפט"! ער האָט שוין אָהן איהר קיין אָוונד נישט געקענט אויסקומען און זייער צוזאַמענזיין איז געווען אַ מאַן־און־פרוי־לעבען, אַ משפּחה־לעבען. און כאָטש זעלדין, אַלס מאָדערנער, אויפגעקלערטער מענש. כאָטש ער האָט זיך מיט אַלע זיינע כוחות בעמיהט אויסצומיידען די געוועהנליכע, „אומפערמיידליכע" פאַמיליען־קריגע, רייסעניש און בייסעניש — האָט ער עס פאָרט נישט געקענט גובר זיין. צווישען זיי האָבען זיך אָנגעהויבען די געוועהנליכע געשיכטעס: מחלוקתן, איבערדיידעניש און פערשידענע ברוגז'ן.

מינע האָט זיך שטענדיג געפיהלט תקיפה, פריי, אומאָפּהענגיג. צו אַלע איהרע גוטע מידות האָט זי, אָבער, פערמאָגט, איין שלעכטע: זי פלעגט זיך זעהר שנעל אַנ'ברוגז'ן, ענטשוויגען ווערען און — באַסטאַ! מען קען פון איהר קיין פּיפּס נישט הערען! ווען דער ברוגז פלעגט זיך פערלענגערען, פלעגט זי אינגאַנצען ענטלויפען און אַ סך צייט נישט קומען. פערשטעהט זיך, אַז זי, מינע, האָט דערפון געליטען. זי פלעגט חרטה קריגען און וואָלען זעלדינען איבערבעטען. זי האָט זעלדינען ליב געהאַט און געשעצט אויך. איהר שטאָלץ האָט עס אָבער נישט דערלאָזט. זי וועט צו איהם נישט קומען! כאָטש איין גאָט אין הימעל ווייס, ווי זי ליידט!....

זעלדין, ווידער, פלעגט נאָך מעהר ליידען. ער ווייסט נישט פאַרוואָס, נאָר זינט ער האָט זיך בעקאַנט מיט מינען, קען ער די איינזאַמקייט מעהר נישט פערטראָגען. זייענדיג אַליין, בעהעמט ער זיך. פיהלט זיך שרעקליך דערדריקט, דערקלעמט, די ווענד פון זיין צימער יאָגען אָן אויף איהם אַ טיפע מרה־שחורה. פאַסקודנע מחשבות קומען איהם אויפ'ן געדאַנק. ער מוז אַוועקלויפען אין גאַס. אָבער אויך די גאַס בערוהיגט נישט. די איינזאַמקייט שטעהט נישט אָפּ. זי בעקליידעט איהם אין גרעסטען טומעל און רויש. זעלדין וואַרפט זיך, ווי אַ פיש אין נעץ.

דאָסמאָל, אָבער, איז אַרויסגעקומען אַ צו־שאַרפער קריג. זעלדין און מינע האָבען זיך צוווערטעלט. זי האָט איהם איהר און ער איהר נאָך מעהר. אין כעס־צושטאַנד האָט ער איהר צוגעוואָרפען עטליכע זעהר־מיאוס'ע ווערטער. (זי איז געוואָרען מורא'דיג רויט, דערנאָך — טויט־בלאַס. איהרע קניע האָבען זיך גענומען בויגען. מיט גרויס מיה האָט זי אויפגעעפענט די טיר און — נעלם געוואָרען.

די גאַס, וואו זעלדין האָט געוואוינט, איז געווען אַ זייטיגע, אַ שטילע און אַ ווינקליגע. ס'איז געווען שפּעט אין הערבסט, ס'האָט געטריפט אַ דריבנער רעגענדעל. דער אַספאַלט איז געווען נאַס, גלאַנציג, און האָט אָפּגעשפּיגעלט דעם גריזליגען ליכט פון די עלעקטרישע לאַמפּען. פערבייגעהער זענען געווען ווייניג. זעלדין האָט דורכשפּאַנט די גאַס צוויי מאָל הין און צוריק. טאָמער געפינט זי זיך דאָ נישט ווייט, טאָמער שפּאַצירט זי אַרום און ער וועט זי אָנטרעפען. אָבער ניין. זי איז אין זיין גאַס נישט געווען. האָט ער זיך אַוועקגעלאָזט צו איהר אַהיים, אַריינגעקוקט אין איהר פענסטער — עס איז פינסטער, זי איז נאָך אין שטוב נישטאָ. אָדער טאָמער איז זי שוין געקומען און שלאָפט שוין? דאַרף מען נאָך אַמאָל טעלעפאָנירען. איז ער אַריינגעלאָפען אין אַ דראָגעריי־געשעפט און אָנגעקלונגען. מען האָט איהם ווידער געענטפערט, אַז זי איז נאָך נישט געקומען. איז ער געוואָרען נאָך מעהר אומרוהיג און אַוועקגעלאָפען צום טייך....

און זעלדין האָט גענומען אַרומשפּאַצירען הין און צוריק, פריהער — לאַנגזאַם, דערנאָך — שנעל, נערוועז, פיבערדיג. כל'ערליי שוידערליכע געדאַנקען האָבען זיך געבאָמבעלט אין קאָפּ. ער האָט מינען געזעהען אַ טויטע אין כל'ערליי פאָרמען: דאָ הענגט זי מיט אַן אַרויסגעשטעקטער צונג, דאָ שלעפּט מען זי אַרויס פון וואַסער אַ שרעקליך־אָנגעבלאָזענע און גרינלעך־בלויע, דאָ וואַרפט זי זיך אין פערגיפטונג־קאָנוואולסיעס און צילט זיך לסוף אויס אַ מורא'דיג־צוקרימטע... זעלדין האָט פערשנעלערט זיין גאַנג, געהילכט מיט די שיך איבערן נאַסען אַספאַלט. די גאַס איז שוין געווען אינגאַנצען טויט. דער זייגער — צוויי. זי איז נאָך אַלץ נישטאָ.

מיטאַמאָל האָט אַ מחשבה דורכגעבליצט אין מוח. אפשר איז זי איצט גאָר ביי איהם? אינדערצייט, וואָס ער דרעהט זיך דאָ אַרום אין אַזעלכע משוגענע געדאַנקען, זיצט זי ביי איהם אין וויגשטוהל און וואַרט, בעאומרוהיגט זיך?

...מיט שנעלע טריט איז ער אַוועקגעלאָפען צו זיך אַהיים, מיט איין אָטעם אַרויפגעלאָפען אַלע טרעפּ, אויפגעשלאָסען די טיר — נישטאָ!.... איז ער מגידער אַראָפּגעלאָפען, דורכגעלאָפען אין אַ משוגענעם צושטאַנד די גאַס צוויי מאָל הין און צוריק און — ווידער צו איהר פינסטערען פענסטער. ער שפּאַנט שוין אויפסניי הין און צוריק. דאָס האַרץ שלאָגט איהם העפטיג, די ברוסט נאָגט מורא'דיג און אין מויל פיהלט ער אַ ביטערען טעם, אַ גאַליגען, אָט־אָט — און ער פאַלט אין חלשות! — — —

....זעלדין האָט זיך צוגעזעצט אויף די טרעפּלעך פון מינעס שטוב, זיין מידער קאָפּ האָט זיך פערבויגען אויף לינקס. ער האָט גענומען איינדרימלען.... און אַ חלום האָט זיך איהם געחלומ'ט: ער, זעלדין, איז געפעהרליך קראַנק, ליגט אין בעט און ברענט אין פיבער. דער טיש איז אָנגעשטעלט מיט רפואות. מינע זיצט נעבען איהם, אויפ'ן ראַנד פון בעט, און גלעט זיין הייסען שטערן, פיהרט מיט איהר צאַרטע האַנד איבער זיינע ווידערגעקרייזעלטע האָר, וועלכע זענען נאַס פון שווייס, צערטעלט איהם מיט איהרע מילדע בליקען, וועלכע זענען פייכט פון טרעהרען.... איהם, זעלדינען, ווערט פון די דאָזיגע מילדע בליקען אַזוי גוט, אַזוי זיס, אַזוי גרינג. ער נעהמט פיהלען, אַז אָט־אָט — און ער בעקומט פליגעל. ער וועט נעהמען פליהען, פליהען..... און זעלדין האָט זיך גענומען אויפהויבען פון בעט און זיך אויפגעכאַפּט... ס'איז שוין געווען ליכטיג, פריהמאָרגען... מינע איז געשטאַנען אַנ'איינגעבויגענע איבער איהם און פון איהרע מילדע אויגען האָבען גערונען פערעלדיגע טרעהרען.... זעלדין האָט זיך פון די טרעפּלעך אויפגעהויבען שטאַרק־צומישט און פערשעהמט.... זי, מינע, האָט איהם דאָ געפּאַקט ביי אַ „שוואַכקייט"... ער האָט זיך גענומען „פערמאַסקירען", ווי שטענדיג:

— וואו ביזטו געווען אַ גאַנצע נאַכט?

האָט ער איהר כמעט שטרענג אַ פרעג געטאָן.

— געשלאָפען ביי אַ חבר'טע — האָט שעלמיש־קלוג אָפּגעענטפערט, פערשטעהענדיג זיין אינערליכען צושטאַנד. — ס'איז מיר געווען מיאמאָל שטאַרק אומעטיג געוואָרען. בין איך אַוועק צו מיינער אַ חבר'טע און דאָרטען שוין גענעכטיגט....

זעלדין האָט געוואָלט שפּילען די ווייטערדיגע „פערמאַסקירונגס־ראָל". דאָס מאָל אָבער האָט ער מעהר נישט געקענט. צופיל האָט ער פאַר דער נאַכט איבערגעלעבט.... אין פלאַמענדיג, הייס האָט ער איהר אַריינגעוואָרפען אין איהרע צושפּרייטע אָרעמס....

ווי איז פסוק שטייט...

(פון דער סעריע: „אַלטער מאַרק״)

פון יוסף זעלקאָוויטש

אין יענעם היסטאָרישען אָוונט. היסטאָריש דערפאַר, ווייל ער איז געווען דער גורם צו דעם בעוואוסטען שטרייק־אויסברוך און תחילת פון דער צווייטער חבורתא לאַסט־טרעגער, וועלכע האָבען בעדינט דעם אַלטען מאַרק און אַרומיגע גאַסען און לסוף פון דעם גאַנצען משא־טרעגער און לאַסט־אַרבייטער־פעראיין — אין יענעם אָוונט איז אויף דער פערוואַלטונגס־זיצונג פון פּרוכט, שפּייז און געמיזע־הענדלער־פעראיין דערלעדיגט געוואָרען גאָר צוויי פּונקטען פון דעם טאָג־אָרדנונג: קאָרעספּאָנדענץ און בעריכטען און רעדוקציע פון טרעגער־לוין, וועלכער איז אויטאָמאַטיש, נאָך די ערשטע בעלערנדע רעדע פון הער סאַפּיר, איינגעטראָגען געוואָרען אויפ׳ן צווייטען אָרט. דער דאָזיגער פּונקט, ווי מיר ווייסען שוין, איז אָנגענומען געוואָרען בהסכם כולם, לויט׳ן אויסדריקליכען פאַרלאַנג פון הער סאַפּיר.

אַז דער פאָרזיצער הער טעאָפיל בויהיים, האָט אַריינגעלייגט אַ פינגער אויף דעם קנעפּעל פון דעם זילבערנעם גלעקעל און האָט געגעבען אָנצוגעהערען:

— מיינע הערען, איצט בלייבט אונז נישט מעהר, ווי צו בעטראַכטען דעם דריטען און לעצטען פּונקט פון דער טאָג־אָרדנונג: הוספה פון די סעקרעטאַרישע האָנאָראַרען, האָט הער בוימאַן געבעטען אַ וואָרט אין אַ פאָרמעלען ענין:

— אַזוי, ווי דער פּונקט בעריהרט איינציג און אַליין דעם זעהר געעהרטען סעקרעטאַר הער אַלפרעד בויהיים פערזענליך, האַלט איך עס פאַר נישט קרום, אַז ביים מעריטאָרישען בעטראַכטען פון דער פראַגע, זאָל דער זעהר געעהרטער סעקרעטאַר פערוויילען אַרויסצוגעהען.

פון דעם אַלגעמיינעם „זעלבסטפערשטענדלין״, וועלכער האָט זיך מיט איינמאָל, ווי לויט אַ קאָמאַנדע אַרויסגעריסען פון אַלעמענס מיילער, האָט הער אַלפרעד פערשטאַנען, אַז עפּעס גלייכע׳ס טון, ווי אַרויסגעהען פון זיצונגס־זאַל, קען ער נישט. און הגם די נייע לאַק־שיך האָבען נישט אויפגעהערט צו קוועלען און דער קליינער פינגער פון לינקען פוס האָט נישט אויפגעהערט צו בענקען האָט ער זיך אויפגעשטעלט און מיט שלעפּענדיגע טריט אַרויס פון זיצונגס־זאַל.

דאָס גיפטיגע קוקעלע, וואָס הער בוימאַן האָט איהם נאָכגעוואָרפען פון די צושמאָלצענע אייגעלעך האָט אומגעפעהר געזאָגט:

„מעגסט זיך ברודערקע מאַקע זיין אַ זוהן פון טייוועלע בויהיים, מעגסט זיך מאַקע זיין סעקרעטאַר פון פּרוכט, שפּייז און געמיזע־הענדלער־פעראיין, אָבער אַז איך, הער דאַוויד בוימאַן וועל נישט וועלען, אַז מען זאָל דיר געבען אַ הוספה, וועט מען דיר נישט געבען! — איז, ווי מיינסטו, יונגערמאַן? — זאָל איך וועלען, אַז מען זאָל דיר געבען אַ הוספה, כדי דו זאָלסט אויף ווייטער קענען מיט מיר קאָנקורירען ביי דער פריילין ערנאַ?!״..

אַזוי אומגעפעהר האָט איהם נאָכגעשריגען דאָס קוקעלע.

פונוואַנען האָט דאָס קוקעלע געוואוסט אַזוי נאָכצושרייען? — דאָס קוקעלע האָט זיך אונטערגעהערט אַ שמועס, וועלכען עס האָט געפיהרט הער בוימאַן מיט זיך אַליין במשך פון דער גאַנצער צייט, וואָס הער סאַפּיר האָט געהאַלטען זיין זעהר בעלערענדע רעדע; דער שמועס איז געווען אומגעפעהר אַזעלכער:

„ביזט אין דר׳ערד, דאַווידקע, אין דער ערד מיט די ביינער, אַז דער יונג (און איז׳ן איז ער נאָך אַ יונג, ווי אַ בוים, טייוועלעס זוהנדעל), האָט מיט׳ן קאָפּ פערלייגט ביי דער שיקסע...

„דו האָסט דאָך נאָך איהם אַליין צוגעזאָגט אַ הוספה, כדי ער זאָל זיך איינגאַנצען האָבען אין דר׳ערד!

„וועל איך איהם געבען אַ הוספה? — מכות!

„האָסט דאָך איהם אָבער צוגעזאָגט!

„האָב איך צוגעזאָגט! מ׳שרייבט און מען צאָהלט נישט!....

אָט אַזאַ מין שמועסל אומגעפעהר האָט הער בוימאַן געפיהרט מיט זיך און אַלס רעזולטאַט פון דעם מיט־זיך־אַליין־שמועס איז געקומען דער פאָרשלאַג אַרויסצובעטען דעם הער אַלפרעד און הער בוימאַן וואָלט זיך זיכער דעם פערדינסט פון אַ נעגאַטיווער דערלעדיגונג פון דעם פּונקט פון דער טאָג־אָרדנונג צוגעשריבען אויף זיין חשבון, ווען נישט דער הער סאַפּיר.

הער סאַפּיר, ווי מיר געדענקען, האָט געהאַט אַן אַלטען חשבון מיט׳ן הער אַלפרעד, צוליב דעם, וואָס דער לעצטער האָט זיך געוואַגט אַמאָל איהם אויפמערקזאַם צו מאַכען, אַז מ׳זאָגט נישט „נאַפּאָליאָן״, נאָר נאַפּאָלעאָן און הגם, ווי מיר געדענקען, האָט הער סאַפּיר, נישט בלויז זיך נישט בעליידיגט, נאָר אַדרבא, מיט אַ סטאָאיסטישער געדולד דערקלערט דעם אויבערפּיג און אויפגעשמירטען יונגערמאַן די עטימאָלאָגיע און פילאָלאָגישען זינען פון „נאַפּאָליאָן״, אָבער געלייגט האָט זיך הער סאַפּיר, ווי מ׳זאָגט, די מעשה הינטערן אויער, ווייל גראָד, ווי עס איז געווען אַ פרעכהייט און געמיינהייט פון דער לומפּען־באַנדע אַרויסצושטעלען פאָדערונגען זייערע אַרבייטס־געבער, אַזוי איז אויך געווען פרעך און געמיין די חוצפה פון אָט אָ דעם שניעק, איהם, הער סאַפּיר צו מאַכען בעמערקונגען, ווייל

„אַזאַ יונגערמאַן מוז זיך קענען שוין מוז וויסען, ווי ער האָט זיך׳ס. אַזאַ יונגערמאַן מוז וויסען, אַז דעם פּרוכט, שפּייז און געמיזע־הענדלער־פעראיין, האָט געגרינדעט נישט קיין אַנדערער, ווי הער סאַפּיר, מיט זיינע צעהן פינגער האָט ער איהם געגרינדעט און אַז דער אַלפרעד איז אַ סעקרעטאַר אין דעמדאָזיגען פעראיין, איז ער זיין אָנגעשטעלטער און מעג דער אָנגעשטעלטער זיין אפילו טייוועלע בויהיימס זוהן, טאָר ער אויך נישט, איהם הער סאַפּירן מאַכען בעמערקונגען — די פרעכהייט מוז בעשטראָפט ווערען און איצט איז די געלעגענהייט דערצו געקומען:

— בימע, הער פאָרזיצער, לעזען זי נאָכאַמאָל איבער דעם פּונקט.

דער פּונקט איז אָבער געווען לאַקאָניש און טרוקען: „הוספה פון די סעקרעטאַרישע האָנאָראַרען״. הער סאַפּיר איז פון דער צווייטער איבערלעזונג גאָר נישט קלוגער געוואָרען. נאָר האָט אָבער גראָד, ווי הער בוימאַן געוואוסט גאָר איינס: „דאָס טאָר נישט געשעהען״! לכל הפחות נישט איצט״ אַזוי אָבער, ווי ער האָט זיך נישט געהאַט אָן וואָס אָנצוטשעפּען, האָט ער מיט איינמאָל, ווי פערלוירען דעם זכרון:

— קען מען וויסען, ווי גרויס עס זענען ביז איצט די סעקרעטאַרישע האָנאָראַרען?

האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די סעקרעטאַרישע האָנאָראַרען זענען נישטיגע: „קלעגליכע טויזענד גילדען אַ חודש״. ה׳ סאַפּיר האָט געקוועטשט מיט די פּלייצעס:

— פאַרוואָס עפּעס קלעגליך? — ווייל אויף וויפיל איהם, הער סאַפּירן איז בעוואוסט, איז דער זעהר געעהרטער הער סעקרעטאַר, הגם זיינע פערדינסטען פאַר׳ן פעראיין זענען אומבעצווייפעלט אומבעהויזער, נאָך אַ „פריילידיגער קאַוואַליער״ און דעם גאַנצען אויסהאַלט זיינעם בעקומט ער פון פאָטער, פערשטעהט ער דעריבער נישט, דער הער סאַפּיר, פאַרוואָס די גאַזשע איז אַזוי קלעגליך.

— צי וואָלט נישט קיינער פון די געעהרטע הערען געוואָלט רעפערירען דעם ענין?

אויף דעם פאָרזיצער הער טעאָפיל בויהיים איז געווען אַ רחמנות אָנצוקוקען. פון איין זייט, האָט איהם דער גאַנצער ענין הנאה געטון, וואָס מען רעדט פון זיין זוהן, מען אַמפּערט זיך איבער איהם, ווי „איבער״ אַ מענש נישט צו גלייכען״. און פון דער צווייטער זייט, האָט איהם טאַקע דאָס אייגענע זוהנדעל שאָקירט, ער האָט זיך שוין לאַנג עפּעס אָנגעשטויסען מכוח די פערהעלטנישען זיינע מיט דער פריילין ערנאַ און אַ קאָנקורענץ ביי איהר מצד׳ן אייגענעם זוהן האָט איהם, אי געשראָקען, אי געעקעלט און צוליב דעם אַליין, וואָלט ער געוואָלט, אַז קיין הוספה זאָל ער נישט בעקומען, כדי ער זאָל נישט האָבען מיט וואָס „צו פריכען, וואו מ׳דאַרף נישט״ און, פון דער דריטער זייט ווידער, האָט ער זיך געטראַכט, אַז איהם, זיין טאַטע, וועט עס זיכער נישט שאַטען, אויב זיין זוהן, הער אַלפרעד, וועט יאָ די הוספה בעקומען, עלעהיי, ער וועט פון זיין קאַסטקע ווייניגער שלעפּען, כאָטש דער טייוועל ווייסט איהם, דעם גאַנצען יונג, נאָך וואָס ער ברויך אַזויפיל געלד! דעריבער, ווען הער סאַפּיר האָט געמאַכט זיין אָנצוהערעניש: „צי וואָלט נישט קיינער פון די געעהרטע הערען געוואָלט רעפערירען דעם ענין״ האָט הער בויהיים מיט די אויגען אָפּגעפּרעגט דעם הער בוימאַן, וועלכען ער האָט, צוליב דעם פריהערדיגען פערטרויליכען אויף־און־אָפּ־גיין מיט ה׳ אַלפרעדן חושד געווען, אַז דאָס האָט ער אונטערגעפיהרט, דעם גאַנצען פּונקט, צי נישט ער וואָלט געוואָלט נעהמען אַ וואָרט אין דער פראַגע?

הער בוימאַן האָט טאַקע געבעטען איהם אַ וואָרט. אַנשטאָט אָבער, ווי אַלע האָבען זיך געריכט, צו רעפערירען דעם ענין, האָט ער אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, צוליב דער שפּעטער שעה די פראַגע אָפּצולייגען אויף דער נאָהענטסטער זיצונג.

הער סאַפּיר איז אָבער נישט פון די מענשען, וועלכע האָבען ליב אָפּצולייגען אַ פּונקט פון וועלכער ס׳זאָל נישט זיין טאָג־אָרדנונג. הער סאַפּיר איז צופיל געזעלשאַפטליכער טוער, אַז ער זאָל זיך אָפּשרעקען פון אַ שפּעטער שעה:

— ניין, איך בין פולשטענדיג דאַגעגען, און דאָס איז גענוג געווען, אַז הער סאַפּיר זאָל זיין דאַגעגען און ס׳זאָל בלייבען אַזוי ווי ער וויל, אַזוי אָבער, ווי ס׳איז נישט געווען קיינער, וועלכער וועט זאָל דעם ענין רעפערירען, איז געבליבען אַריינצורופען דעם הער אַלפרעד אום ער זאָל מאָטיווירען זיין פערלאַנג.

געוואויר ווערענדיג, וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, איז הער אַלפרעד געבליבען ביטער ענטוישט:

„וואו איז הער בוימאַן מיט זיין צוזאָג, אַז נישט בלויז, וואָס ער וועט אָנווענדען אַלע מעגליכקייטען, אַז דער פאָרשלאַג זאָל אָנגענומען ווערען, נאָר ער וועט אויך אָנווענדען אַלע מיטלען, אַז דער אָנגענומענער בעשלוס זאָל בלייבען נישט בלויז אָנגענומען אויפ׳ן פּאַפּיר, נאָר זאָל אויך אַדורכגעפיהרט ווערען אין לעבען? פאַרוואָס שווייגט ער? — ער האָט דאָך געוואָלט דעם ענין רעפערירען״!

דער הער בוימאַן אָבער, ווי וועלענדיג געבען אַ בערעכטיגונג פאַר זיין פאָרשלאַג, אָפּצולייגען דעם פּונקט צוליב דער שפּעטער שעה, האָט זיך געמאַכט שלאָפען, ווי גאָרנישט וואָלט געווען, ווי ס׳וואָלט קיין זיצונג נישט פאָרגעקומען, ווי ס׳וואָלט קיין פעראיין נישט עקזיסטירט; ער איז געזעסען מיט פערזשמורעטע אויגעלעך און דער קאָפּ האָט זיך איהם געבאָמבעלט אַמאָל אויף רעכטס, אַמאָל אויף לינקס, אויף וואָס קוקענדיג ער איז דעם הער אַלפרעד זעהר שוואַך געוואָרען:

„אַזאַ ביטערע ענטוישונג, אַזוי מיאוס זיך צו לאָזען אָפּנאַרען פון אָטאָ דעם גראָבען, אָנגעפּלעקטען חזיר״, ניין, הער אַלפרעד האָט עס נישט אויסגעהאַלטען:

— איך האָב די עהרע צו מעלדען, אַז וואָס אַנבעטרעפט מיין אָנגעלעגענהייט, די העהע פון מיינער גאַזשע, האָט מיר הער בוימאַן הייליג און מיט זיין עהרען וואָרט פערשפּראָכען דיזעס צו רעפערירען.

הער בוימאַן האָט ווי אונטער דעם היפּנאָז פון אַלעמענס אויגען, וועלכע האָבען איהם בעקוקט זיינע אייגענע געעפענטע און פייכט מאַכענדיג זיך מיט דער צונג זיינע בלויע פערטרוקענטע ליפּען האָט ער זיך געקליבען צו געבען די אויפקלערונג, וועלכע ער איז אַלעמען שולדיג געווען:

— מיינע הערען, מיר אַלע ווייסען און בעזונדער דער געעהרטער הער סאַפּיר פון דעם שפּריכוואָרט, אַז דער ציל כשר׳ט אַלע מיטלען: איך האָב זיך גענומען פאַר אַ ציל צו רעדוצירען דעם טרעגער־לוין, אַ זאַך, וועלכע ליגט אין אונזער אַלעמענס אינטערעסען, סיי אין די אינטערעסען פון די געעהרטע פערזאַמעלטע דאָ, סיי אין די אינטערעסען פון אונזערע אַלע מיטגלידער, גרויס און קליינהענדלער, און איך האָב דעריבער בעאויפטראַגט דעם הער סעקרעטאַר אַריינצושטעלען דעם רעדוקציע־פּונקט אויף דער היינטיגער טאָג־אָרדנונג. קענענדיג אָבער די „ראַדיקאַלע״ — אַנשויאונגען פון אייניגע הערען פון אונזער געעהרטער פערוואַלטונג, וועלכע זענען גרייט באַלד שאַדען צו האָבען, אַבי די זאַכען צו לאָזען גיין זייער אַלטען אויסגעטראָטענעם וועג, האָב איך צוגעזאָגט דעם הער סעקרעטאַר אַן אונטערשטיצונג פאַר זיינע פאָדערונגען, בתנאי, אַז ער וועט אָנווענדען אַלע מיטלען פאַר׳ן אָננעהמען דעם רעדוקציע־בעשלוס, אַזוי אָבער, ווי גליקליכערווייזע האָט דער זעהר געעהרטער הער „סאַפּיר אונזער״ זיצונג בעעהרט מיט זיין אַנוועזענהייט און עס איז איהם, אַ דאַנק זיינע בעלעהרנדע און זעהר לאָגישע אַרגומענטען, געלונגען צו איבערצייגען די זעהר געעהרטע הערשאַפט אין דער נויטיגקייט פון דער רעדוקציע, וועלכע איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען אָהן דער מיטווירקונג און אָהן דער מינדעסטער ענערגיע — פערלוסט פון הער סעקרעטאַר, האַלט איך זיך בעפרייט פון

(ווייטער זעה 14־טע זייט).

צוקער־קראַנקע

וויאַזוי דאַרף זיך אויפפיהרען אין טאָג־טעגליכען לעבען

פון ד״ר יעקב פרידמאַן

דיאַבעטעס, אָדער ווי מען רופט עס געוועהנליך, צוקער־קראַנקהייט, איז אַ מחלה, וואָס דויערט יאָהרען־לאַנג און פאָדערט, אַז דער קראַנקער זאָל שטענדיג וועגען איהר געדענקען, אויב ער וויל געזונד ווערען, אָדער ווייניגסטענס נישט קרענקען נאָך שווערער. צוליב דעם מוז דער דיאַבעטיקער פון צייט צו צייט — וואָס אָפטער איז אַלץ בעסער פאַר דעם קראַנקען — בעראַטען זיך וועגען זיין צושטאַנד מיט אַ דאָקטאָר. ס׳האָט אָבער נישט קיין זין, ווען דער קראַנקער ווענדעט זיך יעדעס מאָל צו אַן אַנדער דאָקטאָר, ווי עס טוען מאַנכע, בעזונדערס יודען. מען דאַרף זיך אויסקלויבען איין דאָקטאָר, צו וועלכען מען האָט צוטרוי, (ווי ווייט מעגליך אַזאַ, וועלכער פערנעהמט זיך ספּעציעל מיט היילען דיאַבעטיקער), ווייל יעדער דאָקטאָר, צו וועלכען מען ווענדעט זיך צום ערשטען מאָל, הויבט אָן די קוראַציע פון אָנהויב אָן, אַזוי, אַז דער חולה פערלירט נאָר אומזיסט צייט.

אַלענפאַלס, צו וועלכען דאָקטאָר דער דיאַבעטיקער זאָל זיך נישט ווענדען, מוז מען שטענדיג זאָגען דעם דאָקטאָר פאַראויס, אַז מען ליידעט אויף צוקער־קראַנקהייט. אַנדערש קען מען זיך אַליין אַרויסשטעלען אויף אַ גרויסער געפאַהר (צום בישפּיל ביי אַן אָפּעראַציע), ווייל דער דאָקטאָר, — אויב עס וועט איהם נישט איינפאַלען צו מאַכען אַן אַנאַליז פון בלוט און אורין — קען נישט וויסען, אַז ער האָט צו טון מיט אַ דיאַבעטיקער, סיידען דער קראַנקער אַליין האָט עס איהם געזאָגט אָדער אָנגעגעבען סימנים.

דער דיאַבעטיקער מוז אויסמיידען אויפרעגונגען און זעהן צו פיהרען אַ רוהיג לעבען. קודם־כל טאָר ער זיך נישט צו שטאַרק איבערנעמען מיט זיין קראַנקהייט, ער דאַרף נאָר זיין לעבען איינשטעלען אַזוי, ווי עס פאָדערט זיין צושטאַנד. עס איז נישטאָ, וואָס צו שעהמען זיך, אויב מען איז אַ דיאַבעטיקער און, ווען מען איז, למשל, וואו עס איז צו גאַסט, דאַרף מען נישט עסען קיין כיבוד, אַבי צו בעהאַלטען פאַר פרעמדע, אַז מען ליידט אויף דער צוקער־קראַנקהייט, פיל בעסער — און הויפּטזעכליך, פיל געזונדער — איז עפּעס צו ערקלערען דעם גאַסטגעבער, אַז מען איז קראַנק אויף דיאַבעטעס און מען טאָר נישט עסען קיין זאַך, וואָס שטייגט איבער די פאָרשריבענע פון דאָקטאָר דיעטע. מען קען נאָר אויסטרינקען, זייענדיג צו גאַסט, אַ גלאָז טיי אָהנע צוקער. אין ערגסטען פאַל קען מען אויפעסען אַן עפּעל אָדער אַנדערע פּרוכט. בכלל מוז דער צוקער־קראַנקער גענוי אָפּהיטען די דיעטע, וועלכע עס האָט איהם פאָרגעשריבען זיין דאָקטאָר.

אַ גרויסע בעדייטונג האָט די אויסרעגולירונג פון דער אַרבייט און אָפּרוה־צייט. מען מוז שטענדיג געהן שלאָפען צו דער צייט, עסען צו דער צייט און בכלל אַלץ טון צו דער צייט און נישט געאיילטערהייט. דער דיאַבעטיקער טאָר נישט אַרבייטען איבער זיינע כוחות און מוז זיך בשעת דער אַרבייט פון צייט צו צייט אָפּרוהען. איבערגאַנצען נישט אַרבייטען איז אויך נישט קיין פּלאַן. אַמבעסטען איז נאָכמיטאָג זיך צושפּאַרען אויף אַ האַלבע שעה.

די דירה דאַרף זיין אַ ליכטיגע, געראַמיגע און טרוקענע. כדי נישט צו פערקיהלען זיך, דאַרף דער קראַנקער טראָגען וואַרימע אָבער לייכטע בגדים און זעהן צו פערהאַרטעווען זיין קערפּער, למשל, דורך איינרייבען אַלע אינדערפריה אַ האַלבען קערפּער מיט שטוביגע וואַסער צוגעמישט מיט אַביסעל זאַלץ.

בכלל גילטען פאַר אַ דיאַבעטיקער אַלע אַלגעמיינע כללים פון היגיענע, פון אָפּהיטען די ריינקייט און אויסהיטען זיך פון פערקיהלונגען. צוליב דער ספּעציעלער שוואַכקייט אָבער פון דעם צוקער־קראַנקען, מוז מען לייגען אַ בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט אויפ׳ן אָפּהיטען די דאָזיגע כללים. בעזונדערס מוז מען פערמיידען יעדע פערלעצונג (פערוואונדונג) פון קערפּער, צוליב דעם טאָר מען נישט אויסשניידען קיין מאָזאָליעס און אפילו ביים אָפּשניידען די נעגעל מוז מען זיין פאָרזיכטיג, כדי נישט איינצושניידען זיך. מען מוז געדענקען, אַז ביים דיאַבעטיקער קען זיך ריכטיג ענטוויקלען אַ גאַנגרענע פון די פיס, און דערפאַר מוז מען ספּעציעל אַכטונג געבען אויף זיי, אָפּטוואַשען די פיס און נישט טראָגען קיין ענגע שיך.

זעהר וויכטיג איז די ריכטיגע פונקציאָנירונג פון מאָגען, אויב דער קראַנקער ליידט אויף עצירות (האַרטען מאָגען), מוז זיין דיעטע ענטהאַלטען מעהר גרינסען. צומאָל העלפט אויך, ווען דער קראַנקער געוועהנט זיך אַליין צו שטענדיג צו האָבען דעם מאָגען אין איין און דער זעלבער צייט. אַמאָל קען העלפען אויך אַזאַ פשוט׳ער מיטעל, ווי אויסטרינקען אַלע אינדערפריה אויפ׳ן ניכטערען האַרצען אַ גלאָז שטוביגע איבערגעקאָכטע וואַסער (אויב דעם קראַנקען איז בכלל צוליב דעם צושטאַנד פון זיין האַרצען נישט פערווערט צו טרינקען קיין סך). בעזונדערס איז עס וויכטיג ווען דער קראַנקער ליידעט אויף אַ לייזען מאָגען (שלשול), ווייל דאַן איז צוליב דער שלעכטער פערדייאונג די גאַנצע אויסרעכענונג פון דער דיעטע אין געפאַהר.

גרויס אַכט מוז אַ צוקער־קראַנקער לייגען אויך אויף דעם צושטאַנד פון זיינע ציין, ווייל פון זייער צושטאַנד איז אָפּהענגיג דאָס ריכטיגע צוקייען פון די שפּייזען און במילא אויך די פערדייאונג. אויסער דעם זענען קראַנקע ציין אַ שטענדיגע געפאַהר, ווייל זיי קענען דינען אַלס מקור פון אינפעקציע (אַנשטעקונג). מען מוז אַלע 3—4 חדשים ווענדען זיך צו אַ דענטיסט. ער זאָל דורכקאָנטראָלירען דעם צושטאַנד פון די ציין און גלייך פערהיילען, אויב עפּעס איז אין זיי נישט אין אָרדענונג.

עס איז אמת, אַז אין געוויסע פעלע ווערט ביי אַ צוקער־קראַנקער פרוי די קראַנקהייט לייכטער אַרום דעם 5־טען מאָנאַט פון טראָגען. אין אַלגעמיין אָבער איז שוואַנגערשאַפט, דאָס אויסטראָגען דאָס קינד און דערנאָך דער געבורט, אַ צו גרויסע אָנשטרענגונג פאַר דעם קראַנקען קערפּער און ביי דיאַבעטעס ווערט פערעגעס, צום גליק ווערען צוקער־קראַנקע פרויען פערהעלטנישמעסיג זעלטען שוואַנגער.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג ג 2 כסלו תרצ"ג

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.24
זון-אונטערגאנג 3.27

ליכט-צינדען: 3.13

פון האנדעלס-געריכט

מיט עטליכע חדשים צוריק האט די „אקצ. געז. שייבלער און גראהמאן" זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע צו שטעלן אונטער אנ'אויפפאדלאששטש עמנואל שטיינמאנען. דאס געריכט האט דאן אפגע־לעגט דעם ענין, און פער־לאנגט או די פירמע „שייב לער און גראהמאן" זאל צושטעלן דאקומענטען, או שטיינמאן פיהרט א מסחר.

היות ווי די פירמע האט אזא דאקומענט נישט צוגעשטעלט, האט דאס געריכט די ביטע אפגע־ווארפען.

* * *

אין שייכות דער־מיט, וואס דער סינדיק פון דער געפאלענער פירמע „אראלף באנקער" (פ עטרי־קאווער 82) האט זיך אפגעזאגט פון זיין אמט, האט דאס געריכט נאמינירט א סינדיק פון צווישען די קרעדיטארען, לעאן ראטבאנד.

* * *

דער געריכט־אויפזעהער פון דער פירמע „יז זעף שטילער" (פיעטריקאווער 69) האט נעכטען אפגעגעבען א בעריכט פון דער טעטיגקייט.

דער בילאנס אויפ'ן 31־טען אקטאבער שליסט זיך מיט דער סומע פון 103.350.91 גר. ס'איז אויך געעפענט געווארען אין געריכט א ליסטע אויף צו פער־עפענטליכען די פרעטענזיעס.

* * *

צוליב דעם, וואס צווישען דער פירמע „באר־האריער און זאמער־פעלד" מיט די קרעדיטאר־ען איז ביז איצט נישט געקומען צו קיין אויסגלייך, האט דאס געריכט דער פירמע געגעבען א גלייט אויף נאך דריי חדשים.

ארבייטס-בעגרעניצונג

אין די פאבריקען פון „אוניאן טעקסטיל"

(2) די גרויסע פראנצויזישע פירמע „אוניאן טעקסטיל" וואס האט איהר צענטראלע אין טשע־סטאכאוו און אפטיילונגען אין לאדז (פיעטריקאר־ווער 713) און לובליניעץ, געפינט זיך לעצטענס מחמת'ן מאנגעל אין בעשטעלונגען, אין מאטעריעלע שוועריגקייטען.

אין דער ערשטער רייה זענען דעריבער געקינ־דיגט געווארען אלע ארבייטער אין דער לאדזער אפ־טיילונג אין דער צאהל פון 970, אבער נאך דעם ווי דער קינדיגונגס־טערמין איז אפגעלאפען האט די פירמע צוריקגענומען אנ'ערך 900 ארבייטער, רע־דוצירענדיג דעם רעשט. איצט ארבייט די לאדזער אפטיילונג 4 טעג אין דער וואך.

לכתחילה זענען אין דער צענטראלע אין טשע־סטאכאוו אויך געקינדיגט געווארען אלע 2000 ארבייטער. אבער קיין רעדוקציע איז נישט אדורכגעפיהרט געווארען, נאר די ארבייטס־וואך איז בלויז בעגרעניצט געווארען פון 4 אויף 3 טאג.

בלוטיגע אפרעכנונג פון אונטערוועלט-העלדען

די „פרוינט" כאפען צו זייער פערוואונדעטע

(2) אויף ליפאווא 64 זענען נעכטען עטליכע פערשוינען בעפאלען אנ'אדורכגעהער און איהם, אזוי צושעדיגט, אז יענער איז א צובלוטיגטער גע־פאלען אויף דער ערד. נאכ'ן אפטון דאס שטיקעל אר־בייט זענען די אנפאלער אנטלאפען.

ווי די ערשטע זענען אנטלאפען איז באלד אנגעקומען אנ'אנדערע חברה און דעם צוהרגעטע אוועקגעפיהרט אויף א דראשקע.

ווי מ'רעכנט איז דאס „אנ'אנרעכנונג" פון צוויי באנדעס.

ווי ס'האט זיך שפעטער ארויסגעשטעלט איז דער בעפאלענער באלעסלאוו קאושימירטשיק, פון קילינסקיעגא 104, זוען די פאגאטאוויע איז געקו־מען האט זי שוין דעם פערוואונדעטען נישט גע־טראפען.

אנ'אבל־אווע-גערעטעניש

ארעסטירט 60 מאז, פון וועלכע 17 זענעז פערהאלטען געווארען

(2) אין צוזאמענהאנג מיט דער גנבות־עפידע־מיע, וואס בושעוועט לעצטענס אין לאדז, איז נעכ־טען ביינאכט אדורכגעפיהרט געווארען א גרויסע פאליציי־אבלאווע אין פערשידענע מלינות פערדעכ־טיגע לאקאלען, רעסטאראנען א. א.וו.

אין רעזולטאט פון דער אבלאווע זענען פער־האלטען געווארען זעכציג מאן.

נאכ'ן אויסלעגיטימירען זיי זענען 43 אוים־געלאזט געווארען אויף דער פריי און 17 זענען ארעסטירט געווארען (15 מענער, 2 פרויען) ובתוכם צוויי יורען.

3 פון די 17 זענען געקומען אויף „גאסטראלען" קיין לאדז.

„שיר" זאל פילהארמאניע נארוטאוויטש 20 „שיר"

„שיר" „שיר"

לאדזשער ייד. מוזיק - פאריין „שיר"

דאנערשטאג, ד. 8-טן דעצעמבער, 8.45 א זייגער אוונט קומט פאר א

קאנצערט פון „שיר"-כאר

אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פיינווישיס.

סאליסטן: פרל. ס. קראפיווניס (סאפראן).

אין פראגראם: I טייל: הענדעל־2 פראגמענטן פון ארטאטאריום „יהודי־המכבי", פ. מענדעלסאן — דער שדים־טאנץ פון וואלפורגיס־נאכט, פ. מענדעלסאן — תהילים קאפ. 42. II טייל: יידישע פאלקס לידער: קרעמער, אונטער די גרינינקע בוימעלעך, פרייד פון ערד, וואסערלעך, בולבעס, א ליבע שפילען, ווי ווער זינגט.

ביים קלאוויר: פרל. ל. לאקס.

בילעטן צום פרייז פון 80 גראשן ביז 3 זלאטעס צו באקומען אין דער קאסע פון דער פילהארמאניע. 4878

„שיר" „שיר"

קאטעוועט דאס ווייב און שוינט נישט דעם פאליציאנט

העלדישער מאן וועט זיצען אינגאנצען 3 חדשים

(2) פאר'ן קרייז־געריכט איז נעכטען געשטאנען וויגצענטי אנדזשעיאק. דעם 26־טען סעפטעמבער ד.י. האט ער זיך אין גאס געווארפען אויף זיין ווייב און זי מערדעריש געשלאגען. ער איז אנגעפאלען אויפ'ן פאליציאנט ווען ער האט איהם געוואלט אפרייסען פון זיין קרבן.

ער איז פערמשפט געווארען אויף 3 חדשים תפיסה.

גרויסע איינברוכס-גנבה אין מיטן שטאט

(2) נעכטען ביינאכט אין דערועלבער צייט, בעת עס איז פארגעקומען די גרויסע אבלאווע אויף גנבים — האט מען ארויסגעטראגען פון מרדכי צעל מייסטערס קאנפעקציע־געשעפט (אויף פיעטריקא־ווער 198) הונדערט מיט עטליכע צעהנדליג כלי־ערליי מלבושים.

דערוויל איז פעסטגעשטעלט געווארען או די גנבים האבען די פערטיגע קליידער ארויסגעפיהרט אויף א וואגען, אבער די גנבים גופא האט מען דער־וויל נישט געכאפט.

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

סערזשאנט X

אין די הויפט-ראלען:

Iwan Mozżuchin
Suzi Vernon און

אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

נייער דעטייל-צעניק אין לאדז

(2) היינט ווערט פונאנדערגעשיקט אין די שפייז־געוועלבער דער נייער צעניק, וועלכער איז ארויסגעגעבען געווארען דורכ'ן פוילישען סוחרים־פעראיין אין הסכם מיט אנדערע פעראיינען.

די ענדערונגען אין דעם צעניק זענען אין פערגלייך מיט די פרייזען פון פאריגען חודש פאל־גענדע:

שמאנד־פוטער — אנשטאט 4 זלאטעס 4.40 פאר א קילא; אייער — אנשטאט 11, 13 און 14 גראשען א שטיק, 13, 15 און 18 גראשען.

ווייטער ווערט פארגעזעהען א ירידה פון די פרייזען אויף ברויט אין הסכם מיט'ן לעצטען בע־שלוס פון דער צעניק־קאמיסיע, און א ירידה פון די פרייזען אויף ווארשטען און טונקעלען האניג — 10 גראשען אויף א קילא.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאצ־פערקעוויטש (זגערזשער 54), י. שיטקעוויטש (קא־פערניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פעטריקאווער 25), סאקאלעוויטש (פשיאזד 19), מ. ליפיעץ (פעטרי־קאווער 193), ריכטער און לאבאדא (11 ליס־טאפאד 86).

דיסציפלינארע אויספארשונג געגען א בורמיסטש

(2) מען אינפארמירט אונז פון וואלין, אז דארט איז פעראדנעט געווארען א דיסציפלינאר־אויספארשונג געגען דעם בורמיסטש פון דער שטאט גראבאוו, לודוויק קאנטעצקי.

די אויספארשונג איז פערפיהרט געווארען אין שייכות מיט א רייה אומפינקטליכקייטען, וואס זענען קאנסטאטירט געווארען אין דער ווירט־שאפט פון דעם אנגערופענעם בירגערמייסטער.

די אויספארשונג פיהרט די סטאראסטווע־מאכט.

טאג-נאטיצען

צו דער אפרייזע פון דער ווילנער טרופע

אין דער איצטיגער שווערער קריטישער צייט. אין דער צייט פון דער גרעסטער נישט־קאניונקטור פאר'ן בעסערען יודישען טעאטער; אין דער צייט ווען טעאטער איז געווארען איינציג און אליין א פערוויילונגס־ארט און אויפגעהערט צו זיין די קולטורעל־ערציהערישע אינסטיטוציע; ווען טעא־טער איז געווארען אנ'ארט, וואו מ'זוכט, אז די בערוען זאלען געקיצעלט ווערען — איז דאך גער־שטאנען ביי אונז אין לאדז א העכסט קולטורעלע אינ־סטיטוציע וואס הייסט די ווילנער טרופע.

ביי די ווילנער האבען זיך אפגעשפיגעלט אונזערע האפנונגען און קאמפען אין זייערע אויפפיהרונ־גען האבע [די ווילנער אונז געצוואונגען אפצו־שטעלען זיך אויף פראבלעמען, וואס פרעסען אונז אלע. די ווילנער טרופע האט געטרייבט צו בלייבען טריי די אויפגאבען און פליכטען פון א יודי־שען טעאטער, וועלכער מוז זיין די ערציהונגס־אינסטיטוציע פון אונזערע מאסען און בעזונדערס פון אונזער יוגענד.

דווקא ביי יודען מוז דאס טעאטער ווערען די ערציהונגס־אינסטיטוציע, מוז פערפולען דעם בלויז וואס האט געשאפען די אונא־מאלע לאגע פון דער יודישער שול.

אבער ביים דעם בעסטען ווילנער פון דער אנפיהרונג און ארטיסטען פון איינציגען ערנסטען דראמאטישען טעאטער אין פוילען — ביי דער ווילנער טרופע האט זיך דאס טעאטער געמוזט ראנגלען מיט אלע כוחות, כדי זיך צו דערהאלטען, כדי אונז נישט צו לאזען אהן „עפעס".

לאדז האט דער ווילנער טרופע ארויסגעוויזען די סימפאטיע און אנערקענונג, מעהר סימפאטיע ווי מאטעריעלע אונטערשטיצונג, מעהר אנערקענונג ווי מעגליכקייטען צו בלייבען דא אין לאדז.

די ווילנער זענען נישט אראפגעגאנגען פון דעם וועג, וועלכען זיי האבען זיך אנגעצייכענט מיט 17 יאהר צוריק, געקעמפט מיט אלערליי שוועריגקייטען; איבעריליכע און אויסערליכע אנגע־דעם פונדאמענט האט גארנישט געקענט ריהרען, ווייל ער איז געשטאנען אויף א צעמענט־פעסטע באזע, אויפ'ן באר־ען פון אונזערע בעדערפנישען, פון דערהאלטען און ענטוויקלען אונזער קולטורעל־לען קיום.

די ווילנער טרופע איז אין איצטיגען מאמענט דער לייכטענדער פאקעל, וועלכער וויזט אן, אין דער פינסטערניש פון אונזער טעאטער־כאאס, דעם אויסגאנגס־פונקט פון דער לאגע, דעם העריבען עבר און די גלענצענדע צוקונפט, וועלכע מוז דאך סוף כל סוף קומען.

די ווילנער גיבען היינט די לעצטע פארשטע־לונג אין לאדז, געוויס איז א שאד און דאס גאר א גרויסער, שווער געווען צו פערלאזען פון די טע־אטערוועטע, אויסדויער־מענשען אז זיי זאלען נאך ווייטער ביי אונז בלייבען, די טרופע פאהרט קיין ווארשע, מיר ווינשען איהר ערפאלגרייכע ארבייט, אבער נישט לאנגדויערענדע. דאס מיינט מען — אז מיר ווילען זעהען וואס גיכער די ווילנער טרופע צוריק אין לאדז.

י. דאנסין.

די נייעסטע פערפומען

אוז אלערליי

אינ- און אויסלענדישע

קאסמעטיק

עמפפעהלט

צו קאנקורענץ-פרייזען

די מאדערנסטע פערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, TELEFON 175-92

פאר אנגראסיסטען — ספעציעלער ראבאט

הורט און דעטייל!

נייע קינדיגונגען אין די לאדזער פאבריקען

(2) אין דעם נאהענטסטען שבת. ד. ה. דעם 3 ד. ח. ענדיגט זיך דער קינדיגונגס-טערמין אין דער פאבריק פון „קאראל בעניך" (לאנקאווא 11). די דאזיגע פאבריק האט ביז נישט לאנג צוריק בעשעפטיגט א גרעסערע צאהל ארבייטער, אבער פון דער צייט אן, וואס זי ארבייט אויף לוין האט זי בעשעפטיגט קוים עטליכע הונדערט מאן. בידוע איז די קינדיגונג אויסען א לוין-רעדוקציע.

דעם פאריגען שבת, דעם 26 פ. ח. זענען געקינדיגט געווארען אלע 400 ארבייטער אין דער פירמע „יוליוש קינדערמאן" (לאנקאווא 23). די סיבה פון דער קינדיגונג איז לעת עתה אומבעקאנט. לויט דער מיינונג פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען האנדעלט זיך אויך דא, ווארשיינליך, וועגען רעדוקציע פון לוין און פערסאנאל.

אמטליכעס

(2) דער וולוינער סטאראסטע, ה' בערנארד קאטשאראווסקי ווערט אין די נאהענטסטע טעג אריבערגעטראגען אויף דעם זעלבען אמט אין פולטוסק.

נייער רעגולאמין פאר אויטא-מאביל-פערקעהר

(2) ווי מ'אינפארמירט אונז פון דער דירעקציע פאר עפענטליכע ארבייטען – איז לעצטענס דערשינען א פעראָרדענונג פון קאמוניקאציע-מיניסטער און פון אינערן-מיניסטער, וואס ענטהאלט א נייעם רעגולאמין פאר אויטאבוס-פערקעהר.

מאסען ארבייט-זוכענדע רעע-מיגראנטען אין לאדז

(2) צום מלוכה'שען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט ווענדען זיך לעצטענס, חוץ אָרטיגע ארבייטסלאזע, א סך ארבייטסלאזע רעעמיגראנטען.

פון די פּופּ-אינפארמאציעס קומט אויס, אז היי-יאהר האבען פון פוילען עמיגרירט אנ'ערך 14,000 מאן, און צוריקגעקעהרט האבען זיך אין לאנד אנ'ערך – 25,000.

ס'איז משמעות דערפאר, וואס „אומעטום איז גוט. נאר אינדערהיים איז בעסער"...

דער רוב רעעמיגראנטען — אויך נישט קיין היגע – קומט קיין לאדז, ווייל ס'דוכט זיך זיי אויס, אז אין דער גרעסערע שטאט וועט זיי זיין לייכטער צוגעפינען ארבייט.

די פראקטיק ווייזט אבער, אז די פיל לאדזער ארבייטסלאזע פערלאזען לאדז און גייען זוכען ברויט אויף די דערפער.

דריי זעלבסטמארדען
צוליב נויט און עלענד

(2) אויף 6-טער שערפיגן 64 האט זיך פערסמט אנטאן קאלוויטשיק, פון טארגאווא 28.

פארן הויז פיעטריקאווער 136 האט זיך פערסמט דער 19-יעהריגער היימלאזער יאן אלטשעק.

אין דער אייגענער וואוינונג אויף קאמיענגא 5 האט זיך פערסמט דער ארבייטסלאזער יאן זשולקאווסקי.

אין די ערשטע צוויי פאלען זענען די קרבנות פון נויט אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

היינט און פאלג. טעג!
שעהנער און מעלאדישער צרציפילם פון ציקל „סאמע שלאגערן". פראדוקציע
Eryk Pomer
רעזשיסירט דורך P. Martini א. נ.
דער זיגער
(Hotel Atlantic)
די הויפטראלען קרעאירען: די שעהנע
„Renny"
KATE NAGY
גלענצענדער און פערפיהרערישער
Jean Murat
זאווי GASTON JAQUETT
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטואליטעטען.
אנהויב אין געוועהנל. טעג 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.
הנחה-בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען.
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער.

יודיש טעאטער סקאלא
שרודמיעסקא 15, טעל. 33-232

מיט מזל, מיט ברכה! ברוך הבא! מיט מזל מיט ברכה!
די איינציגע אפערעטען-טרופע אין לאדז!
בראש:
די בעליבטע סובּרעטין
רעגינא צוקער
דער בעריהמטער ארטיסט און זינגער
הערמאן פעניגשטיין

צוזאמען מיט די בעוואוסטע ארטיסטען: בערטא זאסלאווסקא, עווא שטאקפעדער, ליזא שלאסבערג, לעאן געטליכערמאן, קארל צימבאליסט, אהרן אייזענבערג, דוד האמבורגער, אדאלף לעהרער, יוסף נייווירט א.א.

היינט, פרייטאג, ד. 2-טן, מארגען, שבת, ד. 3-טן, זונטאג, ד. 4-טן, 9 אָוועגד
פּרעמיערע! ● פּרעמיערע!
גרויסע אויסשטאטונגס-אפערעטע אין 3 אקטען
„די רביצין פון בראדוויי"
נייע דעקאראציעס!
גרויסער כאר און ארקעסטער!
פרעכטיגע מעלאדישע געזאנגען!!

מארגען, שבת, ד. 3-טען, 4 נאכמיטאג, צו ביליגע פרייזען
דער גרויסער אפערעטען-שלאגער
„איציקל שייגעץ"
אין 2 אקטען. ראל „איציקל"–רעגינא צוקער, „וואלאדיא"–הערמאן פעניגשטיין

מאנטאג, דעם 5-טען דעצעמבער, 9 אָוועגד
1-טע פאפולערע פארשטעלונג
פרייזען פון 60 גר. ביז 2 זל.
די בעליבטע קאמעדיע
דער געקויפטער חתן

רעזשיסער: ק. צימבאליסט. דיריגענט: ל. זעלמאן.
טעכנישע לייטונג: ס. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

א יאהר תפיסה פאר א נישט דערלויבטען אבארט

(2) פארן קרייז-געריכט זענען געכטען געשטאנען די פרויען מאריאנא שעקערסקא און זאפיא מאליגאווסקא. די ערשטע האט זיך געלאזט מאכען א נישט דערלויבטע אבארט, און די צווייטע האט דעם אבארט אויסגעפיהרט.

די מאליגאווסקא איז פערמשפט געווארען אויף 1 יאהר, און שעקערסקא אויף 6 חדשים תפיסה.

אומגליקס-פאל פון א זקנה

(2) די 70-יעהריגע פערל גורקע (פון פאדעמביץ) איז געקומען צו פאהרען קיין לאדז צו איהרע קרובים.

געכטען האט זי זיך אויסגעגליטשט אין גאס-אויף רוג נארוטאוויטשא און קילינסקיעגא — איז אנידערגעפאלען און צובראכען א פוס.

אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער = קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95
נעמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–9 נאכמ.

שטאטישע שטייערן אין דעצעמבער

(2) אין חודש דעצעמבער זענען פעליג די טערמינען פון די פאלגענדע שטאטישע שטייערן:

ביז'ן 15 ד. ח. דארף איינגעצאהלט ווערען דער שטאטישער שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער פאר'ן 3-טען קווארטעל ה. י. און פאר נישט-פערבויטע פלעצער פארן 4 קווארטעל ה. י.

די דאזיגע שטייערן, וואס וועלען נישט איינגעצאהלט ווערען צום טערמין, וועלען אויסגעמאהנט ווערען בדרך עקזעקוציע דורך דער פינאנץ-מאכט.

אין משך פון דעם לויפענדען חודש דארף אויך איינגעצאהלט ווערען דער שטאטישער לאקאל-שטייער פארן פערטען קווארטעל פונם לויפענדען יאהר.

יודישער סוחר אונטער די רעדער פון טראמוואי
בעקומען שווערע וואונדען אויפ'ן גאנצען קערפער

(2) דער סוחר יעקב זאוואדזקי (בייט טאראַווע 14) האט געכטען אויף פיעטריקאווער גאס געוואלט אריין אין טראמוואי נומער 4. בעת דער טראמוואי איז געווען אין פולען גאנג. זאוואדזקי איז ארונטער אונטער די רעדער פון צווייטען וואגאן ביי זאוואדזקין איז צוקוועטשט געווארען א פוס, און וואונדען אויפ'ן גאנצען קערפער.

טיוואלי

רעסטאראן. פושעיאזד 1, טעל. 126-30
די פרייזן זענען בעדייטענד פערקלענערט.
דאנערשטאג און זונטאג – וועמפלעך.

פאבריק פון שייבלער און גראמאן וועט נישט אזוי גיך געלאזט ווערען אין בעטריב

(2) צוליב די קלאנגען, אז די נאהענטסטע טעג זאל די פאבריק פון „שייבלער און גראמאן" געלאזט ווערען אין בעטריב, מאכט די דירעקציע אויפמערקזאם, אז דער טערמין פון לאזען אין בעטריב די פאבריק, איז נאך נישט פעסטגעשטעלט.

ענדע פון סעזאן-ארבייטען
די קאנאליזאציע-ארבייטען וועלן ענדגילטיג פערענדיגט ווערן דעם 15 ד.ח.

(2) לעצטענס האט דער לאדזער מאגיסטראט בעפרייט אלע סעזאנאוויצעס, וואס האבען געארבייט אויף די פלאנטאציעס.

פון מארגען אן ווערען בעפרייט די קאמוניקאציע און בוי-ארבייטער און א געוויסע צאהל קאנאליזאציע-ארבייטער.

א געוויסע צאהל פון די קאנאליזאציע-ארבייטער וועלען זיין בעשעפטיגט ביזן 15 דעצעמבער, כדי צו אדורכפיהרען די סוף-ארבייטען.

גאסען-מעדעל איז די נעגער פון איהר פייניגער
דער „בחור" בעקומען 6 חדשים תפיסה

(א) די פראסטיטוטקע גענענדעל בלומענפעלד, האט פערקלאגט דעם אלפאנס פראנטשישעק סטאשאק, בעקאנט אונטערן נאמען „אלדעק", אז דער „אלדעק" שלאגט זי און פייניגט זי, זי זאל איהם אפגעבען דאס „פערדינסט".

דער בחיר איז געכטען פערמשפט געווארען אויף 6 חדשים תפיסה.

נייע פארשריפטן ביים אננעמען לערן-יונגלעך אין דרוקערייען

(א) די אדמיניסטראטיווע מאכט און די האנדווערקער ארגאניזאציעס האבען בעקומען א נייע פעראָרדנונג פון האנדעלס-מיניסטעריום אין הסכם מיט'ן אינערן-מיניסטעריום וועגען אננעהמען לערן-יונגלעך אין דרוקערייען.

לויט דער דאזיגער פעראָרדנונג טאָר'ען נישט דרוקערייען, וועלכע פערמאגען נישט קיין פלאך-דרוק-מאשינען, אננעהמען יונגלעך אין דער לעהר. דרוקערייען, וואס פערמאגען פלאך-מאשינען מעגען אננעהמען לערן-יונגלעך, אבער בשום אופן נישט מעהר, וויפיל ס'איז דא סטאבילע ארבייטער אין דער דרוקעריי.

אנ'איטאליענישער שטרייק

(א) פון מאנטאג, ד. 29. פ. ח. קומט פאר אין דער פאבריק פון דער פירמע „זיידע-וואורם" (פאמארסקא 163) אנ'איטאליענישער שטרייק.

עס שטרייקען 200 ארבייטער, מחמת דעס וואס די לוינען ווערען זיי נישט פינקטליך אויסגעצאהלט.

ווערען דעם ענין אינטערווענירען די פראפ. פעראיינען און דער ארבייטס-אינספעקטאראט.

מען גרייט זיך צו די וואהלן

וואס מיר דייטשלאנד? וואס מיר היטלער?
כאפען זאל איהם א נישט גוטער.
בעסער וועל איך מיר פערזארגען
איצט אויף ווינטער מיט א פוטער.

אויב שוין יא א פוטער קויפען
גוט און ביליג און בעקוועם
איז דאס נאר ביי ל. ב. פעפער,
וועלכער האט דעם בעסטען שם.

דארט אויף ווסכאדניא 42
איז אנ'אויסוואהל גאר פערהאן
פון די פוטער־ווארג די שענסטע
פאר א פרוי און פאר א מאן.

מיט ל. ב. פעפערן צו האנדלען
האלט מען פשוט פאר א גליק
ווער ס'בעווכט זיין לאנגער איינמאל
געהט שוין לעדיג נישט צוריק.

ער האט די שענסטע קאראקולען
פאקען, קרעטען, טכויכען אויך
ביי ל. ב. פעפער ווערט געארבייט
אז עס פלאקערט, ס'געהט א רויך.

נאר אויף ווסכאדניא 42
גיכער ברודער, נישט פערגעס
פון דער לאנג-בעליבטער פירמע
צו פערשרייבען דעם אדרעס

פראיעקט פון פעראיינהייטליכטן שטייער
אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע

(אג) די לאדזער האנדעלס-קאמער האט פארבאנדען געשיקט צו אלע פאראינטערעסירטע פעראבאנדען און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס א פראיעקט פון א פעראייניהייטליכטן אינדוסטריע שטייער פון דער טעקסטיל אינדוסטריע. דעם פראיעקט האט אויסגעארבייט דער פעראבאנד פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע אין פוילען, אלע פעראבאנדען דארפען זיך צום פראיעקט ארויסזאגען און צושיקען א ענטפער דער האנדעלס-קאמער.

עס דארף נאך בעטאנט ווערען, אז דער פערבאנד האט דעם פראיעקט ארויסגעשיקט אויך דעם האנדעלס-מיניסטעריום אין ווארשא.

קויהלען פאר ארבייטסלאזע

(א) דער שטאטישער קאמיטעט צו שטיצען ארבייטסלאזע איז איצט צוגעטראטען צו פונאנדערטיילען קויהלען פאר ארבייטסלאזע אויף ווינטער-צייט.

אפהענגיג פונ'ם גרויס פון דער משפחה ווערט איינגעטיילט צו 2, 3, 4, און 5 קערץ קויהלען.

די פונאנדערטיילונג וועט זיך אנהויבען די קומענדיגע וואך.

פאלשע בעשולדיגונג געגען פערזיכערונגס-אגענטען

(א) פאר'ן קרייז געריכט זיינען געשטאנען דער אגענט פון דער פערזיכערונגס-געזעלשאפט „פשישלאשטש", דוד בראם און זיין געהילף קולאק קולאקאווסקי.

זיי זיינען אנגעקלאגט געווארען, אז בעת'ן פערזיכערען א געוויסען אדאם קראטשי, זאלען זיי איהם האבען איינגערעדט, אז ער וועט בעקומען א הלוואה.

דאס געריכט האט נישט איינגעזעהען קיין שום שולד אין די אנגעקלאגטע בעפרייט פון יעדער שטראף.

הרב שפירא קומט קיין לאדז
אדורכצופיהרען אן אקציע פאר דער לובלינער ישיבה

דאס ביורא פון סניף יח"ל טיילט מיט, דאס קומענדיגען זונטאג קומט קיין לאדז דער שעפער פון „ישיבת חכמי לובלין", הרב מאיר שפירא, כדי צו פיהרען א זאמעל-אקציע פאר דער לובליגער ישיבה.

עס איז געשאפען געווארען א קבלת-פנים-קאמיטעט.

„די בעדייטונג פון נאכט-חלומות און זייער ווירקונג אין אונזער לעבען"
רעפעראט פון פראפ. ד"ר שניאורסאן

דינסטאג דעם 6. דעצ. 9 אווענד קומט פאר אין גרויסען זאל פון פילהארמאניע דער איינאיינציגער רעפעראט פון בערימטען יודישען געלעהרטען און פסיכאלאג פראפ. ד"ר פישל שניאורסאן פאר זיין אפפאהרען פון פוילען, א. נ. „די בעדייטונג פון נאכט-חלומות און זייער ווירקונג אין אונזער לעבען".

דער דאזיגער זעהר אינטערעסאנטער רעפעראט האט ארויסגערופען אן אויסערגעוועהנליכע שטארקע פאראינטערעסירונג. פראפ. שניאורסאן, איז בעריהמט אלס איינער פון די גרעסטע פארשער אויפ'ן געביט פון פסיכאלאגיע און פסיכיאטריע.

פארלעזונגען אין דער ציוניסטישער פאלקס-אוניווערזיטעט

מארגען מוצאי שבת, 8 אווענד קומען פאר 2 פארלעזונגען איינגעארדענט דורך דעם פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע:

1) אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, שרודמיעיסקא 29 – העבראאישע פארלעזונג פון ד"ר ירמיהו פרענקעל א.ד.ט.: די הויפט-סטאדיעס אין דער ענטוויקלונג פון דער נייער העבראאישער ליטעראטור.

2) אין לאקאל פון דער ציוניסטישער אפטיילונג „אגודת ציון אויף אלט-שטאדט—קאלעקטיווע פארלעזונג פון דעפ. ד"ר ראזענבלאט און לאוויק יאפע איבער ציוניסטישע פראבלעמען.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15, טעל. 232-33

מיטוואך, דעם 7-טן דעצעמבער
פינקטליך 9 אווענט

נאר איינאיינציגער
גאסטשפיל
פון די בעקאנטע ארטיסטען

סאניא
עלמית
אלעקסאנדער
אזרא
גרינדער און הויפט-שוישפילער
פון דער אריגינעלער
„ווילנער טרופע"

1) דריי מתנות — דראמאטיזירטע פאלקס-לעגענדע פון י. ל. פרץ
2) דער משוגענער בטלן — לויט י. ל. פרץ
3) גרינע פעלדער — קאמעדיע פון פרץ הירשביין

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „סקאלא"

די יודישע אפערעטען-טרופע פון „פילהארמאניע"
הויבט היינט אן צו שפילען „סקאלא"

ענדליך בעקומט די יודישע אפערעטע אן אויסגעצייכנעטן טעאטער-בנין אלס שטענדיגע דירה.

די יודישע אפערעטע-טרופע, וואס האט ביז איצט געשפילט אין פילהארמאניע הויבט היינט אן צו שפילען אין טעאטער „סקאלא".

דער פילהארמאניע זאל האט פאר'ן יודישען טעאטער געהאט חסרונות. קודם כל איז דער זאל באר געווארען אפגעגעבען פאר'ן יודישען טעאטער נישט מעהר ווי א האלבע וואך, ווייטער האט דאס יודישע טעאטער ווינטער צייט אין די קארנאוואל וואכען, נישט געקאנט דארט שפילען נישט שבת ביינאכט און נישט אין אווענד.

איצט אבער, אין טעאטער „סקאלא", זעען די דאזיגע חסרונות בעזייטיגט, אזוי, אז דאס יודישע טעאטער בעקומט אלע מעגליכקייטען פון ענטוויקלונג און פון ארגאניזירען א גוטען טעאטער-שפיל. לאמיר האפען, אז די דירעקציע וועט אויסנוצען די ברייטע גינסטיגע מעגליכקייטען און וועט אויסקשפילען א בעסערן טעאטער.

צו דער ערשטער פארשטעלונג ווערט היינט און מארגען אווענד געגעבען די אפערעטע „די רבי'צין פון בראדוואי". מארגען שבת ביינאכט ווערט געשפילט „איצקעל שייגעץ".

אין די בידע אפערעטע שפילען די הויפט-ראלען די בעליבטע ארטיסטען רעגינא צוקער און הערמאן פעניגשטיין.

אינ'ם אנסאמבל געפינען זיך די ארטיסטען: בערטא זאסלאווסקא, עווא שטאקפעטער, ליזא שלאסבערג, לעאן געטליכערמאן, קארל צימבאליסט, אהרן אייזענבערג, דוד האמבורגער, אדאלף לעהרער און יוסף ביוווירט. דיריגענט ל. זעלמאן

גנבות

(2) אויף פעטריקאווער 39, איז פון א פוהר, וואס האט אפגעליווערט סחורה צו דער פירמע „אגינסקי און ליבערמאן" ארויסגעגנבעט געווארען א פעקעל סחורה אין דער ווערט פון 500 זל.

פון משה מילקער'ס געוועלב, אויף פעטריקאווער 56, האבען גנבים צוגענומען פערשידענע חפצים אין דער ווערט פון טויזענד זל.

אישיאס, פאדאגרא, רעוומאטיזם

מערטאוא פון דער מארקע

Wimpassing Semperit

וועט אייך אמבעסטען דינען, צו בעקומען אין אלע געשעפטען, לענקט די אויפמערקזאמקייט אויף דער מארקע

Wimpassing-Semperit

פון דער לאדזער בערזע

8750	–	–	–	באנק פאלסקי
3850	–		בוראוולאנע	3 פראצענטיגע
5140	–		דאלארובקא	4 „
5425			סטאביליזאציע (אמ.)	7 „
5700			ווארשאווער פאנד-בריף	8 „
5300	„	„	לאדזער	8 „
2877	–	–	–	ענגלישע פונט
891	–	–	–	דאלאר –

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 2-טען דעצעמבער 1932

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 11,58 צייט-סיגנאל, 12 גראמאפאן-פליטען, 1,20 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 3,15 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט, 3,25 שמועסען, 3,35 לעקציע ענגליש, 3,50 גראמאפאן-פליטען, 4,25 רעפעראט, 4,40 ספארט-רעפעראט, 5 לידער-קאנצערט, 6 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערען, 7,30 פעליעטאן, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8 שמועסען וועגען מוזיק, 8,15 סימפאנישער קאנצערט, „די נייע ליטעראטור אין נייעם פוילען" — ליטעראארישע דיסקוסיע, 10,40 ספארט-ידיעות, 10,45 ראדיא-פרעסע, 10,55 מעטעאראלאגישער און פאליציי-קאמוניקאטען, 11 טאנץ-מוזיק.

שבת, ד. 3-טען דעצעמבער

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן-פליטען, 1,10 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 1,15 שול-פריהמארגען פון לעמבערג, 3,15 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט, 3,25 רעפעראט פון רעד. טארג, 3,35 אודיציע פאר יוגענד, 4 גראמאפאן-פליטען, 4,40 רעפעראט 5 גאטעסדינסט, 6,05 לייכטע מוזיק, 7 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערען, 7,30 אודיציע, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8 לייכטע מוזיק, ספארט-ידיעות, ראדיא-פרעסע, 10,05 שאפין-קאנצערט, 10,40 פעליעטאן, 10,55 מעטעאראלאגישע און פאליציי-קאמוניקאטען, 11 קאנצערט פון גראמאפאן-פליטען.

Dr. Med.
JÓZEF IZYKSON
Południowa 9 — Telefon 210-75
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקה.
שפראך- און שטים-שטערונגען.
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

Casino
pod nową dyrekcją

היינט און פאלג. טעג!
מעכטיג מייסטערווערק פון
JOZEF VON STERNBERG

VENUS בלאנד

נאך די ערפאלגן אין די פילמען „מאראקא", „X 27" און „שאנכאי-עקספרעס"
MARLENA DIETRICH בעצויבערט מיט איהר שפילען, בעוואונדערט אין איהר קרעאציע, אלס געליבטע, מוטער ווייב און פרוי-וואמפיר.
בעמערקונג: צום ערשטען מאל וועט Marlena Dietrich זינגען איהרע שלאגער-לידלעך אין פראנצויזיש, ענגליש און דייטש.
אויסערן פראגראם: קלאנג-וואכען-זשורנאל פון פאראמאנט און לאנד-אקטואליטעטען.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען
סענסאציאנעלער ראמאן
פון יודישען פאמיליען-לעבען

(34

מאקס האט געשיינט פאר שמחה, און ער האט איבערגעחזרט:

— דער סטודענט מארעק קריינע, דער וואס איז ארעסטירט געווארען אלס מערדער פון נאסטיא מאשקאווישש, דער, ביי וועמען מ'האט געפינען אין בעגאזש די אפגעהאקטע האנד פון דער אומגליקליכער נאסטיא— דער איז דאס מרימס חתן? אויסגעצייכנט, איצט וועט שוין זיכער נישט זיין שווער זי איבערצורעדען אז זי זאל חתונה האבען בעסער מיט'ן ישיבה-בחור דודיל ראדאמסקער.

— מאקס, ווי ציניש דו ביזט, ווי גרויזאם דו שפילסט זיך מיט מענשען און מיט זייער אומגליק, דאס איז דאך שרעקליך, דאס איז דאך גארנישט מוחל צו זיין.

— שוועסטער, דו האסט פאר אלע יושר און רחמנות, נאר פאר דיין אייגענעם ברודער האסט נישט קיין ברעקעל פון דיין יושר-געפיהל, איך האב דיר אלץ אויפריכטיג דערצעהלט, אלץ וואס ס'איז געשעהען צווישען מיר און מרימען אין דער נאכט, ווען זי האט ביי אונז גענעכטיגט, איך האב דיר ווייטער דערצעהלט וועגען דעם, ווי אזוי זי האט געוואלט זיך דאס לעבען נעהמען, און ווי אזוי איך האב זי דערפון אפגעראטעוועט, אלץ דערציילט מיט דער גאנצער אויפריכטיגקייט און גאנצען צוטרוי צו דיר, איך האב גארנישט בעהאלטען פאר דיר מיט'ן ציל אז דו זאלסט מיר העלפען, אז דו זאלסט מיר אן עצה געבען, ס'איז דאך נישט מעגליך אז דו זאלסט וועלען אז דיין משפחה וועלכע האט אזא גוטען שם אין שטאט, זאל אויסגעלאכט ווערען און זאל זיין דער אביעקט פון פערשידענע ווייבערישע פליאטקעס און רעדערייען.

— וואס ווילסטו פון מיר, מאקס, מיר איז אזוי שרעקליך שווער, מרים איז דאך פאר מיר פונקט אזוי ווי א שוועסטער, פונקט אזוי ווי א גליד פון מיין משפחה.

אנקא האט זיך פערטראכט, אזוי ווי זי וואלט געזוכט אן עצה ווי אזוי זיך אפצושטעלען פון איהר ברודער, דעם אויסוואורף, יעצט איז אבער נישט אפגעשטאנען און כסדר פערלאנגט פון זיין שוועסטער, אז זי זאל איהם העלפען, לסוף האט אנקא נישט מעהר אויסגעהאלטען און געענטפערט:

— מיט וואס קען איך דיר העלפען מאקס?

— מיט א קלייניגקייט. דו זאלסט צורעדען מרימען אז זי זאל חתונה האבען מיט דודלען, דו זאלסט איהר געבען אנצוהערען אז דו ביזט זיכער, אז מארעק קריינין איז נאסטיאס מערדער און דערריבער וואלט גלייכער געווען אז זי זאל זיך איבערגאנצען מעהר נישט בעקענען צו דעם סטודענט און צוליב איהרע כלומרשטע איבערלעבענישען, דארף זי וואס שנעלער חתונה האבען מיט דעם, וועלכער וועט פאר איהר גאנצער משפחה זיין א יחוס.

— איך קען נישט אזוי, איך וועל דאס נישט טון. איך בין צו עהרליך דערצו, אז איך זאל אויף דעם אופן אפנארען מרימען. די גוטע איידעלע מרים.

— מיין גאט, מיין גאט, האט אנקא געוויפצט, וואס האב איך געטון, וואס איז מיר מיטאמאל איינגעפאלען צו פערהאלטען מרימען ביי זיך, ביין, איך וועל דאס נישט טון.

— גוט, אויב אזוי זאלסטו וויסען אז אויך איך וועל מיר נאך היינט דאס לעבען נעהמען וועט דאס זיין אויף דיין געוויסען, אויב אונזערע עלטערן וועלען צוליב דעם קראנק ווערען און גערן פון דער וועלט, וועסטו דאס האבען אויף דיין געוויסען...

— הער אויף מאקס, וואס רייסט דו מיינע נערווען, וואס טרעסטו מיט די פיס מיין נשמה.

— חלילה, ס'פאלט מיר גארנישט איין אזוי צו טון, איך שטעל דיר נאר פאר די פאקטישע זאכלאגע אזוי ווי איך האב דיר געזאגט, אזוי איז עס פאקטיש.

אנקא האט זיך מיט בידע הענד פערשטעלט די אויערען, כדי זי זאל נישט הערען וואס איהר ברודער רעדט ווייטער צו איהר. זי האט מורא געהאט אז דער נישט - בערעכענטער מאקס קען זיין פלאן נאך רעאליזירען, זי האט געוואוסט ווי שטארק ליב איהרע עלטערן האבען זייער זוהן, און דעריבער געקעמפט מיט דער דעה, צי זאל זי, מיט ריזיקירט אויף איהרע עלטערן העלפען דעם אויסוואורף זיך אויסצובעקומען פון דער שווערער לאגע, אדער זאל זי בלייבען טריי זיך אליין און דאס נישט טון, ס'האט געוויגט אין איהר דאס געפיהל פון ליבע צו איהרע עלטערן, די איינציגע ליבע און דער שטאלץ פון איהר משפחה און זי האט ענדליך געזאגט צו מאקסען:

— גוט, איך וועל פרובען מרימען דאס צו ערקלערען, איך בעקעמפ זיך אליין, באר בעהמעדיג אין בעטראכט אונזערע עלטערן, דו אליין געזעהסט מיך ווייניג אן. וואס וועט אבער זיין ווען מארעק קריינינס אומשולד וועט בעוויזען ווערען און ער וועט זיך צוריקקעהרען צו מרימען.

מאקס האט געקוקט אויף דער שוועסטער שטארק פערוואונדערט, ער האט זיך צו איהר דערנעהנטערט און געפרעגט:

— פארוואס רעדסטו מיט אזא זיכערקייט וועגען מארעק קריינינס אומשולד, ביזטו אין דעם איבערצייגט?

אנקא האט זיך געוויזען, אז מאקס שטייט צייטערט עפעס ביים ארויסרעדען קריינינס נאמען, זי האט אבער נישט געלעגט קיין אכט דערויף, און האט געזאגט:

— פערשטענדליך, אז איך בין פולשטענדיג איבערצייגט אז קריינין איז אומשולדיג. הגם איך קען איהם זעהר ווייניג, פונדעסטוועגען איז פון דעם וואס איך האב פון איהם געהערט, קען איך ארויסדרינגען אז ער האט נישט קיין שום שולד.

— און איך האב געמיינט, אז אזעלכע זאך איז גארנישט פערהאן. אין דאס וואס מ'האט אין זיין בעגאזש געפינען די אפגעהאקטע האנד פון נאסטיא, דאס איז גארנישט?

— דאס איז קיין שום בעווייז נישט, דער אמת'ער מערדער האט די דאזיגע האנד געקענט אונטערוואַרפען דעם אומשולדיגען קריינין, כדי א ווענדען פון זיך די אויפמערקזאמקייט און ווי אזוי אפצופיהרען די אויספארשונג אויף א זייטיגען וועג.

(פארטזעצונג קומט).

ביי די „ווילנער"

היינט פרייטאג 9,15 אווענד לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונג ביי די ווילנער.

עס ווערט געשפילט צום לעצטען מאל די פרייליכע קאמעדיע „מאן, ווייב און רעוואלוציע.

פאלאטין — די מוסטערהאפטע ביבליאטעק אין לאדז

בעסבען א רייהע יודיש־געזעלשאפטליכע און פריוואטע ביבליאטעקען אין אונזער שטאט, וואס פיהרען זייער קולטור־ארבייט צווישען דעם יודישען ארבייטער און אינטעליגענט, קאן אהן גוזמא אגעזאגט ווערען די פאר־אויסגעצייכענטע ביבליאטעק אין אונזער שטאט „פאלאטין", א ביבליאטעק, וועלכע עס איז כדאי דא צו דערמאנען עטליכע ווערטער.

די ביבליאטעק איז געגרינדעט געווארען מיט בישט א לאנגע צייט צוריק דורך א מענש, וואס האט גרויסע ליבע צום בוך, צום יודישען בוך, און דאס אפטע אויער פאר יעדער ליטעראריש אָרער ווי סע־שאפטליכער אקטואליטעט, און דאס האט געבראכט דערצו, אז „פאלאטין" איז געווארען דער לעבעדיגער נערוו, וואס פערבינדט דעם יודישען אינטעליגענטען לעזער־עולם מיט אלע געשעהענישען אויפ'ן ליטעראריש און אינטעלעקטועלען געביט פון דער גאנצער וועלט.

די בידאיצטיגע פריוואטע ביבליאטעקען האבען געמיינט, אז ווען מען ווערט אריינבעהמען אין קאטאלאג אביסעל פראנצויזיש, א ביסעל ענגליש אדער איטאליעניש, ווערט דאס אויסגעשטעלען די ביבליאטעק צווישען די מאדערנסטע און דער יודישער „עסטעטער" לעזער־עולם, וואס האט ליב אזא פוץ דס „אייראפעאישעס" — וועט לויפען ווי צו מצה־וואסער. עס איז געווען א טעות און דעם דאזיגען טעות איז „פאלאטין" אינגאנצען נישט באגאנגען. די האט אבער צווישען די פולע אייראפעאישע שפראכען אויך אריינגענומען יודיש און העברעאיש. הונדערטער ביכער פון די דאזיגע ליטעראטורען און דערמיט געשטעלט איהרע לעזער פנים אל פנים מיט זייער שפראך, מיט זייער קולטור און מיט זייער ליטעראטור. „פאלאטין" האט זיך מיט געוואלד אריינגעריסען און ארויפגעלייגט דאס יודישע בוך אויפ'ן נאכט־טישעל פון דעם לעזער, וואס האט מיט יודיש נישט געהאט קיין ספעציעלע קאנטאקט, הגם די שפראך איז איהם געווען אייגען און באהענט.

די ביבליאטעק, וועלכע איז אגב, מוסטער־האפט איינגעארדענט און שטעלט מיט זיך פאר א וויסקעלע פון היימישער ליבליכקייט, אנ'ארט, וואו דער לעזער געפינט גלייכצייטיג די גאנצע וועלט־פרעסע, — ציילט שוין יעצט קרוב 1000 לעזער. דאס איז א רעקארד־צאהל נעהמענדיג אין באטראכט דעם היינטיגען מצב פון דער יודישער אינטעליגענץ.

ביים בעזוכען די דאזיגע ביבליאטעק ווערט עפעס ווארימער און היימישער. מען הויבט אן צו גלויבען, אז דאס בוך האט נאך אינגאנצען נישט פערלוירען זיין ווערט און ווירקונג. מען זעהט דא, אז מיט א געניטער האנט און דער עיקר מיט מסירת נפש און א ביסעל ליבע קען א סך אויפגעטון ווערען.

מען דארף נאך צוגעבען, אז די לייטונג האט בעשטימט א מינימאלען חודש אבצאהל פאר'ן גענוסען פון דער ביבליאטעק און יעדער קולטור־טועלער ארבייטער און אינטעליגענט קען אין איהר געפינען אנ'אמתען פריינד און וועג ווייזער.

מאקסים גארקי זייז לעבען און שאפען

אין צוזאמענהאנג מיט'ן 40 יאהריגען ליטעראַרישען יובילייא פון דיכטער מאקסים גארקי, קומט פאר, היינט פרייטאג אווענד אין זאל פון שטאט־ראט — א פארלעזונג פון פר. סאפיא דובנאוו־ערליך—ווארשא, (א טאכטער פון בעקאנטען יודישען היסטאריקער פראפ. שמעון דובנאוו) אויף דער אויבענדערמאנטער טעמע אין דער פוילישער שפראך.

באקס־קאמף „בר כוכבא" ל.ק.ס.

שבת, דעם 3 טען דעצעמבער ד. י. 4,30 נאכמיטאג קומט פאר אין גייערס טעאטער פאפולארני פיעטרקאווער 295 א באקס־מעטש צווישען „בר כוכבא" און „ל.ק.ס."

מעלדונגען

דער ציוניזם פון דעם „דריי־בונד" (רעוויזיאניסטען מזרחיסטען און עת־לבנות)

זונטאג, ד. 4 דעצעמבער 8.30 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון התאחדות שרודמיעסקא 20, א מיטינג אויף דער דערמאנטער טעמע מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ח רעד. יוסף לצווי, ד"ר ישעיהו שפירא און ד"ר ב. לערכענפעלד. 5209

הספריה „עבריה" ע"י ההתחדות הציונית תחת הנהלת „המרכז העברי" ע"ש ד"ר י. נ. שמחוני ז"ל מוציאה ספרים לקריאה בימי א׳, ד׳, ה׳ בשבוע בשעות 8–10 בערב בתשלום נמוך. בשביל תלמידים הנחה מיוחדת. 5000

ערשטע מאדערניסטישע לייה־ביבליאטעק אין פוילען לאדז, „פאלאטין" פיעטרקאווער 89 טעל. 223-38

די ביבליאטעק, וועלכע ווערט מוסטערהאפט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון ליטעראט שינעצקי ענטוויקעלט זיך אין א קאלאסאלען טעמפא און בעזיצט ביכער אין 7 שפראכען. אלע אייראפעאישע ליטעראטורען, אלע צווייגען פון דער וויסענשאפט און א רייכע שול־לעקטור קאן דער לעזער אין איהר געפינען. חוץ מזה עקזיסטירט ביי דער ביבליאטעק א לייען־זאל פעריזעהען מיט דער גאנצער וועלט־פרעסע. דער אפצאהל — א מינימאלער. 4963

העברעאישע אווענד־קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

עס ווערען ווייטער אנגענומען איינשרייבונגען אין אלע גרופען פאר אנפענגער און פארטגעשריטענע. מארגען ווערט געעפענט א נייע אנפענגער־גרופע. דער אבצאהל איז א מינימאלער. איינשרייבונגען: 1) אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, שרודמיעסקא 29, 2) אין דער ציוניסטישער אפטיילונג „אגודת ציון" אויף אלטשטאט, זגערסקא 28, 3) אין דער ציוניסטישער אפטיילונג „בני ציון" אין ראיאן פון גייערס מארק רושגאווסקא 7. 5000

יודיש
קאמעראל־טעאטער
אלעע 1־טער מאי 2.

ווילנער טרופע
יודיש דראמ. טעאטער אין פוילן
אנפירונג: מ. מזאה. יאר XVII

היינט, פרייטאג, דעם 2־טן דעצעמבער, 9.15 אוונט
לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונג
מאן, ווייב און רעוואלוציע
(קוואדראטור פון קרייז)
א שפאס אין 3 אקטן פון וואלענטין קאטאיעוו, יידיש: מ. מ.
בילעטן צו באקומען אין קאסע פון „קאמעראל"־טעאטער.
אדמ. אנפירונג: ב. אסס.

ווי איז פסוק שטייט...

(ענדע פון דער 10־טער זייט)

מיין צוזאג צו רעפעריערען דעם הוספה־פונקט און איך לייג דעריבער באבאמאל פאר, דעם עיין אפ־צולייגען צוליב דער שפעטער שעה און צו פערלאנגען פון הער סעקרעטאר, ער זאל אונז, ביז צו דער נאהענטסטער זיצונג צושטעלען א מאטיווירטען מעמאריאל צו זיין פאדערונג.

דאס ווארט „פאדערונג" האט הער בוימאן, ווי ספעציעל אונטערגעשטראכען און עס געשליידערט דעם הער סאפיר אין פנים אריין, און עס איז פאר איהם געווען, אז ער זאל מסכים זיין מיט הער בוימאנען — די זיצונג איז אפגעלייגט געווארען.

אין דעם סעקרעטאר הער אלפרער האט דאס גאנצע בלוט געוויינט. דאס הארץ איז איהם אין טרעהרען געשווימען: אי ביי דער פריילין ערנא נישט געווען, אי קיין הוספה נישט בעקומען, אי די בייע שיך בערגען, אי אפגענארט האט מען איהם, איצט". אזוי אבער, ווי ער האט זיך נישט געהאט מיאוס אפגענארט און געפאלען איז ער ביי זיך געווען מיאוס געפאלען: וואס וועט זיין מארגען, איבערמארגען און די אלע טעג, ביז צום ערשטען מיט דעם איינציגען צוואנציג־זלאטיגען באנקנאט? זאל ער די גאנצע צייט זיך נישט ווייזען דער פריילין ערנא?

א מערקווירדיגע זאך, איצט האבען די פערשלאפענע אייגלען פון הער בוימאן איהם דווקא אדורכגעבויערט, זיי האבען איצט אלעס געזעהען, וואס דארט אינעווייניג אין זיין הארץ טוט זיך; פאסקודנע, זייער ווערטדיג איז דארט געווען, ווען א הונט וואלט דערצו א לעק געגעבען וואלט ער משוגע געווארען.

הער בוימאן האט אבער אנ'אייזערנע הארץ, האט ער נישט געקענט, נישט טרייסטען דעם הער אלפרער:

— נישט געזארגט, יונגער פריינד, איך האב דאך היינט נישט געקענט דערקלערען דעם עיין אין דער געגענווארט פון הער סאפיר, וועלכער וואלט זיכער געווען דאגעגען — איך וועל מיין ווארט נישט צוריקציהען, אבער מיט דער פריילין ערנא, יונגער פריינד, זייט פארזיכטיג, נישט גוט צו קאנקורירען מיט אנ'אייגענעם האַרץ...

שוין, איצט איז הער בוימאן אינגאנצען געווען אין ארדנונג. זיין סאטיספאקציע איז געווען פולקאם, אזש דער פוילער, גראבער בויך האט זיך איהם דעם גאנצען וועג געטרייסעלט פאר געלעכטער:

— ווי אין פסוק שטייט: פוילע פיש געגעסען און פון דער שטאט פערטריבען, אי ביי דער פריילין ערנא נישט געווען, אי קיין הוספה נישט בעקומען.

ראטעוועט דאס געזונט

די בעריהמטסטע ערצטליכע וועלט־פערזענליכקייטען האבען פעסטגעשטעלט, אז 75 פראצ. קראנקהייטען ענטשטעהען צוליב אבסטרוקציע. א קראנקער מאגען איז די הויפט־סיבה פון ענטשטעהען פון פערשידענע קראנקהייטען, פעראומרייניגט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף־ווערקסלונג.

די בעריהמטע זייט 50 יאהר אין דער גאנצער וועלט

Zioła z gór Harcu Dr. Lauera

ווי דאס האבען בעשטעטיגט די פראפ. פון בערלינער אוניווערזיטעט ד"ר מארטין, ד"ר האכפלעטער און א סך אנד. בעדייטענדע דאקטוירים, זענען אנ'אידעאל מיטעל געזונד צו מאכען דעם מאגען, בעזייטיגען די אבסטרוקציע (פערהארטונג), איז א גוט רייניגונגס־מיטעל, פערלייכטערן די פונקציעס פון די פערדייאונגס־ארגאנען, פערשטארקען דעם ארגאניזם און דערוועקן דעם אפעטיט.

Zioła z gór Harcu Dr. Lauera

בעזייטיגען די ליידען פון די לעבער, נירען, גאל־שטיינער, העמארויד־ליידען, רעומאטיזם און ארטעריטיזם, קאפ־וועהטאג, אויסשיטען און לישאיעס.

Zioła z gór Harcu Dr. Lauera

זענען געווארען בעשאנקען אויף די ערצטליכע אויס־שטעלונגען מיט די העכסטע אויסצייכענונגען און גאלדענע מעדאלען אין באדען, בערלין, ווין, פאריז, לאנדאן און אין אנדערע שטעט. ד"ר לאוער האט בעקומען טויזענדער דאנקזאגונגען פון אויסקורירטע. פרייז פון א האלב שאכטעלע 1.50 זל., א גאנצע 2,50 זל. — פערקויף אין אפטייקען און סקלאד־אפט.

דר. מעד. בערמאן
צעגעלניאנא 15 טעל. 149.07.
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקה. מענער־שוואכע בעהאנדלונג א. סעקסועלע בעראטונג. נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אווענד, זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

פראנט־געוועלב מיט 2 שויפענסטער
א פראנט־געוועלב מיט 2 שויפענסטער אויף נאוואמיעסקא גאס, געאייגנעט אויף א קאנפעקציע־געשעפט (מיט איינריכטונג), אויך פאר אנדערע ארטיקלען פון זאפארט איבערצוגעבען.
אפערטען אונטער „זאפארט" אפצוגעבען אין דער אדמ. פון „נייעם פאלקסבלאט". 4956

Laboratorjum Analityczne
dla przemysłu
chemicznego, włókienniczego
i metalurgicznego
Dr. EUG. RITTA
Piotrkowska 126, tel. 232-88.

Koncesjonowane Kursy Kroju i Szycia
A. Rogoziński
Łódź, PIOTRKOWSKA 85, telefon 212-34 P. K. O. 69027
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אין מיין בעוואוסטער
צושניידער־שולע. פיעטריקאווער 85 טעלעפאן 212=34
ווערען אנגענומען נייע שילער אויפ'ן ספעציעלען הערען־ און דאמען־קורס, ספעציעלע אווענד־קורסען צווישען 8–10 אווענד. דער האנאראר נאר 20 זל. א חודש. איינשרייבונגען נעמט שוין אן די קאנצעלאריע אין דער שולע פון 9 פריה ביז 8 אוו. — בעמערקונג: ס'ווערען אנגענומען זעמטליכע בעשטעלונגען צו זעהר מעסיגע פרייזען. א גרויסער אויסוואהל פון פערים שטעטס אויף לאגער.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159=40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9–1 פארם.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. Wajnberg
ספעצ. פון הארץ־און לונגען־קראנקהייטען
ציגעל־גאס 11, טעל. 126 02
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אווענד.

I. BOMBEL פון ערשטקלאסיגער קירזשנער־אטעליער
סיגער פיהרט אויס אלערליי פעלץ־בעשטעלונגען און רעפערטורען לויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. ערמעסיגטע פרייזען.
זאוואדזקא 6 טעל. 118=62

METRO — 2 מושקאוו 2
ADRIA — 1 גלאוונא 1
קלאנג־קינא־טעאטערס. צום ערשטען מאל אין לאדז! די פרעהליכסטע קאמעדיע פון אלע צייטען!
„Cohn i Kelly אין האליוואוד"
דאס פרעהליכסטע ארטיסטען־פאָרל ווילט דאס פובליקום אין דער נייעסטער קאמעדיע.
באמבעם הומאר! געלעכטער ביז טרערען! אלע אהן אויסנאהם אין „מעטרא און אדריא"
אויסערן פראגראם: א פארס א. נ. „וואס וואלט געווען, ווען..."

SZTUKA
קלאנג־קינא־טעאטער
קאפערניקא 16 צופאהר מיט טראמווייען 5, 6, 8, 9, 16
היינט און פאלגענדע טעג! 100 פראצענטיגער קלאנג־פילם! היינט און פאלגענדע טעג!
„סיבירישער קוריער"
(אונטער'ן שונא'ס פאהן)
אויסערן פראגראם: קלאנג־צוגאבע און לאגד־אקטואליטעטען.
אנהויב פון די סעאנסען: 4 נאכמ. שבת, זונטאג, יו"ט 2 נ.מ.

Najlepsze w dobroci i najtańsze w cenie jest mydło „ROBOTNIK"

די פירמע
S. Szerszeński & Co.
פאבריק פון וועבמוסטערן אין לאדז
פיעטריקאווער 105, טעל. 157-82.
אין נישט קוקנדיג אויפ׳ן טויט פון דעם פירמע-אינהאבער ווייטער אין בעטריב און נעמט זיך אונטער פאכמענישער לייטונג.
4872

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר בראנק אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליטעס אין גוף פאר הויטערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך וועט גרויס ווי די פוי דאס מאנשאפט קראנקער, אדער ווי א הויפט-קאן און אין פאלס אליין און דער ביס און דער קראנקער און א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס און וועט ער ברענגען אין שמערצליך. ספעציעל גע׳ענג דער הייל בעהאנדלונג אויפגעקלערט גוט דורך תרופות אפעראציאנען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דעמאלט פראקטיקאר

דאקטאר בראבוריאנער בעזייטיגט אין זיכער דעם שווערסטען און נעפטער ליבעטשו ברוך. אויך קוקען, ליידונגען מיט הייל-ארטאפעדישע ראטשען פאר פערקרימטע און פלאטע-פוס. ספעציעלע איינלאגען און די שיך קינסטליכע גליעדער, טרימען פאר די הענט, אונטערבינדען און קראנקע אדערן. באזוכט פון 9 ביז 3 נאכמ. און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע און א בעגלייטער צו די גרויסע פראפעסארען אין ארטאפעדישע אינסטיטוטען. פראפ. ד״ר בעראנאס, פראפ. ד״ר מאריש-לער, פראפ. ד״ר בר. קיקלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן עקזיסטירענדע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאנק דעם ה׳ דיר. י. ראפאפארט, ספעציאליסט פון דער הייל-ארטאפעדיע, אין לאדז, וואל-טשאנסקא 10, פאר זיין פאכמענישער ארבעט מיט אונזער 17-יעהריגע טאכטער, א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט האט זיין מעבאכט פארלאזט דאס בעט און האט צוריקבעקומען קראפט און גאר די פערשוואונדען די ליידן און די קיין פערגיפט ווערדען.
די עלטערן
Ignacy i Marja Bartoszewscy
Łódź, ul. Napiórkowskiego 172.

צו אלע פאליסען-בעזיצער!

די אלע, וועלכע האבען דורך מיר רעגיסטרירט די רוסישע פאליסען און האבען שוין בע-קומען אויסגעצאהלט, ווי אויך די אלע, וועלכע צאהלען פאליסען און האבען צוליב סיבות אויפגעהערט צו צאהלען, קענען זיך וועגדען וועגען אלע ערט אינפארמאציעס, וועלכע ווערען ערטיילט בחנם טעגליך פון 9-11 צום אסעקוראציע-אינספעקטאר
ה. קאנססער, קאמיענא 9, טעל. 175-88.
בעמערקונג: איך נעהם אויך אן אסעקו-ראציע פאר פייער און גנבות אויף מעבל-לאגער, אויטאס און פאבריקשטעלער.
4946

וויכטיג פאר די, וועלכע הייראטן!
מעבעל

מאדערן און סטילגעשטע, שלאפצימערן, שפייז צי-מערן, נאבינעטען גאנצע און איינציגע טוילעטן פון מעבעל, אמבערלינסטען און אויך גינסטיגע בעדינגונגען טמפעהלט
Ch. RECHT 9 נארוטאוויטש 9

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך קאפיר-מאשין און רעכענען לערן איך אויף גרינגליך פאר 25 זל. מיט א קורצער צייט און אויך פון 1 חודש 15 זל. בליוו מאשין-שרייבען אין משך פון 3 חדשים נור 6 זל. מילינסקיגא 50, קונער-פאציענט 1-טער שט. מיר צוטעלן אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-ארימעטיק און מאטעמאטיק.
פאר די דאס ענדיגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ — בעזונדערער אויסוועג.

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „טשאריי״) טעל. 134-72

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5—9. זונטאג פון 10—1 בייטאג.

Dr. med. H. SZUMACHER
הויט און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטרקאווער 56. טעל. 148-62
נעהמט אן טעגליך פון 1½ ביז 5½, זונטאג און אנדערע חגאות פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

וויכטיג געציימס
— פאר —
סוויטער- און טריקאטאזש-פאבריקאנטען!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע
רייז-פערשלוסן
זענען נאר בעקומען ביי אונזער
אויסשליסליכען פערטרעטער
הורט-גאלאנטעריע-געשעפט
ה. אפפעלבוים
לאדז, פולנאצנא 2
P.K.O. 68.384 — טעלעפאן 142-92
פון 1. גאוו. זענען די פרייזן רעדוצירט
מיט שוטץ Zjednoczone fabryki Spinaczy Błyskawicznych

אמבי׳יגעסטע און רעעלסטע קויפט מען

מעטאל-בעטען, מאטראצן אלערלעי
קינדער-וועגעלעך

אין א גרויסען אויסוואהל וויוישמאטעקעס, אייזן-קאסטענס, פעלד-בעטען-באטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע
עקזיסטירט פון 1896
J. B. WOŁKOWYSKI
פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.

ערפינדונג.
פאווידלע פון קרייטעכצער
נעגען אסטמא, שווינד-זוכט און סוכאטעס
ערפונדען דורך סט. שליוואנסקי אין 1902 י. אין דאס איינציגע מיטעל וואס פערהיט נעגען די דאזיגע קראנק-הייטען. וועגען זייער ווירקזאמקייט און ערפאלג בעשטעטיגען א רייע פון איבער 3 טויזענד דאנק בריוו, וועלכע מ׳קען זען ביי יעדער צייט נאכקוקען.

Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
געפינט זיך אין לאדז
בזשעזשינער 33
Stanisław SLIWANSKI.

יעדער איינציגער
האט זיך אי-בערצייגט, או פאר
מעבעל
דיוואנען, פאלצען, נייה-מאשינען, גארדערא-בען או״וו צאהלט די העכסטע פרייזן
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

שיטלעך
בעקומט מען בא פערש
סקווערווא 15

„SANATO"
כירורגיש-וועגערו-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועגערו-אבטיילונג
ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מעד. רייזלער-קורזאנסקא, ד״ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהייטונגס-מיטלען
200 זל.
אופעריכט איבערן קינד ד״ר מעד. י. פלאסאוו
כירורגישע אבטיילונג ד״ר מעד. ס. קאנטאר.

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגן אויף
טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעהמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען א באזונדער וואר-טע-זאל.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשעניצע-פרייזען

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי
לאדז, אלט-שטאט 12.
הודעה פונם יודישען בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיווע פון יודישען פ.ען-קלוב אין פוילען
אין דער בילינער רשימה געהען אריין העכער 1000 פון די בעסטע ביכער, די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראטור פון די בעדייטענדסטע שרייבער. פרייז 90 גר.
קומט און זעהט דורך די רשימה פון ביכער און ביכער-סערקויף און איהר ווערט זיכער עפעס קויפען.
אלע ביכער זענען צו בעקומען אויך אין פראכט-באנד צום פרייז פון 1.50 גילדן.

אלע דארפען וויסען
אז די פירמע
פערדער זגערזשער 7
לוטאמירערסקא 2 און זגערזשער 20 איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמבילינסטען צו קויפען
דאמען- און מענער-היטען
פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, און גלייכציטיג ווערט אנגענומען איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף נייע און אלעס צו ביליגע פרייזען אין רעעלע בעהאנדלונג.
געדענקט די אדרעסען!

Dr. med.
REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג, קינדערלאזיגקייט און געשלעכטס-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

חדר „תורה ודעת"
עם ג׳-ילדים
פל. וואלנאשטשי 6 (נייע שטאט)
מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערזארגט אויף אלע געבעטען פון למודי קודש און למודי חול.
איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ׳ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאג פון 1—9 בייטאג.
עלטערן!
פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודעת", וואו סווערט נעלערנט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ און אויפפיהרונג. אין ס׳ווערט געלערנט דורך תלמידים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ אין אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אונטערגעפיהרט דורך א ספעציעלען מענשען.
צוליב קריזיס — הנחה-פרייזען.

Dr. med. F. TURYN
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פון פעדריאטונג-קראנקהייטען
פושעיאזד 19 (קילינסקיעגא 93)
טעל. 133-05 — 7001

Dr. med. Z. TURYNOWA
קינדער-קראנקהייטען
פושעיאזד 19 (קילינסקיעגא 93)
טעל. 133-05

ל״עטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
17 זגיערזשער 17.
טעלעפאן 116-33
ס׳נעהמען אן דאקטוירים-ספעציאליסטען, ד״ר גאלדשטיין-פאלאק, ד״ר יוסטמאן, ד״ר מ. קאנטאר, ד״ר ציגנער, ד״ר ראַ-קאווסקי, ד״ר ראזענצווייג, ד״ר רושא-נער, ד״ר וויינבערג, ד״ר סטופעל. גאנץ-ארצט גראדזינסקי-קאראשיאווא.
ווי אויך ווימיטען איז שטאט, רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקהייט. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסולטאציעס מיט ספעציאליסטען און אורא-לאגיש און נערוען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאממעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— באזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זל.

קלאונג-קינא-טעאטער

Grand-Kino

אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב פריהמארגען-פארשטעלונגען 12 בייטאג.

3-טע וואך פון רעקארד-ערפאלגן! לעצטע טעג! גאנץ לאדז זינגט דעם נייעסטען שלאגער: „כ'וואלט געוואלט נאך אמאל ליבע"

„הערצער-קאמאנדא" (Liebeskommando)

אין די הויפט-ראלען: DOLLLY HAAS, GUSTAW FROELICH די לידלעך ווערען אויסגעפיהרט אין דער דייטשער שפראך.

פרייזען פון די פלעצער פון 4–5 נאכמיטאג 49 גר. און 1 זל., אויף די איבריגע סעאנסען 1 זל., 1.50 און 2.50 זל.

LUNA

אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג– פריהמארגען-פארשטעלונגען 12 בייטאג.

היינט פייערליכע פרעמיערע! פרעהליכסטער פילם פון דער וועלט, וואס איבערשטייגט דאס בעריהמטע בילד „ס. ק. פעלדמארשאל". וואס איז געווארען דעמאנסטרירט גלייכצייטיג אין 2 גרעסטע קינא'ס פון דער הויפט-שטאדט :–

„דער קעניג–דאס ביז איך"

אין דער הויפט-ראלע דער אונפערגלייכליכער קאמיקער, דער קעניג פון גראטעסק, דער הערשער פון קעניגרייך פון געלעכטער, דער גענ[?]לער VLASTA BURIAN

אויסער'ן פראגראם: לאנד-אקטועליטעטען און קלאנג-וואכען-זשורנאל. פאסטארטוס, פרייקארטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג ביז'ן אברופען

הלאנג-קינא-טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

אנהויב 4 נ"מ, זונטאג און יום-טוב 2 נ"מ

פרייזען I–1.90, II–90 גר. III–45 גר. 1-טער סעאנס אלע פלעצער 45 גר.

היינט און פאלג. טעג דער אונגעהויערליכער—

EMIL JANNINGS און OLGA CZECHOWA אין פילם

דער ליבלינג פון די געטער

100 פראצענט רעדעוודיגער פילם; — אויסע'ן פראגראם: פילם-אקטועליטעטן און פרעהליכע צייכנונגס-קאמעדיע.

שבת, דעם 3 דעצעמבער ד. י. 12 בייטאג, זונטאג 11 פארמ. וועט דעמאנסטרירט ווערען פריהמארגען-פארשטעלונגען פאר דער יוגענד פרייזען פאר יוגענד צו 20 גר. פאר דערוואקסענע 45 גר. – נעכסטער פראגראם: „אמעריקאנער טראגעדיע

קלאנג-קינא-טעאטער

„CORSO"

זשעלאנא 2/4.

דער זאל איז בעהייצט און ווענטילירט

1) היינט און פאלגענדע טעג!

אהנאמענטליכע הערצען

גרעסטער סענסאציאנעלער פוילישער פילם. אין די הויפטראלען: M. BOGDA, ZULA POGORZELSKA, A. BRODZISZ, E. BODO

2) סאנקורענצלאז-פראגראם!

דאפעלט-שפיל

היינט און פאלגענדע טעג!

סענסאציאנעלע דראמע פון לעבען פון „ווילדען מערב" אין דער הויפטראלע: BOB CUSTER

אויסער'ן פראגראם: הומאריסטישער פארס.

LIRA

אלעקסאנדראווסקא 37

דירעקציע: הערשענבערג

נאר פאר דערוואקסענע! — היינט און פאלגענדע טעג! — דאס מעכטיגסטע מייסטערווערק פון XX יאהרהונדערט!

אורטיילט אליין!...

אין די הויפטראלען: TONI v. ERYCK, A. SCHLETTOW

„אורטיילט אליין" האט גרופירט ארום זיך מיליאנען מענשען. „אורטיילט אליין" דאס איז א ים פון בלוט, דאס זענען ארגיעס פון נקמה. „אורטיילט אליין" איז געווען דער ערפאלג פון אלע וועלט-עקראנען פון אמעריקא, קאנאדע, איטאליען, ענגלאנד, פראנקרייך, דייטשלאנד, האלאנד. אויסער'ן פראגראם: א פרייליכער פארס

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

„קליינע אנאנסען"

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

OSZCZĘDZACIE BIELIZNĘ i skórę rąk, używając doskonałego MYDŁA „TRÓJKA"!

קויף און פערקויף

בילליג זאפארט צו פערקויפען א געוועלב, די איינריכטונג כמעט נייע, ביי לעווין, פאמארסקא 20 וו. 15 פון 3–5 נאכמ. 5022

כ'קויף זאפארט א זאכצענע שפינדעל-מאשין אין גוטען צושטאנד זיך צו ווענדען ה. מילגראם, קילינסקיעגא 18 פארטער. 5014

פריוואטע

א קוואליפיצירטער רימארוש, וועלכער זאל קענען גוט גייהען אויף דער האנד, ווערט פון זאפארט געברויכט צו ערפאהרען ביי לאכמאן נאוואמיעסקא 28, פראנט 3-טער שטאק. 5016

ס'ווערען געזוכט מעדלעך צום נייהען ווי אויך צו שירעלקאווע ארבייט, זאכאדניא 68 אייזענבערג, רעכטע אפיצינע 1 שטאק. 5023

ס'ווערט געזוכט א קירושנער-צושניידער, צו מעלדען זיך נארוטאוויטשא 42 שווארצמאן. 5086

לאקאלען

אוועקצוגעבען א שטוב אין פראנט אין דער נידער מיט א ספעציעלען איינגאנג, נאוואמיעסקא 28 פרעגען ביים וועכטער. 5025

בעסערע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי א בעזונדער צימער, זאוואדזקא 18 וו. 21 5010

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט בושעזשינער 15 וו. 31 5011

א בעקוועם צימער אויף א פראצאווניע, צוזאמען פאר 2 יונגעלייט זשעראמסקיעגא 67 גנעסע, ערפאהרען פון 1–3 נאכמ. 5021

איבערצוגעבען א שוי-פענסטער ווי אויך אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס גדאנסקא 16 פיינשטיין פראנט, פארטער. 4998

דער שיינער לאקאל פון דער שולע המחנך זשעראמסקיעגא 37 איז צו פערדינגען פאר א פעראיין און אויך פאר א חברה צום דאווענען. צו ערפאהרען טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד אין דער שולע. 5026

Po 50 złotych miesięcznie otrzyma każdy amerykańską maszynę do pisania „ROYAL"

Jeneralna Reprezentacja
LEON TYBER, Łódź
Piotrkowska 49, tel .106·33.

א פראנט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פיעטריקאווער 31 וו. 6 איז פון זאפארט צו פערדינגען, צו ערפאהרען אויפן ארט. 5024

ס'ווערט געזוכט א וואוינונג פון צוויי צימערן און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען 1-טער שטאק אדער א הויף זוניגער פארטער אין א רוהיג ריין הויז. קלינגען טעל. 173-18.

א גרויס פראנטאווע צימער מיט צענטראל-בעהייצונג, מיט איינגאנג באלד פון די טרעפען איז פון זאפארט איבערצוגעבען. נארוטאוויטשא 37 וו. 5. 4971

צו פערדינגען פערשידענע וואוינונגען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אהן אפטרעט-געלד נאוויזארזשעווסקא 10. 4972

א האלב נעוועלב פאר'ן בלויזען דירה-געלד אוועקצוגעבען פלאץ-וואלנאשטשי רוג נאוואמיעסקא אין היטען-געשעפט. 4977

Bez odstępnego !!! Mieszkania, sklepy lokale handlowe, biurowe, fabryczne, pokoje umeblowane, z klatki schodowej od zł. 25. poleca: „Lokumpol" Piotrkowska 55. 4980

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגערמאן פאלודניאווא 20 וו. 72, 2-טער הויף, לינקס איינגאנג

ס'איז דא אנ'ארט צו שלאפען פאר איינעם אדער 2 יונגעלייט עס קען זיין אנ'אלטער מאן, נאוואמיעסקא 6 וו. 64. 4992

Sklep z dużym pokojem natychmiast do oddania. Wiadomość: Narutowicza 14, firma „Aurela" sklep gorsetów.

פערשידענעס

איך נעהם אן צו נייען גלייכע לעכער ווי אויך לאצלעך צו עקספארט העמדער און וועש צו קאנקורענץ-פרייזען, אגראדאווא 20, וו. בארשטיין.

אנ'ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער-בעשטעלט נעהמט אן פאלטענס צו 30 זל. ווי אויך קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדעלען, שולץ, וושכאדניא 49 פארטער, וו. 27. 4973

אין דער יודישע מעכאנישער שלייפעריי ווערט אנגענומען אלעס צו שלייפען ווי אויך שלאסער-ארבייט און שווייסען, וואלבארסקא נ. 18 אין פראנט. 4969

א יונגער ראבינער, ערטיילט לעקציעס פון דייטשער און העברעאישער שפראך. טעלעפאן 206-97. 4974

Zdolna buchalterka i maszynistka poszukuje posadę, ewentualnie do pomocy wymagania b. skromne. Oferta sub. „solidne" do Aad. nin. pisma. 4968

יעדע אויסגעברענטע זשאריבקע טוישען מיר אויס אויף א נייע געגען צוצאהלונג „וויגאדא גאספאדארטשא" פילסודסקיעגא 20. 4996

בשורה טובה איך ווינש אריכות ימים ושנים דעם וואלבארזשער רבי, וואס וואוינט זאכאדניא 49 וועלכער האט מיך אויסגעהיילט פון מיינע שווערע יסורים רעוומאטיזם, שילעץ, זאוואדזקא 44.

א בשורה טובה, פאר אלע צוליב דעם הערשענדען קריזיס האב איך רעדוצירט די פרייזען פון אלע ארט ארבייט, מענער-בעשטעלט ווי אציגער, פאלטענס, פעלצען, א. אז. וו. שניידער-מייסטער ראפוך, קילינסקיעגא 153. 5081

ווער זוכט אדער האט אפצוגעבען וואוינונגען לאקאלען ווענדעט זיך צום רענאמירטען Biuro „Larus" Łódź, Śródmiejska 7, tel. 151 77. 5025

Zaginiony został kwit kaucyjny z dnia 13/10 1931 za Nr. 40178. na zł. 15 kwit unieważnia się. 4952

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט–18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט–24 גר.	אין דער זייט 8 שפאלטען	
אין טעקסט–40	–60	4
זאכ'ן טעקסט–12	–18	8

אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען–20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא–1 דאל.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טער מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נ י ש ט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.